

HARTOLAN KUNTA

TALOUSARVIO VUODELLE 2026

SEKÄ

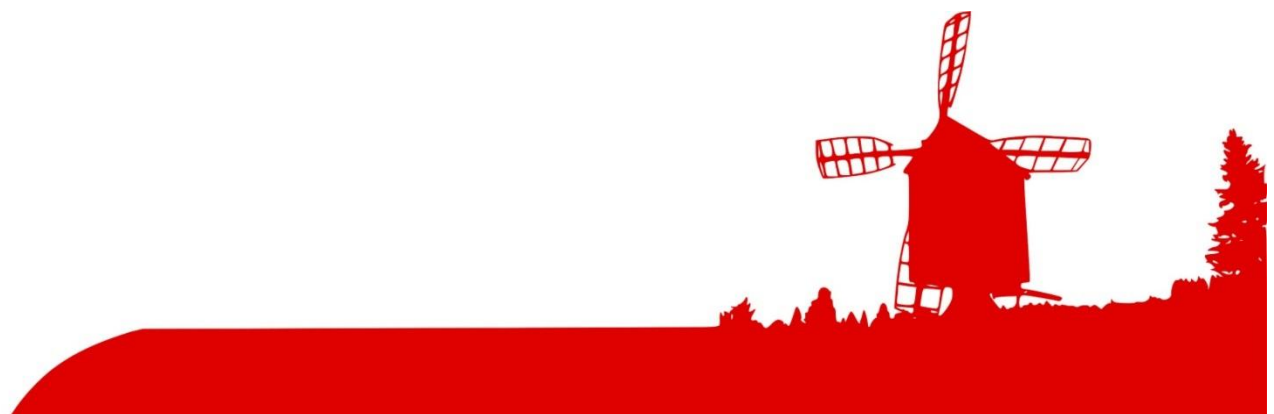
**TALOUS- JA TOIMINTASUUNNITELMA VUOSILLE
2026 - 2028**

Kunnanhallitus

24.11.2025 § 215

Valtuusto

11.12.2025 § 70

Sisällys

1.	TALOUSARVION YLEISPERUSTELUT	5
1.1	HARTOLAN KUNNAN STRATEGIA	5
1.2	TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA TALOUDELLINEN KEHITYS	7
1.2.1	Talouden kehitysnäkymät vuosille 2026-2028	7
1.2.2	Kuntatalouden näkymät	9
1.2.3	Vaikutukset verotukseen	10
1.2.4	Valtionosuudet	12
1.2.5	Palkkaratkaisu ja palkan sivukulut vuonna 2025	13
1.2.6	Väestömuutokset	13
1.2.7	Työllisyys ja elinkeinot	15
1.3	RISKIENHALLINTA JA KESKEISIMMÄT RISKIT	16
1.4	HARTOLAN KUNNAN TALOUS	18
1.4.1	Verotulot	18
1.4.2	Käyttötalouden valtionosuudet	18
1.4.3	Kunnan rahoitustarpeet ja lainanotto	21
1.4.4	Hallinto, henkilöstö ja organisaatio	21
1.4.5	Tuloslaskelma talousarviovuodelle 2026	21
1.4.6	Rahoituslaskelma talousarviovuodelle 2026	23
1.5	KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS	24
1.5.1	Kiinteistö Oy Vasalli	24
1.5.2	Kiinteistö Oy Vuorilaakso	26
1.5.3	Jorma Virtasen Säätiö	26
1.6	TALOUDEN TASAPAINOTTAMINEN SUUNNITTELUKAUDELLA 2026 – 2028	27
1.7	TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN RAKENNE	28

1.7.1	Talousarvio ja taloussuunnitelma kuntalain mukaan	28
1.7.2	Talousarvion ja taloussuunnitelman rakenne	28
1.7.3	Talousarvion sitovuus	29
1.7.4	Sitovat toiminnalliset tavoitteet.....	29
1.7.5	Käyttötalouden sitovat määrärahat	30
1.7.6	Tuloslaskelmaosan ja rahoitusosan sekä investointiosan sitovat määrärahat	30
1.7.7	Käyttötaloussuunnitelman vahvistaminen.....	31
2.	KÄYTTÖTALOUSOSA	32
2.1	HALLINTOPALVELUT	32
2.1.1	Vaalit	32
2.1.2	Hallinnon ja talouden tarkastus	32
2.1.3	Yleishallinto, keskushallinto ja henkilöhallinto	33
2.1.4	Elinkeino-, työllisyys- ja maahanmuuttajapalvelut	34
2.1.5	Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	37
2.1.6	Ympäristöterveys, ympäristönsuojelu ja rakennusvalvonta.....	39
2.1.7.	Kaavoitus	40
2.2	SIVISTYS- JA HYVINVOINTIPALVELUT	42
2.2.1	Sivistustoimen hallinto	42
2.2.2	Varhaiskasvatus ja esiopetus	42
2.2.3	Perusopetus.....	47
2.2.4	Kansalaisopisto ja musiikkikoulu	51
2.2.5	Kirjasto.....	52
2.2.6	Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut.....	53
2.3	TEKNINEN TOIMI	59
2.3.1	Teknisen toimen hallinto	59
2.3.2	Alueiden hoito	59
2.3.3	Tilapalvelut.....	60

2.3.4 Jätehuolto	61
2.3.5 Vesi- ja viemärlaitos	61
3. TULOSLASKELMAOSA	64
3.1 Ulkoiset tuotot ja kulut.....	64
3.2 Talousarvio sitovuustason mukaisesti	65
4. INVESTOINTIOSA.....	66
5. RAHOITUSOSA.....	70
LIITE 1 HENKILÖSTÖSUUNNITELMA	71

1. TALOUSARVION YLEISPERUSTELUT

1.1 HARTOLAN KUNNAN STRATEGIA

Hartolan kunnan visio tulevaan on **Yhessä tehen!** Hartolan kuningaskunta on pieni, yhteisöllinen ja hyvien liikenneyhteyksien varrella sijaitseva maaseutukunta, jossa päätöksiä tehdään asukkaita kuullen ja kunnan elinvoimaisuutta rakennetaan yhdessä.

Kunnan arvot ovat:

- **Avoimuus** - Toimintamme on avointa ja läpinäkyvää ja siten kuntalaisten arvioitavissa.
- **Hyvinvointi** - Edistämme asukkaiden hyvinvointia monipuolisesti ja tarjoamme mahdollisuuksia aktiiviseen elämään.
- **Sinnikkyys** - Emme lannistu, vaan toimimme määrätietoisesti yhteisten tavoitteiden eteen.
- **Yhteisöllisyys** - Toimimme yhteisöllisyyden mahdollistajana ja edistäjänä.

Hartolan kunnan perustehtävä: Hartolan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueen elinvoimaa sekä mahdollistaa osallistumisen kunnan tulevaisuuden rakentamiseen.

Toiminnan painopisteet ovat: Hartolassa on hyvä olla, Hartolaan on helppo tulla ja Kuningaskunta tutuksi.

Tavoitetilat	Strategiset toimenpiteet
Hartolan tasapainoinen talous mahdollistaa kunnan kehittämisen	Talouden tasapainottamissuunnitelman päivitys.
	Palvelutuotannossa haetaan kokonaistaloudellisesti järkeviä ja kestäviä ratkaisuja.
	Mitoitamme investoinnit talouden kantokyvyn mukaan.
	Aktiivinen talouden seuranta ja raportointi.
	Riskien vähentäminen tytäryhtiöissä.
Asukkaat voivat hyvin ja heillä on vaikutusmahdollisuuksia oman arkensa kehittämiseen.	Säännöllisesti järjestettävät keskustelufoorumit.
	Toimivat yhteistyörakenteet hyvinvointialueeseen.
	Hyvinvoinnin ja terveyden kokonaisvaltainen edistäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.
	Kylien asukkaiden kuuleminen.
Laadukas opintopolku varhaiskasvatuksesta yläkouluun	Saavutettavuuden edistäminen.
	Tarjoamme varhaisen tuen palveluja varhaiskasvatuksessa ja yhtenäiskoululla.
Hartola on työntekijöidensä hyvinvoinnista huolehtiva, kiinnostava työnantaja	Opetusryhmien kokoon vaikuttavat sekä oppimisen tukeminen että taloudelliset realiteetit.
	Kehitämme kunnan työnantajakuvaa ja toimenpiteitä työvoiman saatavuuden parantamiseksi.
	Järjestämme tyhy-toimintaa säännöllisesti.
	Työntekijöitä sitouttava henkilöstöpolitiikka.

Vt 4:n kehittäminen tuo työtä ja asukkaita Hartolaan	Vaikutamme aktiivisesti vt 4:n kehittämissuunnitelmiin.
	Tuomme esiin Hartolan sijaintia pääväylän varressa.
	Liikekeskus vt 4:n taajamaan liittymään.
	Vapaa-ajanasukkaasta sujuvasti vakituiseksi asukkaaksi.
Hartola on saavutettava ja tietoliikenneyhteydet toimivat	Huomioimme myös matkailijoiden ja vapaa-ajanasukkaiden tarpeet.
	Selkeät opasteet sisääntuloväylille.
	Sähköiset palvelut tukevat palvelutarjontaa.
	Edistämme toimivia tietoliikenneyhteyksiä.
Hartola on houkutteleva paikka yritystoiminnalle	Kehitämme yritystonttien ja toimitilojen saatavuutta
	Varmistamme päätöksenteon sujuvuuden
	Käymme markkinavuoropuhelua paikallisten yrittäjien kanssa
	Kaavoitus tukee elinvoiman kehittämistä.
Keskustaajama on viihtyisä ja virikkeellinen	Keskusta-alueen elävöittäminen ja tapahtumatarjonnan edellytysten parantaminen.
	Viihtyisyyttä kunnossapidolla, kukkaistutuksilla ja yhteisöllisillä tempauksilla.
Suomalaiset osaavat asettaa Hartolan kartalle	Teemme aktiivista kuntamarkkinointia, painopiste asumisessa ja matkailussa.
	Kehitämme Hartolan kulttuuri- ja tapahtumatarjontaa.
	Yhteistyö LADEC:n ja Lahti Regionin kanssa.
Viestintä on ajantasaista ja aktiivista	Kunnan www-sivujen käytettävyyttä parannetaan
	Infotaulujen sijoittelu ja viestinnän sisältö tukevat osallisuutta
	Kunta toimii aktiivisesti omissa sosiaalisen median kanavissaan
	Palveluoppaan visuaalista ilmettä ja sisältöä uudistetaan.
Hartola tunnetaan ympäristöstä huolta pitävänä luontomatkailun kohteena	Yhteistyö alueen matkailu- ja palveluyritysten ja yhdistysten kanssa.
	Kalastus- ja elämysmatkailun edistäminen.
	Hyödynnämme hankerahoitusten mahdollisuudet, mm. Päijänne Leader.
	Majoituspalveluiden kehittämisen tukeminen.
Kuningaskunta-brändiä kehitetään	Päivitämme viestintästrategiaa ja matkailustrategiaa säännöllisesti.
	Viestintää pilke silmäkulmassa.
	Kuningaskunnan nimikkeistön suunnitelmallinen käyttö.

1.2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA TALOUDELLINEN KEHITYS

1.2.1 Talouden kehitysnäkymät vuosille 2026-2028

Suomen talouden näkymät

Suomen talous toipuu kauppakiistojen ja epävarmuuden varjossa. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan Suomen BKT kasvaa vuonna 2025 noin 1 prosentin vauhtia. Kasvu nopeutuu ensi vuonna 1,5 prosentin tuntumaan ja edelleen hieman vuonna 2027.

Sen sijaan julkinen talous nousee vaivalloisesti syväkyykystä. Julkisen talouden alijäämät sulavat hitaasti ja velka kasvaa suhteessa BKT:hen. Erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon menot, puolustusmenot ja korkomenot, kasvavat nopeaa vauhtia – jälkimmäiset pitkälti Venäjän hyökkäyssodan sekä siitä eskaloituneen inflaation ja korkojen nousun seurauksena.

Suomen talouden toipuminen on ollut hidasta, mutta merkkejä nopeammastakin kasvusta on. Inflaation selvä hidastuminen ja korkojen lasku ovat parantaneet kotitalouksien ostovoimaa sekä Suomessa että vientimarkkinoilla. Talouden epävarmuus on kuitenkin kotimaassa ohjannut toistaiseksi lisätuloja enemmän säästämiseen kuin kulutukseen. Investoinneissa on odotettavissa nopeampaa kasvua, sillä energiasiirtymään ja puolustukseen liittyvät hankkeet lisäävät investointeja merkittävästi ennustejaksolla. Odotusten ja ennakkotietojen vastaisesti Suomen talous ei enää supistunutkaan vuonna 2024, vaan kasvoi 0,4 prosenttia.

Inflaatio on alentunut selvästi ja hintojen nousu on myös pysymässä maltillisena. Inflaatiota on hidastanut ennen muuta energian ja omistusasumisen hintojen lasku. Kuluttajahintaindeksin mukaan hintojen nousu olisi jo lähes pysähtynyt. Tämä johtuu kuitenkin korkojen laskusta. Pohjainflaatio on reilusti yli kahden prosentin ja pitkästä aikaa nopeampaa kuin euroalueella keskimäärin, toki osin kulutusverojen korotusten takia.

Inflaation hidastumisen ja palkkojen korotusten myötä reaaliensiot ovat kääntyneet kasvuun. Kotitalouksien keskimääräisten reaalityulojen kasvua hidastavat vuonna 2025 kuitenkin heikko työllisyystilanne, sosiaalietuuksien leikkaukset ja kulutusverojen korotukset. Vuonna 2026 käytettävissä olevien reaalityulojen kasvu nopeutuu työllisyystilanteen parantuessa ja ansiotuloverotuksen alentuessa.

Investoinnit kasvavat selvästi kahden laskuvuoden jälkeen. Rakentamisessa tilanne on kuitenkin edelleen heikko. Varsinkin asuntorakentamisessa elpyminen on hidasta, sillä kauppamäärien noususta huolimatta asuntomarkkinat eivät ole vielä toipuneet normaalitasolle. Asuntojen rakennetaan kuitenkin tällä hetkellä selvästi alle pidemmän aikavälin tarpeen ja kuopasta nousu luo tulevana vuosina kasvua.

Energiasiirtymään ja uuden teknologian käyttöönottoon liittyvät investoinnit sen sijaan kasvavat vauhdilla. Investoinneissa on sekä puhdasta energiaa tuottavia että käytäviä hankkeita.

Työllisyydessä ei ole tapahtunut käännettä kasvuun alkuvuoden aikana. Tuotannon kasvun myötä työllisyystilanteen odotetaan kuitenkin paranevan vuodesta 2026 lähtien. Vuositasolla työllisiä on vuonna 2025 hieman viimevuotista vähemmän ja työttömiä selvästi enemmän, noin 9,4 prosenttia työvoimasta. Vuonna 2026 työllisten määrä kasvaa ja työttömyys laskee 9,0 prosenttiin. Myös vuonna 2027 työllisyyden kasvu jatkuu ja työllisyysaste nousee 77,3 prosenttiin.

Heikosta työllisyystilanteesta huolimatta työvoiman määrä on kasvanut viime vuosina reippaasti ja alkuvuonna työvoiman määrä on kääntynyt uudelleen kasvuun.

Maailmantalouden tilanne

Näkymät ovat varovaisen myönteiset, vaikka epävarmuus leijuu yhä maailmantalouden yllä. Euroopassa talouskasvu elpyy inflaation hidastuessa ja mittavien investointien tukemana. Yhdysvaltojen näkymät ovat heikkommat epävarmassa ympäristössä. Kiinassa pyritään kohentamaan kotimaista kulusta ja uudelleensuuntaamaan vientiä. Maailman tavarakaupan kasvua hidastaa Yhdysvaltojen tullipolitiikka, mutta kasvu elpyy etenkin nousevien talouksien vetämänä.

Yhdysvaltojen aiheuttamat kaupan jännitteet vaikuttavat monella tavalla maailmantalouden näkyisiin. Vaikka epävarmuus tulleista on osin vähentynyt saavutettujen sopimusten myötä, se ei ole kokonaan hävinnyt. Yhdysvaltojen asettamat tullit haittaavat maailman tavarakauppaa ja aiheuttavat kustannusten nousua yrityksille ja hintojen nousua kuluttajille. Samaan aikaan geopoliittiset jännitteet aiheuttavat levottomuutta, joskin niiden markkinavaikutukset ovat olleet vaihtelevia. Maailmantalous kasvaa 2,9 prosenttia 2025, ja kasvu kiihtyy kolmeen prosenttiin 2026 pitkälti Euroopan vetämänä.

Euroalueen kasvu on kiihtynyt loppuvuonna 2024 ja alkuvuonna 2025 reaalityöiden kasvaessa ja yksityisen kulutuksen elvyttyä. Lisäksi erityisesti eteläisen Euroopan kasvua on tukenut EU:n mittava NextGenerationEU-elytyspaketti ja Espanjan osalta laajamittainen maahanmuutto Etelä-Amerikasta. Teollisuuden näkymät ovat aiempaa myönteisempiä etenkin Saksan ilmoittamien suurten infrastruktuuri- ja puolustusinvestointien tukemana. Puolustusteollisuuden näkymät ovatkin kohentuneet kautta maanosan kireässä geopoliittisessa tilanteessa. Vahva euro ja Yhdysvaltojen asettamat tullit vaikeuttavat kuitenkin vientiä Yhdysvaltoihin. Tulli- ja investointisopimus hälvensi epävarmuutta, joskin sopimuksen toteutuminen kaikilta osin ei ole taattu. Euroalueen kasvu elpyy 1,1 prosenttiin 2025 ja edelleen 1,3 prosenttiin 2026. Yhdysvalloissa pitkään potentiaalinen yläpuolella ollut talouskasvu hidastuu 1,8 prosenttiin 2025 ja edelleen 1,6 prosenttiin 2026 yksityisen kulutuksen heiketessä. Investointien ja yksityisen kulutuksen näkymiä varjostaa epävarmuus talouspolitiikan suunnasta ja tullien vaikutukset. Tullit ovat keskimäärin korkeimmalla tasolla sitten 1930-luvun.

Maailmantalouden perusnäkökulmaa varjostaa etenkin epävarmuus Yhdysvaltojen talous- ja kauppapolitiikasta sekä solmittujen kauppasopimusten pitävyydestä. EU:n ja Yhdysvaltojen solmima kauppasopimus on vähentänyt epävarmuutta tullien tasosta, mutta siihen liittyvien investointi- ja puolustustoimien toteutuminen on herättänyt epäilyjä. Lisäksi nykytilanteessa ei voida pitää varmana, että Yhdysvallat pitää kiinni sopimuksesta. Yhdysvaltojen talouspolitiikkaan liittyvä epävarmuus voi kasvaa äkillisesti ja heijastua valtiolainojen korkojen nousuna. Epäluottamusta herättäisi myös hallinnon ja keskuspankin välisten jännitteiden kärjistyminen.

Positiivisena riskinä voidaan nähdä mahdollinen vakautuminen Yhdysvaltojen kauppapolitiikassa, mikä hälventäisi epävarmuutta ja lisäisi luottamusta kauppakumppaneiden piirissä. Venäjän hyökkäyssodan päättyminen näkyisi Ukrainan jälleenrakennuksen alkamisena, mikä kohentaisi talousnäkökulmaa Euroopassa.

Julkinen talous

Julkisyhteisöjen vuosi 2024 oli heikko. Vuonna 2025 alijäämä paranee hieman sopeutustoimien ja suhdanteen vetämänä, vaikka suuret puolustushankinnat kasvattavat menoja. Vuonna 2026 alijäämä kohenee 3,6 prosenttiin. Suuret puolustushankinnat rasittavat menoja lisää myös vuosikymmenen lopulla.

Julkisen talouden alijäämä syveni 4,5 prosenttiin ja julkinen velkasuhde kasvoi 82 prosenttiin vuonna 2024. Vuonna 2025 julkisen talouden tilanne on alkanut parantua, kun sopeutustoimien vaikutukset tulevat pääosin voimaan. Heikossa suhdanteessa verotulojen kasvu on kuitenkin vaisua kuluvaan vuoteen vaikuttavista veronkorotuksista huolimatta. Menojen kasvu paikallishallinnossa on edelleen maltillista.

Vuonna 2026 julkisten menojen kasvu on edelleen vaihtelevaa, mutta verokertymä kasvaa talouden toipuessa veronalennuksista huolimatta. Vuoteen 2026 kohdistuu aiemmin päätettyjä sopeutustoimia sekä syksyllä päätettyjä

uusia toimia, jotka hidastavat menojen kasvua. Julkisen talouden alijäämä kohenee 3,6 prosenttiin ja velkaantuminen hidastuu. Vuoteen 2028 mennessä julkisen talouden alijäämä paranee 3,1 prosenttiin.

Valtionhallinto on julkisen talouden alasektoreista alijäämäisin. Sektorin alijäämä heikkenee tänä vuonna 4,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja paranee, kunnes puolustusmenojen kasvu heikentää rahoitusasemaa. Paikallishallinto pysyi vuonna 2024 edelleen alijäämäisenä, mutta sektorin menojen kasvu saatiin maltilliseksi. Paikallishallinnon kulutusmenot kasvoivat enää vain 2 prosenttia, kun vuotta aiemmin kasvua oli noin 10 prosenttia. Vuonna 2025 menot ovat kasvaneet hieman nopeammin palkankorotusten ja TE-palvelu-uudistuksen vuoksi.

Kuntahallinnon alijäämä syvenee kuluvana vuonna, mikä aiheutuu mm. kulutusmenojen ja investointien kasvusta, vaimeasta verotulojen kehityksestä ja valtionosuuksiin tehtävistä leikkauksista. Vaikka kuntien verotulojen kasvu kiihtyy voimakkaasti vuonna 2026, kuntahallinnon alijäämä pienenee vain hieman ja on 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen, sillä sopimuskorotukset kiihdyttävät kustannusten nousua ja hallituksen valtionapuleikkaukset hidastavat kuntahallinnon tulojen kasvua. Kun määräaikaiset valtionosuusleikkaukset päättyvät, kuntahallinnon alijäämät supistuvat hieman ennustejakson lopulla.

Talouden kehitysnäkymien lähteenä Valtionvarainministeriön syksyn 2025 taloudellinen katsaus.

1.2.2 Kuntatalouden näkymät

Kuntahallinnon alijäämä syvenee viime vuodesta 0,6 prosenttiin suhteessa BKT:hen johtuen kulutusmenojen ja investointien kasvusta sekä heikosta verotulokehityksestä. Kulutusmenoja kiihdyttävät erityisesti palkkaratkaisuista johtuvat henkilöstömenot sekä kuntien laajentuneet tehtävät. Alijäämä supistuu ennustejakson lopulla hieman, mutta kuntien tulot eivät riitä kattamaan kasvavia menopaineita.

Kuntahallinnon rahoitusasema oli vuonna 2024 noin 900 miljoonaa alijäämäinen, pienentyen hieman edellisvuodesta. Valtionosuudet vähenivät muun muassa sote-siirtolaskelman tarkistuksen ja indeksisäästöjen vuoksi, mutta erityisesti verotulojen vahva kehitys ja kulutusmenojen kasvun hidastuminen tukivat samanaikaisesti kuntien taloutta.

Hinnat ja kulutusmenojen volyymi kasvavat vuonna 2025, sillä alkuvuodesta voimaan tullut työllisyyspalvelu-uudistus siirsi kuntien vastuulle työ- ja elinkeinopalveluiden järjestämisen ja laajensi kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista. Uudistuksen seurauksena kuntahallinto on aiempaa suhdanneherkempi, sillä nyt tulojen lisäksi myös menot reagoivat työllisyyskehitykseen. Kuntien työttömyysetuuksien rahoitusmenoja on nostettu ennusteessa vuoden alkupuoliskon kertymien perusteella.

TE-palvelu-uudistuksesta huolimatta kuntien peruspalvelutuotannon painopiste säilyy koulutus- ja sivistyssektorilla, jonka kokonaispalvelutarve on laskeva syntyvyyden laskun vuoksi. Ennustejaksolla palvelutarpeen laskua on kuitenkin hieman loivennettu, sillä palveluiden järjestämisen kustannukset eivät alene samassa suhteessa. Lisäksi varhaiskasvatuksen osallistumisaste sekä erityisen tuen tarve ovat lisääntyneet viime vuosina.

Kuntien investoinnit pysyvät kokonaisuutena korkealla tasolla, vaikka kuntakohtaiset erot ovat huomattavia. Osassa kunnista investointinäköymät ovat laskevia, mutta etenkin kasvukeskuksissa muuttoliike ylläpitää kuntien investointipaineita.

Verotulot ovat edelleen kuntien merkittävin tulonlähde. Vuonna 2025 kuntien kokonaisverotulot kasvavat vain 0,7 prosenttia erityisesti kunnallisveron heikon kehityksen ja yhteisöverotuottojen supistumisen takia. Kokonaisverotulojen kasvu kuitenkin kiihtyy 5,8 prosenttiin vuonna 2026 ja on keskimäärin 3,8 prosenttia vuosina 2027–2029.

Tulonsiirrot valtiolta kunnille kasvavat kuluvana vuonna työllisyyspalvelu-uudistuksen myötä kuntien tehtävien ja rahoitusvastuun laajentuessa. Valtionosuuksien kasvu jää kuitenkin siirtyneiden tehtävien kustannusten kasvua

pienemmäksi, sillä valtionosuuksiin tehdään samanaikaisesti leikkauksia. Vuonna 2026 valtion tulonsiirrot kuntahallinnolle laskevat ennen kaikkea hallituksen peruspalveluiden valtionosuuksiin kohdentamien vähennysten vuoksi. Kun valtionosuuksiin jo aiemmin kohdennetut määräaikaiset leikkaukset päättyvät vuoden 2027 jälkeen, nousevat valtion tulonsiirrot kuntahallinnolle. Verorahoitus ei kuitenkaan riitä kattamaan kuntahallinnon tulojen ja menojen välistä epätasapainoa, vaikka kuntahallinnon alijäämän arvioidaan supistuvan ennustejakson lopulla 0,4 prosenttiin.

Tulojen ja menojen epätasapaino merkitsee kuntataloudessa veronkorotuksia ja tiukkoja säästötoimia tulevina vuosina, sillä palvelut ja palveluverkko on sopeutettava käytettävissä oleviin tuloihin. Kuntahallinnon alijäämät kasvattavat kuntahallinnon velkaa ja velkasuhde jatkaa kasvuaan tarkasteluvuosina. Ennusteeseen sisältyy riskejä molempiin suuntiin. Kehitysarviossa on oletettu, että sote-kiinteistöjen vuokrasopimusten päättyminen ja uudelleen neuvotteluiden tulokset heikentävät kuntien vuokratuloja 150 milj. eurolla vuodesta 2026 alkaen. Arvioita suuremmat sote-kiinteistöjen vuokranmenetykset voivat vaikuttaa kuntahallinnon kulutusmenojen hintakehitykseen ja heikentää kuntien tilannetta.

Talouden kehitysnäkymien lähteenä Valtionvarainministeriön syksyn 2025 taloudellinen katsaus.

1.2.3 Vaikutukset verotukseen

Verotulot

Hartolan kunnan verotulojen arvioinnissa on käytetty Kuntaliiton verokehikon ennustetta 23.9.2025 ja Valtiovarainministeriön 22.9.2025 julkaisemaa kuntatalousohjelman painelaskelmakehikkoa.

Kuntien verotulot koostuvat kunnallis-, kiinteistö-, kaivosmineraali- ja yhteisöverosta. Kunnallisveron osuuden verotuloista arvioidaan olevan keskimäärin noin 72 prosenttia, yhteisöveron noin 12 prosenttia ja kiinteistöveron noin 16 prosenttia. Kuntien verotulojen arvioidaan olevan vuonna 2025 yhteensä noin 14,1 mrd. euroa. Edelliseen vuoteen verrattuna verotulojen arvioidaan pysyvän suunnilleen vuoden 2024 tasolla. Vuonna 2026 verotulojen ennustetaan kasvavan 5,2 prosenttia.

Hartolassa kunnallisveron tuotot ovat suhteellisesti keskimääräistä pienemmät sekä yhteisövero ja kiinteistövero keskimääräistä suuremmat.

Palkkatulojen osuus kunnallisveron veropohjasta on keskimäärin noin 68 prosenttia, eläkkeiden noin 24 prosenttia ja muiden tulojen, kuten esimerkiksi päivärahatalojen ja yritystulojen, osuus on noin 8 prosenttia. Tulorakenteessa on kuitenkin suuret erot kuntien välillä. Väestörakenteen ja työllisyyden kehitys vaikuttavat yksittäisten kuntien veropohjaan ja siten tulojen muodostumiseen.

Kunnallisveroennuste

Kunnallisveron tuoton arvioidaan olevan vuonna 2026 noin 10,7 mrd. euroa, mikä on noin 0,6 mrd. euroa enemmän kuin vuonna 2025. Pieni- ja keskituloisten työn verotusta kevennetään 520 miljoonalla eurolla vuonna 2026 ja lisäksi 125 milj. eurolla vuonna 2027. Lisäksi työtulovähennyksen lapsikohtaista korotusta kasvatetaan. Ylin marginaaliveroaste alennetaan noin 52 prosenttiin, ja tästä aiheutuvan verotuottomenetyksen pienentämiseksi ansiotuloverotuksen indeksitarkistus jätetään tekemättä niillä tulotasoilla, joille ylimpien marginaaliverojen alentaminen kohdistuu

Yhteisöveroennuste

Kuntien yhteisöveron tuotoksi arvioidaan 1,74 mrd. euroa vuonna 2026. Yhteisöveron maksuunpanon mukaisen kokonaistuoton arvioidaan kasvavan vuosina 2026–2029 keskimäärin noin 1,5 prosenttia vuodessa.

Yhteisöveron veroperusteisiin tehtävät muutokset kompensoidaan kunnille yhteisöveron jako-osuuksia muuttamalla, joten niiden vaikutus on kuntien rahoitusaseman näkökulmasta neutraali.

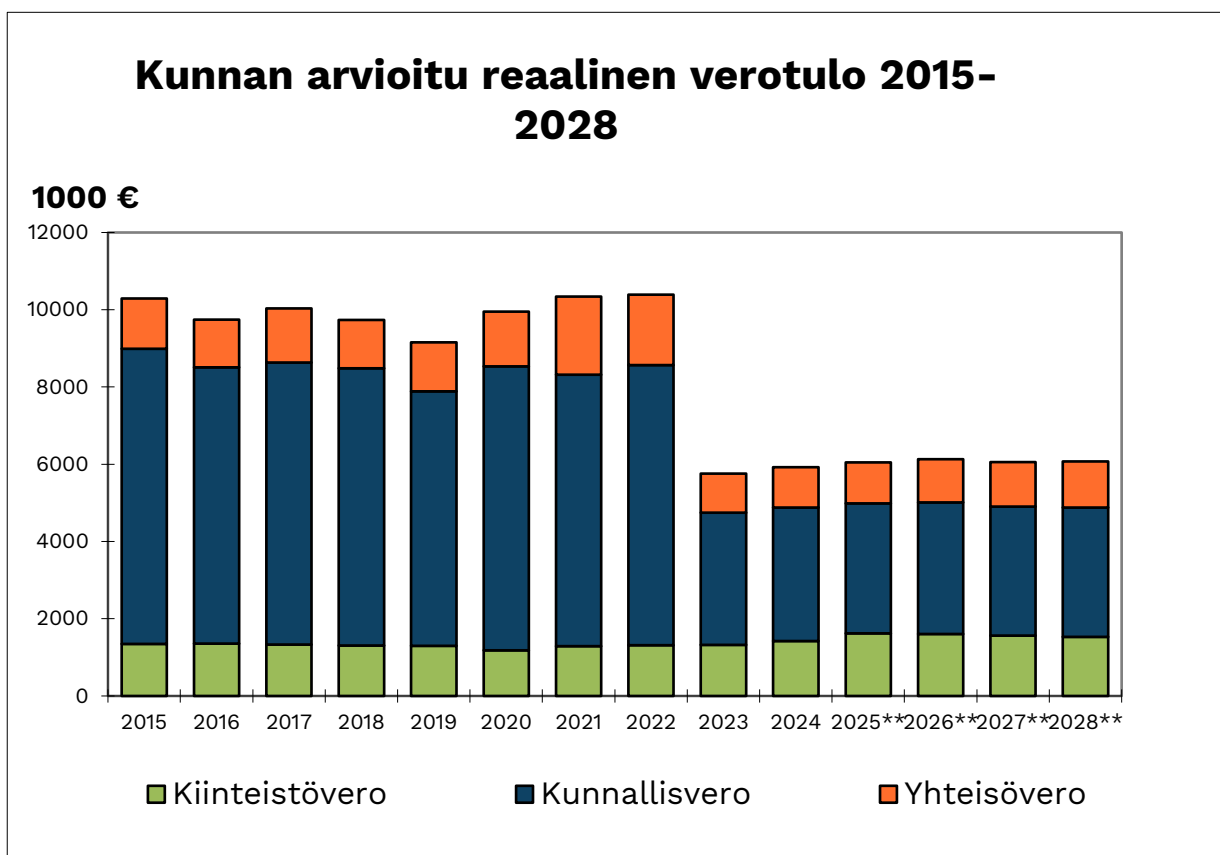

Kiinteistöveroennuste

Kiinteistöveron tuotto on noin 2,38 mrd. euroa vuonna 2026, mikä on noin 27 miljoonaa euroa enemmän kuin vuonna 2025. Kehyskaudella veron tuoton arvioidaan kasvavan keskimäärin noin 2,3 prosentin vuosivauhtia.

Verotulojen kehitysnäkymien lähteenä Valtionvarainministeriön syksyn 2025 kuntatalousohjelma.

VEROTULOT	TA 2025	TA 2026
Tulovero	3 985 000 €	4 036 000 €
Kiinteistövero	1 830 000 €	1 895 000 €
Yhteisövero	1 204 000 €	1 321 000 €
Verotulot yhteensä	7 019 000 €	7 252 000 €

1.2.4 Valtionosuudet

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta tuli voimaan vuonna 2010. Edellisen kerran peruspalvelujen valtionosuuslainsäädäntöä muutettiin valtionosuuden määräytymisperusteiden osalta vuonna 2015. Vuoden 2023 alussa laki peruspalveluiden valtionosuuksista päivitettiin, kun hyvinvointialueet aloittivat ja sen myötä kuntien järjestämis- ja rahoitusvastuu sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen palveluista päättyi. Tämä vaikutti kuntien valtionosuuksien määrään ja laskentaperusteisiin.

Myös esi- ja perusopetuksen kotikuntakorvausjärjestelmä ja verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus ovat osa kunnan peruspalvelujen valtionosuutta. Lisäksi kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyvät lisäosat ja valtionosuudessa huomioon otettavat lisäykset ja vähennykset. Lisäyksissä ja vähennyksissä ovat mukana sote-erät eli muutosrajoin ja järjestelmämuutoksen tasaus.

Kuntien tulopohjan tasaus toteutetaan verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella, joka sisältyy kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen. Nimensä mukaisesti tasaus perustuu kunnan laskennalliseen verotuloon, ja se joko lisää tai vähentää kunnalle myönnettyä valtionosuutta. Tasauksen perusteena olevaan laskennalliseen verotuloon sisältyvät kunnan laskennallinen kunnallisvero, kunnan osuus yhteisöveron tuotosta sekä puolet kiinteistöveroista. Voimalaitosten kiinteistövero ei tasauksessa huomioida kuin ydinvoimalaitosten osalta.

Verotuloihin perustuvaa valtionosuuden tasausta laskettaessa käytetään koko maan keskimääräistä kunnallisveroprosenttia, eikä yksittäisen kunnan veroprosentin muutoksella ole vaikutusta kunnan saaman tasauslisän tai tasausvähennyksen määrään. Mikäli laskennallinen verotulo on pienempi kuin tasausraja, kunta saa tasauslisää 90 prosentin tasoon kunnan laskennallisen verotulon ja tasausrajan erotuksesta. Kunnan valtionosuuksiin tehdään puolestaan tasausvähennys, mikäli sen laskennalliset verotulot ovat suuremmat kuin tasausraja. Tasausvähennys on 10 prosenttia tasausrajan ylittävältä osalta. Tasausrajoja muutettiin vuoden 2023 alusta lukien.

Vuodesta 2020 alkaen kunnille maksettava verotulomenetyksen korvaus on erotettu peruspalvelujen valtionosuudesta ja maksetaan omalta valtiovarainministeriön momentilta. Verotulomenetyksen korvauksessa on kyse eduskunnan säätämistä kunnallisveroon tehtävistä vähennyksistä. Nämä pienentävät kunnallisveron tuottoa kunnista riippumattomista syistä.

Kaikki verovähennyksistä johtuvia menetyksiä ei korvata, vaan huomioon otetaan vasta vuodesta 2010 lähtien toteutetut veroperustemuutokset. Kunnalle maksetaan sen verotulojen menetystä vastaava euromäärä.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisen rahoituksen euromääräisesti merkittävin osa on koulutuksen ylläpitäjille myönnettävä yksikköhintarahoitus lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää perusopetukseen oppilaskohtaista lisärahoitusta ja rahoituksen muuhun opetus- ja kulttuuritoimintaan.

Kuntien saamasta opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudesta vähennetään asukaskohtainen omarahoitussuus lukiokoulutukseen ja ammatilliseen koulutukseen. Ammatillinen koulutus on pääosin koulutuskuntayhtymien hoitamaa ja kun tämä rahoitus kohdentuu suoraan koulutuskuntayhtymille, useimpien kuntien kohdalla opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus näyttäytyy valtionosuuslaskelmissa negatiivisena.

Opetuksen järjestäjä on oikeutettu kotikuntakorvaukseen oppilaan suorittaessa oppivelvollisuuttaan muussa kuin oman kotikuntansa esi- tai perusopetuksessa. Myös vailla Suomessa olevaa kotikuntaa olevien (esim. tilapäisesti maassa olevien ulkomaalaisten) kustannukset korvataan kotikuntakorvausjärjestelmän kautta.

Kotikuntakorvausjärjestelmä on olemassa siksi, että oppilaan kotikunta saa koululaisesta tulevan valtionosuuden. Monista eri syistä koulua voi käydä muuallakin kuin kotikunnassa. Kotikuntakorvausjärjestelmä vähentää tarvetta kuntien keskinäiseen sopimiseen ja laskuttamiseen. Kotikuntakorvaus määräytyy oppilaan iän mukaan.

Kunnan kirjanpidossa kotikuntakorvauksia ei kuitenkaan käsitellä valtionosuutena, vaan kotikuntakorvaukset esitetään kunnan talousarviossa ja tilinpäätöksessä toimintamenoina ja toimintatuloina.

VALTIONOSUUDET	TA 2025	TA 2026
Peruspalvelujen valtionosuus	-143 600 €	-36 500 €
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	692 200 €	394 700 €
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	-753 100 €	-723 400 €
Verotulomenetyksen kompensatiot	482 500	459 800 €
Valtionosuudet yhteensä	278 000 €	94 600 €

1.2.5 Palkkaratkaisu ja palkan sivukulut vuonna 2025

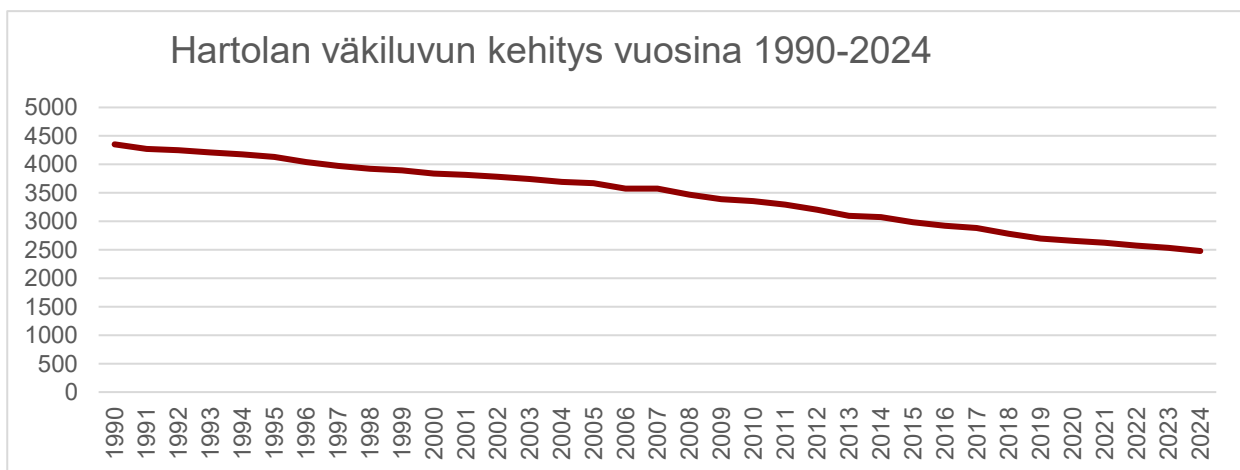
Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus KVTES 2025–2028 on voimassa 1.5.2025–29.2.2028. Vuonna 2026 palkkoihin tehdään 1.8.2026 lukien 2,27 % suuruinen yleiskorotus sekä 1.10.2026 lukien 0,2 % suuruinen paikallinen järjestelyerä. Talousarvion 2026 palkkamenoihin toimialat ovat vuositasolle arvioineet noin 2 %:n palkankorotusvaran talousarvion laadintaohjeiden mukaisesti.

Henkilösivukulut:

- Sotu-maksut, työttömyys-, tapaturmavakuutus- ym. sivukulut 4,26 %
(Sotu 1,84 %, työt.vak. 0,80 %, työkyvyt.eläk. 0,81 %, tapaturma 0,75 %, ryhmäh. 0,06 % = 4,26 %)
- Palkkaperusteinen eläkemeno (JuEL) 17,11 %
- VaEL-eläkemaksuprosentti/opettajat 17,10 %
- Palkkaperusteinen henkilösivukulu yhteensä (Juel) 21,37 %
- Palkkaperusteinen henkilösivukulu yhteensä (Vael) 21,36 %

1.2.6 Väestömuutokset

Hartolan väkiluku on ollut laskeva aina 1990-luvulta lähtien. 30 vuoden aikana väkiluku on laskenut noin 1600 hengellä. Vuoden 2023 lopussa asukkaita oli 2.529 henkeä.

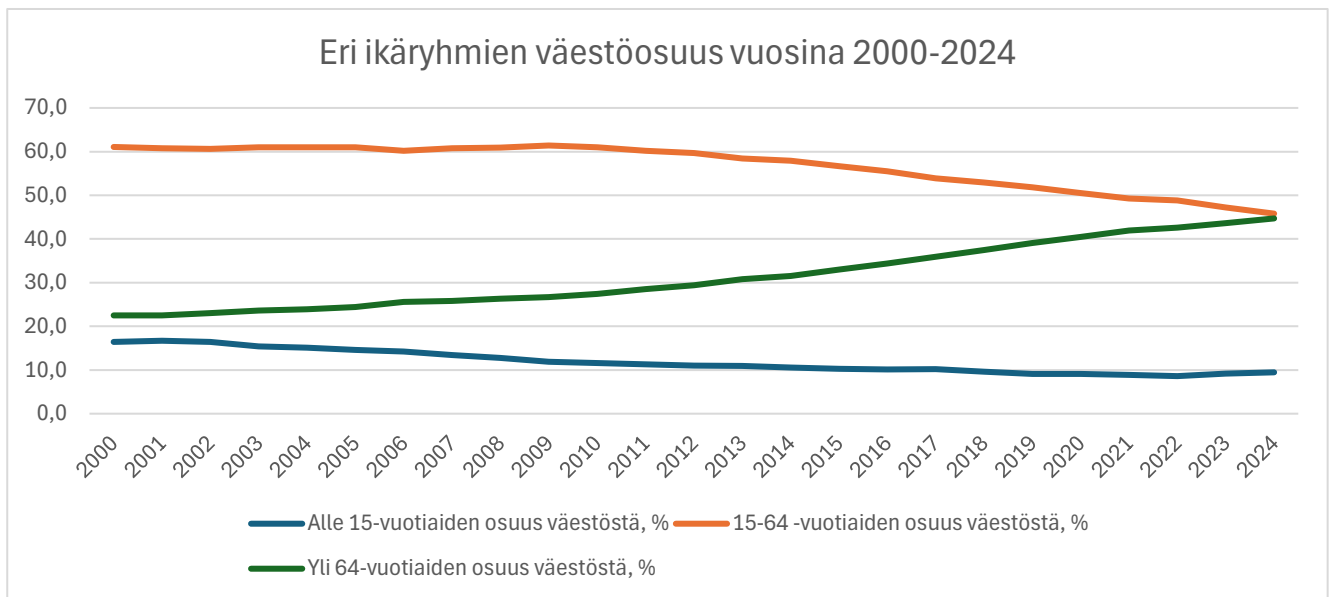

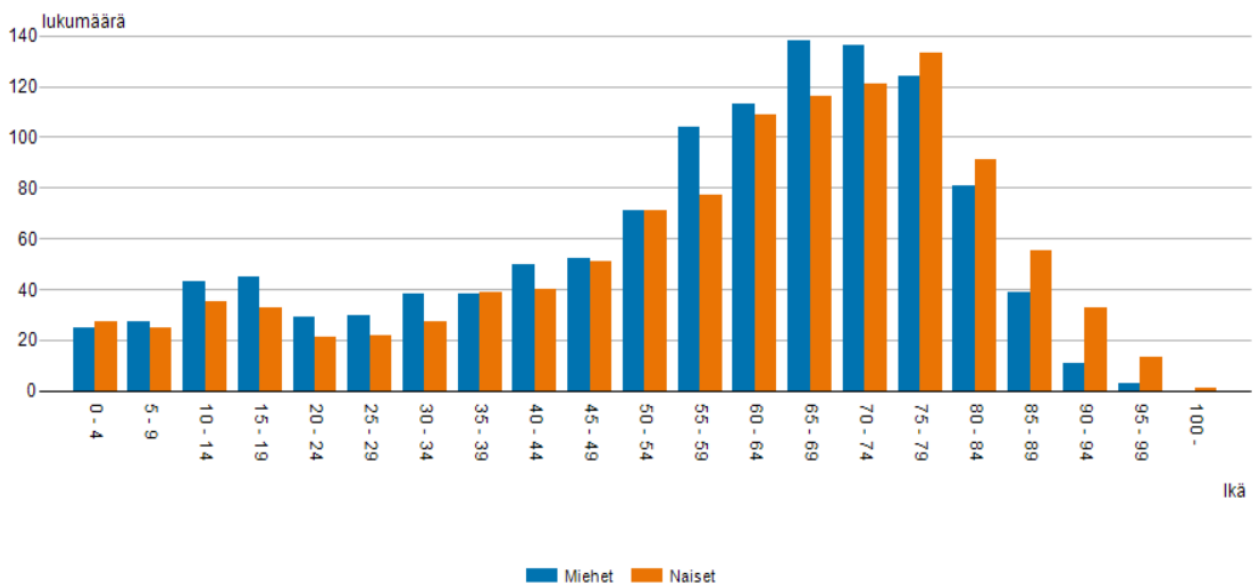
Maaseutukuntien väestön vähenemisen taustalla on yhteiskunnan ja työn voimakas muuttuminen, kaupungistuminen ja maaseudulla asuvan väestön ikärakenne. Kaupunkiseutujen vetovoima on jonkin verran heikentynyt koronapandemian aikana, mutta muuttoliikkeen suuntaa se ei ole kääntänyt. Vaikka Hartolassa on vahva työpaikkaomavaraisuus, se ei ole korreloinut Hartolassa asumisen kanssa.

Hartolassa syntyy vuosittain alle 15 lasta, mutta vuosikymmenen loppuun mennessä syntyvyys laskee keskimäärin 10 lapseen. Kuolleisuus on keskimäärin 50–60 henkeä vuodessa. Kunta on ollut viime vuosina myös lievästi muuttotappiollinen. Väestön vähenemisen tärkein osatekijä onkin, että kuolleisuus on selvästi syntyvyyttä suurempaa. Vain tuntuva muuttovoitto voisi hidastaa väkiluvun laskua.

Vuonna 2023 yli 64-vuotiaiden osuus lähestyi entisestään työikäisten 15-64 -vuotiaiden määrää.

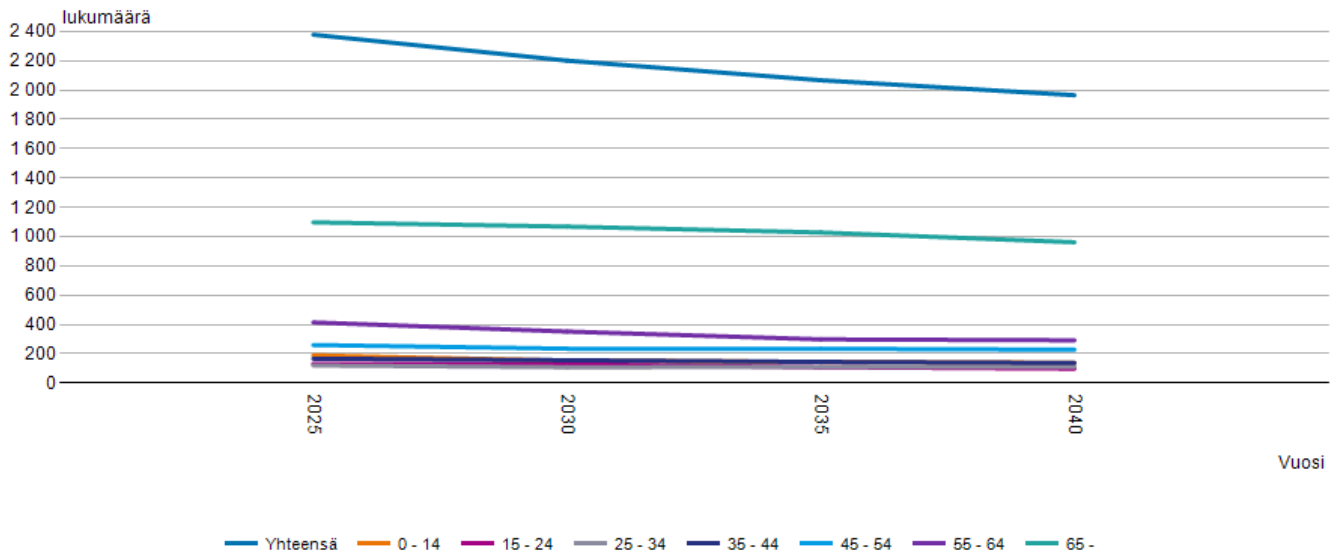

Ennustettu ikärakenne, Hartola 2026

Väestön ennustettu ikärakenne, Hartola vuoteen 2040

1.2.7 Työllisyys ja elinkeinot

Elokuussa 2025 työttömiä oli Hartolassa 96, joista miehiä oli 59 ja naisia 37. Alle 25 -vuotiaita näistä oli alle 5 ja yli 50-vuotiaita 59 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömiä oli 43 sekä vammaisia ja pitkäaikaissairaita 24. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,0 % ja avoimia työpaikkoja oli alle 5 kappaletta. Päijät-Hämeessä työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,0 %.

TE-palveluiden järjestäminen muuttui vuoden 2025 alusta lukien, kun työllisyshoidon vastuu siirtyi kunnille. Hartolan kunta kuuluu Päijät-Hämeen työllisyysalueeseen, jonka isäntäkuntana toimii Hollolan kunta. Uudistuksen tavoitteena on tuoda TE-palvelut lähemmäs asiakkaita.

Kuntien työmarkkinatuen maksuosuus kasvoi, kun maksuosuusportaita muutetaan siten, että jo 100 päivän ylittävistä työttömyysjaksosta kertyy kunnalle sakkomaksuja.

Hartolassa työskentelee määräaikainen, osa-aikainen työllisyyskoordinaattori, joka osaltaan paikallisesti tukee työllisyyden edistämistä ja yhteistyötä työllisyysalueen kanssa.

Hartolassa kunnan työpaikkaomavaraisuus vuonna 2023 oli 99,4 %. Työpaikkoja kunnassa on tilastoitu vuonna 2023 yhteensä 823 kappaletta. Työllistä työvoimaa Hartolassa asui vuonna 2023 yhteensä 828 henkeä. Asuinkunnassaan työskentelevien hartolalaisten osuus oli 64,0 %.

1.3 RISKIENHALLINTA JA KESKEISIMMÄT RISKIT

Kuntalain säännökset velvoittavat kunnat järjestämään kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan sekä raportoimaan niiden tuloksellisuudesta. Riskienhallinnan tulee olla järjestelmällistä toimintaa ja kattaa olennaiset kunnan ja kuntakonsernin toimintaan ja talouteen liittyvät riskit. Niistä annettavan toimintakertomusraportoinnin tulee perustua todennettavissa olevaan sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan tuloksellisuuden arviointiin. Kuntalain 14 § mukaan valtuuston tulee päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.

Kunnanhallituksen vastuulla on sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen sekä tuloksellisuuden seuranta ja arviointi. Järjestämisen tulee perustua systemaattiseen ja dokumentoituun toimintatapaan. Sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan tulee varmentaa riskien hallintaa ja tavoitteiden saavuttamista osana johtamista, toiminnan ja talouden suunnittelua, päätöksentekoa sekä taloudenhoidon menettelyitä. Tilintarkastajan on tarkastettava, että onko kunnan ja kuntakonsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti. Riskienhallinta on sisäistä valvontaa ja sen tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä.

Riskienhallintaprosessi kattaa:

- toimintaympäristön analysoinnin
- riskien ja mahdollisuuksien kokonaisvaltaisen tunnistamisen ja kuvaamisen
- riskien ja mahdollisuuksien toteutumisen todennäköisyyden ja seurauksien analysoinnin
- riskien hallinnan, menettelyiden määrittelyn ja toimenpiteiden valvonnan
- merkittävien riskien ja niiden hallinnan dokumentoinnin ja tuloksellisuuden raportointi tilivelvollisille toimielimille sisältää riskien hallinnan järjestelmän ja prosessien toimivuuden seurannan ja arvioinnin sekä raportoinnin toimintakertomuksessa.

Strateginen tavoite	Riskin kuvaus	Vaikutus	Todennäköisyys	Riskitaso	Toimenpide
Talouden tasapaino	Verorahoitus vähenee vuosittain muuttotappion ja väestön ikääntymisen vuoksi	300.000 €/v	Erittäin todennäköinen	Korkea	Menojen vähentäminen ja toiminnan sopeuttaminen ja talouden tasapainotusohjelma
Talouden tasapaino	Korkotason nousu nostaa rahoituskuluja	100.000–200.000 €/v	Todennäköinen	Korkea	Korkosuojaukset tarpeen mukaan. Toiminnan sopeuttaminen.
Talouden tasapaino	Kiinteistöjen alaskirjaukset, poistettavien kiinteistöjen tasearvot korkeita	1.000.000–1.500.000 e	Erittäin todennäköinen	Korkea	Suunnitelmallinen purkaminen useammalle vuodelle.
Talouden tasapaino	Kunnan kiinteistöyhtiön taloustilanne vaarantaa kunnan talouden tasapainon	1.000.000 – 8.500.000 €	Melko todennäköinen	Korkea	Kiinteistöyhtiöiden rahoittaminen Aktiivinen omistajaohjaus Riskien pienentäminen yhtiöissä
Elinvoima	Uusien teollisuustonttien ja nykyisten tuotantolaitosten laajennusvaran vähäisyys	Uusia yrityksiä on vaikea saada paikkakunnalle ja laajennusmahdollisuus vähenee	Melko todennäköinen	Keskitaso	Teollisuustonttien kartoitus ja kaavoitus VT4 risteysalueiden suunnittelu toimivaksi

Elinvoima	Kaavoituksen hitaus ja vanhentuneet kaavat	Menetetään potentiaalisia uusia asukkaita ja aiheutuu ongelmia kiinteistöjen myyntitilanteissa	Melko todennäköinen	Korkea	Kaavoituksen ajan tasalle tekeminen vuosina 2023–2026
Hyvinvointi ja turvallisuus	Päihteiden käytön ja syrjäytymisen seuraukset	Kunnan yleinen imago huononee ja sotekustannukset kasvavat	Riski on olemassa	Korkea	Varhainen puuttuminen, tunnistaminen ennaltaehkäisemiseksi Turvallisuussuunnitelma
Hyvinvointi ja terveys	Palvelujen saatavuus Hartolassa heikkenee	Hyvinvointi ja terveyserot kasvavat	Riski on olemassa	Keskitaso	Turvataan Hartolan sote-palvelut vahvemalla yhteistyöllä HVA:n ja naapurikuntien kanssa.
Palvelujen laatu	Koulun oppilasmäärän nopea pieneminen	Aineenopetuksen ammattitaitoinen järjestäminen vaikeutuu	Riski on olemassa	Keskitaso	Uudet yhteistyömuodot Sopeutuminen tilanteeseen
Henkilöstö	Henkilöstön ikääntyminen ja osaavan henkilöstön saatavuus	Rekrytointihaasteet	Melko todennäköinen	Keskitaso	Työntantajankuvan ylläpitäminen, työtyytyväisyyden kehittäminen
Palvelujen laatu	Kunnan lakisääteisten tehtävien valtionrahoitus heikkenee	Rahoituksen lisäpainet kunnallisveron nostoon	Melko todennäköinen	Korkea	Aktiivinen edunvalvonta, kirjanpidon ja raportoinnin kehittäminen, palvelutason arviointi
Tekninen toimi / Palvelujen laatu	Palvelurakenteen tarkoituksenmukaisuus, tehokkuus ja taloudellisuus	Käytettävissä olevien rahojen riittämättömyys kaikkien palvelujen tuottamiseen	Riski on olemassa	Keskitaso	Palvelujen tuottamisen priorisointi -> päätöksenteko
Hyvinvointi ja terveys	Vesihuoltolaitoksen toiminnan vaarantuminen	Puhtaan veden saannin vaarantuminen	Ei kovin todennäköinen	Keskitaso	Varautumissuunnitelma & valvontaohjelma, WSP, SSP riskienhallintatoimet
Hyvinvointi ja terveys	Kemikaalionnettomuus vt4	Pohjaveden ja maaperän pilaantuminen	Ei kovin todennäköinen	Keskitaso	Varavedenottovalmius ja vesihuollon yhteistyö Joutsan ja Sysmän kanssa
Palvelujen laatu	Lämmöntuotannon keskeytyminen talvijaksolla	Kaukolämmitteiset kunnan toimitilat	Ei kovin todennäköinen	Vähäinen	Lämpimän kokoontumistilan järjestäminen
Hyvinvointi ja terveys	Laajamittainen sähkökatko	Kunnan kriittiset toiminnot suurelta osin sähköstä riippuvaisia	Riski on olemassa	Keskitaso	Sähkökontti on otettavissa varavaimaksi

1.4 HARTOLAN KUNNAN TALOUS

1.4.1 Verotulot

Valtuusto on päättänyt veroprosentit vuodelle 2026. Vuoden 2026 tuloveroprosentti on 9,20 %, eli sama kuin vuonna 2025.

Hartolan ansiotulojen efektiivisen kunnallisveroasteen ennakoidaan vuonna 2025 olevan 6,57 %. Kunnan ns. efektiivisellä veroasteella tarkoitetaan maksettavan veron suhdetta ansiotuloihin. Talousarvioon kirjatut verotulot on arvioitu Kuntaliiton ja valtiovarainministeriön syyskuun 2024 ennusteiden mukaisesti.

Kunnan veroprosentit vuodelle 2025 on vahvistettu seuraavasti:

• Kunnan tulovero	9,20 %
• Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,30
• Yleinen maapohjan kiinteistövero	1,30
• Vakituisten asuinrakennusten veroprosentti	0,60
• Muiden asuinrakennusten veroprosentti	1,30
• Yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistöveroprosentti	0,00
• Voimalaitosten veroprosentti	3,10

Verotulot (1000 euroa)						
TILIVUOSI	2023	2024	TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Kunnallisvero	3 808	3 930	3 985	4 036	4 042	4 150
<i>Muutos %</i>	-51,3	3,2	1,4	1,3	0,1	2,7
Yhteisövero	1 122	1 185	1 204	1 321	1 399	1 468
<i>Muutos %</i>	-42,9	5,6	1,6	9,7	5,9	4,9
Kiinteistövero	1 474	1 619	1 830	1 895	1 895	1 895
<i>Muutos %</i>	4,4	9,8	13,0	3,6	0	0
VEROTULOKSI KIRJATTAVA	6 261	6 735	7 019	7 252	7 335	7 513
<i>Muutos %</i>	-39,6	5,2	13,0	3,3	1,1	2,4

1.4.2 Käyttötalouden valtionosuudet

Peruspalvelujen valtionosuus -36.500 euroa

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on merkittävin osa valtionosuusjärjestelmää. Peruspalvelujen valtionosuus on laskennallinen, ja se perustuu kunnan asukkaiden palvelutarpeeseen ja olosuhdetekijöihin. Järjestelmän laskennallisuudesta johtuen kunnalle myönnetyn valtionosuuden suuruuteen ei vaikuta se, miten kunta palvelutoimintansa järjestää ja miten paljon rahaa se niihin käyttää.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus kattaa mm. seuraavat tehtäväalueet:

- varhaiskasvatus (päivähoito)
- esi- ja perusopetus
- kirjastot
- yleinen kulttuuritoimi (asukasperusteinen)
- taiteen perusopetus (asukasperusteinen)
- työllisyyspalvelut

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus kokoaa yhteen kunnallisten peruspalvelujen rahoituksen, lisää poikkeihallinnollisuutta ja korostaa valtionosuuksien yleiskatteellisuutta. Muina laskennallisten kustannusten määräytymisperusteina ovat työttömyyskerroin, vieraskielisyyskerroin, kaksikielisyys, saaristoisuus, asukastiheyskerroin ja koulutustaustakerroin. Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus maksetaan kunnille osana yhdistettyä valtionosuusmaksatusta jokaisen kuukauden 11. päivään mennessä. Valtionosuus on kunnalle yleiskatteellinen tuloerä, jota ei ole korvamerkitty tiettyjen palvelujen järjestämiseen, vaan kunta päättää itse valtionosuusrahoituksensa tarkoituksenmukaisimmasta käytöstä.

Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus 394.700 euroa

Kuntien tulopohjassa olevia eroja tasataan verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella. Lainsäädännöllisesti tasaus on osa kunnan peruspalvelujen valtionosuutta. Vuoden 2026 valtionosuudet tasataan verovuoden 2024 verotustietojen perusteella. Kun verotus valmistuu, saadaan vuosittain lopulliset tasauksen tiedot.

Kunta on oikeutettu valtionosuuden tasauslisään, jos sen laskennallinen verotulo asukasta kohden on tasausrajaa pienempi. Vuonna 2026 Hartolan kunnan laskennallinen verotulo on 92,16 % valtakunnallisesta tasausrajasta. Verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasausta laskettaessa ei käytetä kunnan omaa veroprosenttia, vaan koko maan keskimääräistä veroprosenttia. Täten yksittäisen kunnan tekemillä veroprosenttimuutoksilla ei ole vaikutusta kunnan saaman tasauslisän tai kunnan maksaman tasausvähennyksen määrään.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus -723.400 euroa

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisen rahoituksen euromääräisesti merkittävin osa on koulutuksen ylläpitäjille myönnettävä yksikköhintarahoitus:

- lukiokoulutukseen
- ammatilliseen koulutukseen ja
- ammattikorkeakouluille.
- lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää perusopetukseen oppilaskohtaista lisärahoitusta ja rahoituksen muuhun opetus- ja kulttuuritoimintaan.

Perusopetuksen oppilaskohtaista lisärahoitusta myönnetään:

- lisäopetukseen
- maahanmuuttajien perusopetukseen valmistavaan opetukseen
- muille kuin oppivelvollisille järjestettävään esi- ja perusopetukseen
- korotuksena pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluville perusopetuksen oppilaille
- sisäoppilaitoslisänä ja koulukotikorotuksena sekä
- joustavan perusopetuksen lisänä.
- yksityisen perusopetuksen järjestäjän toiminnan aloittamiseen
- ulkomailla järjestettävään perusopetuslain mukaiseen opetukseen
- aamu- ja iltaopetustoimintaan

- taiteen perusopetukseen
- liikuntatoimintaan ja nuorisotyöhön ja museoille, teattereille ja orkestereille.

Verotulomenetysten kompensatio 459.800 euroa

Vuodesta 2020 lähtien valtionosuusjärjestelmän kautta kunnille maksetut verotulomenetysten kompensatiot erotetaan järjestelmästä omalle momentilleen 28.90.35.

Valtionosuudet (1000 eur.)	TP 2024	TPE 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Peruspalvelujen valtionosuus ml. verotuloihin perustuva tasaus	77	549	358	14	170
Muut opetus- ja kulttuurit. valtionosuudet	-755	-753	-723	-723	-753
Veromenetysten kompensatiot	620	483	460	489	510
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	380	0	0	0	0
Yhteensä	322	279	95	-221	-43

Vuoden 2025 valtionosuudet olivat positiiviset myös kotikuntakorvausten jälkeen. Vuoden 2026 talousarviossa kotikuntakorvaukset huomioiden valtionosuuksien kokonaisuus ajautuu negatiiviseksi ja vuodesta 2027 eteenpäin valtionosuudet ovat negatiiviset jo ilman kotikuntakorvausten vaikutuksen huomioimista.

Hartolan kunta on edellyttänyt valtiolta toimia valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksen aloittamiseksi, huomioiden niin peruspalvelujen valtionosuudet, OKM:n valtionosuudet, kotikuntakorvaukset sekä koko kunnan verorahoituksen kokonaisuuden.

Kotikuntakorvaukset netto -161.800 euroa

Kotikuntakorvausjärjestelmä sisältyy kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen. Esi- ja perusopetuksen järjestäjällä on oikeus saada kotikuntakorvaus oppilaan kotikunnalta, kun oppilas suorittaa oppivelvollisuuttaan muualla kuin oman kuntansa esi- tai perusopetuksessa. Opetuksen järjestäjä voi tällöin olla toinen kunta, valtio, yliopiston harjoittelukoulu, yksityinen tai kuntayhtymä

Kotikuntakorvausten maksatus hoidetaan keskitetysti valtionosuusmaksatuksen yhteydessä. Vuoden 2026 kotikuntakorvaukset perustuvat esi- ja perusopetuksen järjestäjien antamiin oppilasmäärätietoihin 31.12.2024 tilanteesta. Kotikuntakorvausmenoja ja -tuloja ei kuitenkaan kirjata valtionosuuksiin, vaan ne kirjataan käyttötalousperusopetuksen asiakaspalvelujen ostoihin ja myyntituloihin.

Valtionosuuden kunta saa kaikkien väestötietojärjestelmään merkittyjen kuntalaisten perusteella. Tähän ei vaikuta se, suorittavatko 6-15 -vuotiaat kuntalaiset oppivelvollisuuttaan oman kunnan vai jonkun toisen opetuksen järjestäjän esi- ja perusopetuksessa. Kotikuntakorvauksen perusosasta säädetään vuosittain asetuksella.

1.4.3 Kunnan rahoitustarpeet ja lainanotto

Talousarvion rahoitusosaan sisältyvässä rahoituslaskelmassa esitetään tarkemmin pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot, kuten antolainat ja niiden lyhennykset, kunnan lainanotto ja lainojen lyhennykset. Kunnan rahoitustarve muodostuu investointimenoista ja pitkäaikaisten lainojen lyhennyksistä. Talousarviolainaa on talousarvioon kirjattu 1.500.000 euroa.

Kiinteistöyhtiö Vasallin osalta on ennakoitavissa kunnalle merkittävää rahoitustarvetta.

	TP 2024	TA 2025	TP e 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Lainat 1.1.	10 530 000	11 300 000	11 296 000	11 539 000	11 711 000	12 033 000
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 000 000	1 500 000	1 500 000	1 500 000	1 700 000	1 500 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 234 000	-1 260 000	-1 257 000	-1 328 000	-1 378 000	-1 428 000
Lainat 31.12.	11 296 000	11 540 000	11 539 000	11 711 000	12 033 000	12 105 000
Kuntatodistukset 31.12.	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Lainakannan muutos	766 000	240 000	243 000	172 000	322 000	72 000
Lainat euroa /asukas	4 559	4 687	4 758	4 921	5 120	5 206
Asukasmäärä	2 478	2 462	2 425	2 380	2 350	2 325

1.4.4 Hallinto, henkilöstö ja organisaatio

Hartolan kunnan henkilöstön määrä 31.12.2024 oli 68. Tiukentuneen taloudellisen tilanteen vuoksi sekä vakituisen että määräaikaisen henkilöstön palkkaamista on arvioitu kriittisesti. Vakinaisen henkilöstön rekrytoimiseksi Hartolan kunnassa on käytössä täyttöluvan hakeminen kunnanhallitukselta. Uusissa rekrytoinneissa on pyritty varautumaan tuleviin eläköitymisiin, joita on kunnan henkilöstössä tulossa tulevina vuosina paljon. Henkilöstön eläköityminen ja ikärakenteen muutos on Hartolan kunnan henkilöstöstrategian suurimpia haasteita. Myös henkilöstön saatavuus vapautuviin tehtäviin voi tulevaisuudessa vaikeutua. Suunnittelukaudella 2026-2028 Hartolan kunnan palveluksesta eläköityy KEVA:n arvion mukaan 11 työntekijää.

Työterveyshuollon palvelut on hankittu Terveystalo Oy:ltä.

Työnantaja tukee henkilöstön työhyvinvointia mm. liikunta- ja kulttuuriseteleillä, polkupyöräedulla, yhteisillä tapahtumilla, kunnan kuntosalin vapaalla käytöllä ja lounaseteleillä. Lisäksi on mahdollista mm. pelata golfia ja lasketella. Kunnan tyhy-toiminta on ollut aktiivista.

1.4.5 Tuloslaskelma talousarviovuodelle 2026

Tuloslaskelmassa osoitetaan, kuinka kunnan tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin eli käyttömenoihin, rahoitusmenoihin sekä omaisuuden kulumisen edellyttämiin poistoihin. Tuloslaskelmassa summataan talousarvion käyttötalouden osan toimintatulot ja –menot. Yhdistely tehdään tuloslaskelmakaavan tilien tarkkuudella. Toimintakate on toimintatulojen ja toimintamenojen erotus eli käyttötalouden nettomenot.

Vuosikate ilmoittaa paljonko talousarviovuoden tulorahoituksesta jää investointien ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Jotta terveen talouden kriteerit toteutuisivat, tulisi vuosikatteen pitkällä aikavälillä olla samaa suuruusluokkaa kuin nettoinvestoinnit. Koska investointien rahoittamiseen on perusteltua käyttää lainaa, tulisi vuosikatteen kuitenkin kattaa vähintään pitkäaikaisten lainojen lyhennykset. Vuosikatteen riittävyttä voidaan verrata investointien lisäksi myös käyttöomaisuuden poistoihin. Vuosikatteen tulisi riittää kattamaan omaisuuden kulumista mittaavat poistot.

TULOSLASKELMA (ulkoinen)	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Toimintatuotot	2 165 011	1 867 000	1 911 400
Myyntituotot	1 012 145	910 100	945 600
Maksutulot	51 866	54 300	37 800
Tuet ja avustukset	265 110	128 000	190 000
Muut toimintatulot	835 890	774 600	738 000
Valmistus omaan käyttöön			
Toimintakulut	-7 624 428	-8 007 800	-8 272 300
Henkilöstökulut	-3 621 908	-3 432 700	-3 550 700
Palvelujen ostot	-2 765 907	-3 201 600	-3 371 300
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-681 329	-710 800	-692 900
Avustukset	-380 946	-498 800	-487 000
Muut toimintakulut	-174 340	-163 900	-169 600
Toimintakate	-5 459 417	-6 140 800	-6 360 900
Verotulot	6 735 316	7 019 000	7 252 000
Valtionosuudet	322 331	278 000	94 600
Rahoitustulot ja -menot	-221 711	-138 000	-155 000
Vuosikate	1 376 519	1 018 200	830 700
Poistot ja arvonalentumiset	-752 753	-791 100	-779 100
Satunnaiset erät	0	0	0
Tilikauden tulos	623 767	227 100	51 600
Tilikauden yli-/alijäämä	623 767	227 100	51 600

Vuoden 2026 talousarvion tuloslaskelma osoittaa, että rahoituserien jälkeen vuosikate on positiivinen 830.700 euroa, mikä riittää kattamaan käyttöomaisuuden poistot. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamien ohjeiden sekä valtuuston hyväksymän poistosuunnitelman mukaan ja ne ovat arviolta 779.100 euroa.

Kirjanpitolautakunnan yleisohjeen mukaan satunnaisiksi tuotoiksi ja kuluiksi katsotaan sellaiset tulot ja menot, jotka perustuvat kunnan tavanomaisesta toiminnasta poikkeaviin, kertaluonteisiin ja olennaisiin tapahtumiin. Ne ovat perusteltua esittää omana ryhmänään vuosikatteen jälkeen, mikäli niiden määrä vuosikatteeseen suhteutettuna on olennainen. Näin vuosikatteen vertailtavuus eri vuosien ja eri kuntien välillä paremmin toteutuu.

1.4.6 Rahoituslaskelma talousarviovuodelle 2026

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman avulla. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulo-rahoituksen ja investointien nettomäärä sekä rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden kahden erotus tai summa osoittaa kunnan kassavarojen muutoksen tilikaudella.

Investointien (netto) loppusumma vuoden 2026 talousarviossa on -831.800 euroa. Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset on arvioitu velkakirjaehtojen mukaan ja ne ovat n. 1.328.000 euroa. Uutta talousarviolainaa on arvioitu nostettavan vuoden 2026 aikana 1.500.000 euroa. Lyhytaikainen rahoitus hoidetaan kuntatodistusohjelmalla. Kuntatodistusohjelma on yhteensä 5 milj. €.

RAHOITUSOSA	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Toiminnan ja investoinnin rahavirta			
Toiminnan rahavirta	1 372 287	1 015 200	830 700
Vuosikate	1 376 519	1 018 200	830 700
Tulo-rahoituksen korjauserät	-4 233	-3 000	0
Investointien rahavirta	-999 160	-763 000	-831 800
Investointimenot	-1 134 954	-1 058 000	-839 000
Rahoitusosuudet inv.menoihin	120 843	292 000	7 200
Pys. vast. hyödykk. luovutustulot	14 950	3 000	0
Toiminnan ja investoinnin rahavirta	373 127	252 200	-1 100
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset	35 686	36 200	36 700
Antolainasaamisten lisäys	0	0	0
Antolainasaamisten vähennys	35 686	36 200	36 700
Lainakannan muutokset	766 428	240 000	172 000
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	2 000 000	1 500 000	1 500 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-1 233 572	-1 260 000	-1 328 000
Muut maksuvalmiuden muutokset *	-191 997	0	0
Rahoituksen rahavirta	-610 117	276 200	208 700
Rahavarojen muutos	983 244	528 400	207 600

*) Muut maksuvalmiuden muutokset erää ei esitetä talousarviossa, koska mainittuun erään sisältyviä toimeksiantojen varojen ja pääomien muutoksia, vaihto-omaisuuden ja saamisten muutoksia, sekä korottomien velkojen muutoksia ei käytännössä voida budjetoida etukäteen.

1.5 KUNTAKONSERNIN TOIMINTA JA TALOUS

Hartolan kunnanvaltuusto on vahvistanut vuoden 2018 lopussa lukien sovellettavan konserniohjeen. Konserniohjeen määräykset koskevat kuntaa ja sen tytäryhteisöjä. Konserniohjeella annetaan tarvittavat ohjeet, joilla yhdenmukaistetaan ja tehostetaan kunnan toiminnan johtamista kunnan kokonaisuuteen perustuen. Konserniohjeet uudistetaan uuden kuntalain edellyttämällä tavalla tarvittaessa. Kunnan omistamalla tytäryhtiöillä tulee olla toimitusjohtaja, jolla on riittävä asiantuntemus ja kokemus tehtävään.

Kunnan tytäryhteisöjen toiminnan konserniohjauksesta on määräykset kuntalain 47 §:ssä. Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Kunnan tytäryhteisöjen toiminnassa on otettava huomioon myös yhteisöjen toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus. Hartolan kunnan konserniohje on tullut voimaan 14.11.2018.

Tytäryhtiöiden ja niihin kunnan nimeämien yhtiökokousedustajien ja hallituksen jäsenten tulee ottaa toiminnassa huomioon konserniohjeen rinnalla valtuuston ja tytäryhtiöille kulloinkin talousarviossa asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet lainsäädännön mahdollistamissa rajoissa.

Yhtiökokouksiin nimetään edustajaksi pääsääntöisesti viranhaltija tai muu toimihenkilöedustaja konsernijohdosta tai -hallinnosta.

1.5.1 Kiinteistö Oy Vasalli

Koy Vasalli on Hartolan kunnan elinkeinopoliittisten tavoitteiden toteuttaja, jonka strateginen tavoite on madaltaa yritysten kynnystä luoda ja kehittää toimintaansa Hartolassa. Käytännössä tämä tarkoittaa toimitilojen järjestämistä yrityksille. Hallituksessa on kolme jäsentä.

Koy Vasallin rooli on ollut tuoda vaihtoehtoja yritysten toimitilaratkaisuihin sekä rahoituksellisesti kuin toiminnallisestikin. Yhtiön tavoitteena on olla tarvittaessa aktiivinen kumppani yritykselle toimitilojaan kehittäessä. Keskeinen haaste yhtiön toiminnassa on saada rahoituskulut ja vuokratuotot synkronoimaan niin että yhtiö itse sekä sen vuokralaiset pystyisivät suunnittelemaan pitkäjänteisesti toimintansa ja taloutensa.

Talotehtaan vuokralaista Lehto Components Oy:ta haitannut rakennusalan ahdinko on ajanut yhtiön selvitystilaan eikä hallissa ole toimintaa toistaiseksi. Talotehtaan vuokratuotoissa on merkittäviä viivästyksiä, mikä hankaloittaa KOy Vasallin tilannetta merkittävästi.

Kustaantie 7 -kiinteistössä (ent. leipomo) on useita vuokralaisia, mm. Nosht-brändin tuotteita valmistava Potential Foods Oy, mikroleipomoyritys Kakra Oy ja toimistotiloissa palvelinliiketoimintaa harjoittava Jamicam Oy. Kiinteistön tyhjien tilojen ylläpito- ja lainanhoitokulut jäävät yhtiön maksettavaksi ja kiinteistö tuottaa yhtiölle tappiota.

Esperi Care Oy omistaa Päivälehdon Palvelukeskus Oy:n, joka toimii KOy Vasallin omistamissa Keva I/Onnela ja Keva II/Toivola kiinteistöissä.

Varikko-kiinteistö on myytävänä ja siinä on useita vuokralaisia.

Yhtiön tavoitteena jo usean vuoden ajan on ollut saada kiinteistöt myydyksi ensisijaisesti niissä toimiville yrityksille. Ellei tämä ole mahdollista, on kiinteistöt pyritty myymään sijoittajille. Mahdollista olisi myydä myös koko kiinteistöyhtiö. Rakennusalan (ja monen muun alan) ahdinko ja talouden nykytilanne laajassa kuvassa huomioon ottaen, kiinteistöjen myyminen juuri nyt on epätodennäköistä. KOy Vasallin tilanne on erittäin haastava ja vuoden 2025 aikana tulee yhtiön rahoitus tilanne järjestellä uudelleen tai vaihtoehtoisesti harkita koko yhtiön hallittua alasajoa. Taloussuunnitelma lähtee uhkakuvasta, jossa Talotehdas on tyhjiillään.

KOy Vasalli			
Strategiset tavoitteet vuosille 2026-2028			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Toimitilojen myyminen	Toimitilat aktiivisessa myynnissä	Hallitus ja toimitusjohtaja	Lainamäärä pienenee vuosittain
Toimitilatarjonta	Tarjolla sopivia toimitiloja erilaisille yrityksille	Hallitus ja toimitusjohtaja	Käyttöaste >95 %
Mukautuminen kysyntään	Vastataan yritysten haasteisiin	Hallitus ja toimitusjohtaja	Investointikulut viety vuokrasopimuksiin

KOy Vasalli	TP 2024	Ennuste 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
Kiinteistön tuotot					
Vuokrat	1 108 282	1 118 000	263 000	263 000	263 000
Muut tuotot	158 055	82 000	40 000	40 000	40 000
TUOTOT YHTEENSÄ	1 266 337	1 200 000	303 000	303 000	303 000
Hoitokulut					
Henkilöstökulut	-14 081	-21 333	-22 000	-22 000	-22 000
Hallinto	-30 582	-23 000	-23 230	-23 462	-23 697
Käyttö ja huolto	-15 341	-18 000	-35 000	-40 000	-40 000
Lämmitys	-52 784	-50 000	-80 000	-81 600	-83 232
Vesi	-1 389	-3 200	-10 000	-10 000	-10 000
Sähkö	-38 826	-40 000	-45 000	-45 000	-45 000
Vakuutukset	-17 585	-17 000	-17 000	-17 000	-17 000
Vuokrat	0	0	-1 300	-1 300	-1 300
Kiinteistöverot	-38 617	-38 000	-38 000	-38 000	-38 000
Korjaukset	-21 785	-20 000	-60 000	-85 000	-85 000
Muut hoitokulut	-2 824	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
HOITOKULUT YHTEENSÄ	-233 814	-240 533	-341 530	-373 362	-375 229
KÄYTTÖKATE/HOITOKATE	1 032 523	959 467	-38 530	-70 362	-72 229
Luottotappiot	-512 155	-847 000			
POISTOT YHTEENSÄ	-406 716	-401 714	-385 000	-385 000	-385 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-361 685	-267 338	-270 000	-270 000	-270 000
TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO	-248 034	-556 585	-693 530	-725 362	-717 229

1.5.2 Kiinteistö Oy Vuorilaakso

Yhtiö omistaa Hartolan Vuorenkylässä tilan Hokkala ja sillä olevan asuinrivitalon, jossa on 4 huoneistoa. Yhtiö on taloudellisesti kohtalaisessa kunnossa ja vuonna 2024 ei ole tiedossa merkittäviä korjauksia. Kunta omistaa kiinteistöosakeyhtiön osakekannasta 75 %. Kohteisiin on ollut vaikea löytää vuokralaisia. Kunnan omistus yhtiöstä yritetään myydä.

1.5.3 Jorma Virtasen Säätiö

Jorma Virtanen (aikaisemmin Jalmari Virtanen) syntyi vuonna 26.6.1910 Hartolassa nykyisen Pertunmaan kunnan alueella. Hän kävi kansakoulun Hartolan Riihiniemen koulussa. Jorma Virtanen teki pääosan työurastaan opettajana Lahdessa. Hän kuoli Lahdessa 7.10.2001 ja haudattiin Hartolaan.

Hän testamenttasi 12.3.1999 tehdyssä testamentissaan osan omaisuudestaan Hartolan kunnalle ”joka muodostakoon tästä omaisuudesta nimeäni kantavan rahaston käytettäväksi Hartolan kunnan Riihiniemen koulun, jota koulua olen aikoinani itsekin käynyt, oppilaiden myöhempiä opintoja tukemaan. Hartolan kunnan on säilytettävä jälkeeni jättämäni omaisuutta huolellisesti ja suojattava se mahdollisimman hyvin rahan arvon huononemista vastaan. Vuosittain voidaan tämän omaisuuden tuotosta jakaa enintään vuotuista tuottoa vastaava määrä joko yhtenä tai useampana stipendinä Riihiniemen kylän nykyisessä koulussa tai sen sijalle mahdollisesti tulevassa koulussa koulunkäyntinsä aloittaneiden tai muiden sitä koulua käyneiden oppilaiden kotimaassa tapahtuvien opintojen rahoittamista varten.”

Hartolan kunnanvaltuusto on päättänyt Jorma Virtasen Säätiön perustamisesta vuonna 2002. Säätiö on rekisteröity vuonna 2004. Jorma Virtasen Säätiön hallituksen jäsenenä toimivat asemansa perusteella Hartolan kunnan kunnanhallituksen puheenjohtaja, kunnanjohtaja sekä Hartolan kunnan Riihiniemen koulun tai sen sijalle tulleen koulun johtaja. Jorma Virtasen perintökaaren mukaiset oikeudenomistajat nimeävät hallitukseen kaksi jäsentä.

Säätiö on jakanut stipendejä vuosittain vuodesta 2005 alkaen Riihiniemen koulua (nyk. yhtenäiskoulu) käyneille opiskelijoille. Stipendejä on jaettu peruskoulun päättämisen jälkeisiin opintoihin (lukio, ammatilliset opinnot) sekä korkeampiin opintoihin. Stipendien suurus on ollut 200–1 000 euroa. Säätiön hallitus päättää vuosittain stipendien jakamisesta. Etusijalla ovat säätiön sääntöjen mukaan hyväkäytöksiset ja opinnoissaan menestyneet hakijat.

Säätiön taseen loppusumma oli vuoden 2024 lopussa 530.225,82 euroa, josta säädepääoman (peruspääoma) määrä 411.987,54 euroa. Aikaisemmilta vuosilta kertynyttä ylijäämää on taseessa 118.752,70 euroa ja tilikauden 2024 tulos oli 946,33 euroa alijäämäinen. Säätiön asiamiehenä toimi tammikuun 2025 loppuun asti Juha Koskinen, jonka jälkeen asiamiehenä on toiminut Irja Niilahti Hartolasta.

1.6 TALOUDEN TASAPAINOTTAMINEN SUUNNITTELUKAUDELLE 2026 – 2028

Kuntalain mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuonna taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Vuoden 2024 tilinpäätös oli 623.766,53 euroa ylijäämäinen ja edellisten vuosien kertynyttä ylijäämää taseessa 31.12.2024 oli 1.778.383,74 euroa.

Hartolan kunnan väkiluku on laskenut lähes 1000 asukkaalla viimeisen 15 vuoden aikana, joka on näkynyt paikkakunnan palvelurakenteessa heikentymisenä. Väestön väheneminen johtuu sekä luonnollisesta väestön vähenemisestä että muuttoliikkeestä. Väkiluku on nyt noin 2460 asukasta ja on ennakoitu, että kunnan asukasluku saavuttaisi 2200 asukkaan rajan vuoteen 2030 mennessä. Väkiluvun vähenemisellä on paljon vaikutuksia kunnan elinkeinoihin ja talouteen tulevina vuosina, vaikka väkiluku ei ehkä vähenekään niin nopeasti kuin aikaisemmin ennakoitiin.

Hartolan kunnanvaltuusto on kesäkuussa 2024 hyväksynyt talouden tasapainottamissuunnitelman vuosille 2024-2027. Talouden tasapainottamissuunnitelman mukaisesti kunnan taloutta sopeutetaan yhteensä 950.000 eurolla vuoteen 2027 mennessä. Tästä veronkorotusten osuus on 320.000 euroa, toimintatuottojen pysyviä lisäyksiä tehdään 160.000 eurolla ja menoja karsitaan 470.000 eurolla.

Henkilöstövähennyksiin ja työtehtävien muutoksiin liittyen on kunnassa käyty yhteistoimintaneuvottelut syksyllä 2024. Tämä talousarvio pohjautuu talouden tasapainottamissuunnitelmaan ja yt-menettelyssä määriteltyihin henkilöstömuutoksiin. Tarkemmat talouden tasapainottamistoimenpiteet on kerrottu toimialakohtaisissa toimintasuunnitelmateksteissä.

Lisäksi talouden tasapainottamissuunnitelmassa on määritelty seuraavat toimenpiteet:

- Kunnanhallitus laatii lautakuntien esitysten pohjalta henkilöstösuunnitelman vuosille 2025-2027, jolla määritellään henkilöstömäärän kehitystä suunnitelmakaudelle. Suunnitelma hyväksytään osalta vuoden 2025 talousarviota. Suunnitelmaa päivitetään vuosittain.
- Kiinteistöomaisuutta pyritään myymään, ensisijaisesti vähintäänkin tasearvolla. Kunnanhallitus valmistelee syksyn 2024 aika kiinteistöohjelman valtuuston hyväksyttäväksi.
- Investointiohjelmaa tiukennetaan suunnitelmavuosille ja lähtökohtaisesti vain välttämättömät korjausinvestoinnit sekä energiatehokkuutta lisäävät investoinnit toteutetaan. Tulevaisuusinvestointeja harkinnan mukaan. KISSAMÄEN vedenottamon investointia siirretään yli suunnitelmakauden.
- Lautakuntien alaisten viranhaltijoiden ja työntekijöiden rekrytointiluvat alistetaan kunnanhallitukselle, milloin tehtävä täytetään toistaiseksi voimassa olevana tai yli 6 kuukauden määräaikaisena virka- tai työsuhteena.
- Kunnanhallitukselle alistetaan myös päätökset, jotka koskevat toistaiseksi jatkuvaa henkilöstön vuokraamista tai toistaiseksi jatkuvaa ostopalveluhankintaa.
- Kunnanhallituksella on toimivalta Suur-Savon Sähkö Oy:n osakkeiden myyntiin, mutta osakkeiden myyminen ei ole ensisijainen tapa talouden tasapainottamiseen.

1.7 TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN RAKENNE

1.7.1 Talousarvio ja taloussuunnitelma kuntalain mukaan

Kuntalain 110 §:ssä on säännökset talousarviosta ja taloussuunnitelmasta:

Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Kuntarakennelaisissa tarkoitetun uuden kunnan alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa kuntajaon muutoksen voimaantulosta. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

1.7.2 Talousarvion ja taloussuunnitelman rakenne

Talousarvio ja taloussuunnitelma on lain mukaan laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja Talousarvioasetelma muodostuu käyttötalous- ja tuloslaskelmaosasta sekä investointi- ja rahoitusosasta. Samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa ja tilinpäätökseen sisältyvässä talousarvion toteutumisvertailussa.

Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan käyttötalouden, investointien, tuloslaskennan ja rahoituksen näkökulmista. Käyttötalousosassa asetetaan palvelutavoitteet ja budjetoidaan niiden järjestämisen vaatimat menot ja tulot. Investointiosassa budjetoidaan pitkävaikutteisten tuotantovälineiden kuten rakennusten, kiinteiden rakenteiden ja kaluston hankinta, rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulo- ja rahoituksen riittävyys käyttömenoihin ja poistoihin. Rahoitusosassa osoitetaan yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö.

Yleisperusteluissa (luku 1) esitetään mm. katsaus kansantalouden ja kunnallistalouden kehitykseen, kunnan taloudellisen tilanteen kehittymiseen sekä kerrotaan talousarvion painopistealueista. Yleisperusteluihin on sisällytetty myös valtuuston hyväksymä Hartolan kunnan strategia.

Käyttötalousosa (luku 2) sisältää toimialakohtaiset talousarviot eriteltynä tehtäväalueetasolla. Toimialojen suunnitelmat sisältävät myös toiminnalliset tavoitteet ja tarvittavat tunnuslukutaulukot sekä talousarviovuoden että taloussuunnitelmavuosien osalta.

Tuloslaskelmaosassa (luku 3) esitetään kunnan kokonaistalouden keskeiset erät, jotka ovat varsinaisen toiminnan menot ja tulot, verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja -menot sekä suunnitelman mukaiset poistot käyttöomaisuudesta.

Investointiosassa (luku 4) esitetään kunnan omaisuuden myyntitulot, investointimenot ja –tulot, jotka tarvittaessa eritellään hankekohtaisesti ja investointiryhmittäin.

Rahoitusosassa (luku 5) esitetään meno- ja tuloarvioina pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot kuten antolainat, niiden lyhennykset, ottolainat ja niiden lyhennykset. Rahoitusosa esitetään rahoituslaskelman muodossa. Sen tiedot kerätään tuloslaskelmaosan lisäksi investointiosasta ja rahoitusosan taulukoista.

Henkilöstösuunnitelmassa (luvut 14 ja 15) esitetään henkilöstömäärän kehityksen ennusteet.

Talousarvio periaatteet ovat:

- täydellisyysperiaate ja siihen liittyvä bruttoperiaate
- tasapainoperiaate
- vuotuisperiaate
- kehysbudjetoitoperiaate
- yhtenäisyysperiaate

1.7.3 Talousarvion sitovuus

Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota. Talousarvion sitovia eriä ovat kuntalain 110 § mukaiset valtuuston hyväksymät toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Valtuuston päättämät määrärahat ja tuloarviot määrätään sitoviksi bruttoperiaatteen mukaan. Sitovuudella turvataan valtuuston valta ohjata kunnan taloutta.

1.7.4 Sitovat toiminnalliset tavoitteet

Tavoitteen sitovuus

Valtuusto asettaa vuosittaisen talousarvion hyväksymisen yhteydessä toimitelmiä sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, joita on noudatettava. Mikäli tavoitteet eivät ole toteutettavissa, koska määräraha tai tuloarvio on riittämätön, on talouden perusteissa tapahtuneesta muutoksesta tehtävä selvitys valtuustolle. Valtuuston on hyväksyttävä tavoitteita koskevat muutokset.

Suorite- ja yksikkökustannustavoitteita ei ole aina syytä määritellä tarkasti, vaan niihin voidaan jättää jouston varaa. Sen sijaan toimenpide- ja hanketavoitteissa tavoitearvot ovat yleensä yksiselitteisiä ja tarkkoja. Kunnan asemaa ja aluetta koskevat strategiset tavoitteet ovat ajallisesti väljiä suunnittelutavoitteita.

Määrärahan sitovuus

Kuntalain mukaan talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat. Määräraha on valtuuston toimielimelle antama euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseen.

Talousarvioon perustuen toimielimellä on valtuutus käyttää sille osoitettu määräraha määrättyyn käyttötarkoitukseen tai määrätyn tavoitteen toteuttamiseen, mutta määrärahaa ei saa ylittää. Jos määräraha osoittautuu riittämättömäksi, on talousarviota muutettava, mutta samalla on muistettava osoittaa, miten rahoitustarve katetaan. Valtuusto hyväksyy talousarvion määrärahan muutokset. Jos toiminnalle asetetut tavoitteet toteutuvat ja määrärahaa jää edelleen käyttämättä, toimielin ei ole velvollinen käyttämään määrärahaa kokonaisuudessaan.

Tuloarvion sitovuus

Kunnan tuloarviot ovat sekä tavoitteellisia että velvoittavia, koska tuloarvion olennainen alittuminen vaikuttaa rahoituksen perusteisiin talousarviossa. Tuloarvio on sitova siltä osin, kun tuloarviot on kytketty toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin, josta seuraa se, että siitä poikkeaminen edellyttää talousarvion muuttamista. Rahoitustarpeen kattamiseen on osoitettava kate muulla tulo- tai pääomarahoituksella taikka menojen karsimisella.

1.7.5 Käyttötalouden sitovat määrärahat

Valtuusto vahvistaa toimitelmiä sitovat tilikauden bruttomääräiset määrärahat ja tuloarviot (ulkoiset toimintatuotot ja toimintakulut) seuraavasti:

Taso 3 Toimielin (sitova)

Keskusvaalilautakunta

Tarkastuslautakunta

Kunnanhallitus

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Tekninen lautakunta

Taso 2 Vastuualue

Vaalit

Hallinnon ja talouden tarkastus

Yhteiset palvelut

Kaavoitus

Sivistystoimen hallinto

Varhaiskasvatus

Esiopetus

Perusopetus

Vapaa sivistystyö

Teknisen toimen hallinto

Alueiden hoito

Tilapalvelut

Kuntateknikka

Vesi- ja viemärlaitos

1.7.6 Tuloslaskelmaosan ja rahoitusosan sekä investointiosan sitovat määrärahat

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosa on sitova bruttomäärärahan/-tuloarvioiden osalta seuraavasti:

- Verotulot
- Valtionosuudet
- Korkotuotot
- Korkomenot
- Muut rahoitustuotot
- Muut rahoituskulut

Investoinnit

Investointiosassa sitovuus on investointiryhmittäin nettoperusteinen. Investointiryhmät ovat: korjausinvestoinnit, laajennusinvestoinnit sekä uusinvestoinnit. Myös investointisuunnitelma kokonaisuudessaan, eli kaikki investointiryhmät yhteensä, on sitova nettoperusteisesti.

Mikäli valmistunut investointi on toteutunut alle investointiosan talousarviossa määritellyn investointimäärärahan, voidaan käyttämättä jäänyt määräraha käyttää toisen suunnitelmassa olevan investointikohteen ylitykseen ilman lisätalousarviota. Keskenäisistä tai kokonaan toteutumatta jäävistä investoinneista ei määrärahaa saa siirtää ilman valtuuston hyväksymää lisätalousarviota.

Lainanottoa ja lainojen lyhennyksiä koskeva sitovuus

- Antolainasaamisen lisäykset/-vähennykset ovat nettomääräisesti sitovia.
- Pitkäaikaisten lainojen muutokset bruttomääräisesti sitovia.
- Lyhytaikaisten lainojen muutokset ovat nettomääräisesti sitovia.
- Oman pääoman muutokset ovat bruttomääräisesti sitovia.

Kunnanjohtajalla on oikeus ottaa kunnalle talousarviolainaa valtuuston vahvistamalla tavalla, kun kunnanhallitus on hyväksynyt luoton lainaehdoista saatujen tarjousten perusteella.

Kunnanjohtajalla on oikeus ottaa tilapäislainoja/kassalainoja kuntatodistusohjelman mukaisesti, joita saa kulloinkin olla enintään valtuuston vahvistama määrä.

1.7.7 Käyttötaloussuunnitelman vahvistaminen

Valtuuston hyväksyttyä talousarvion saattaa kunnanhallitus sen täytäntöönpano-ohjeineen lautakuntien hyväksyttäväksi toimintavuoden alussa. Lautakunnat hyväksyvät budjettirahoitteisten tehtävien käyttö- ja hankesuunnitelmat ja kohderahoitteisten tehtävien tulos-, investointi- ja rahoitusbudjetit.

Käyttötaloussuunnitelman vahvistamisella tarkoitetaan tehtävän käyttötaloussosan jakamista osatehtäville osatavoitteiksi, osamäärärahoiksi ja osatuloarvioiksi. Mikäli valtuusto on hyväksynyt muutoksitta lautakunnan hyväksymän käyttötaloutta koskevan talousarvioehdotuksen ja toiminnan painopisteet ovat ennallaan, on mahdollista, että lautakunta vahvistaa käyttötaloussuunnitelmaksi jo hyväksymänsä talousarvioehdotusta vastaavan suunnitelman.

2. KÄYTTÖTALOUSOSA

2.1 HALLINTOPALVELUT

2.1.1 Vaalit

Vuonna 2026 ei järjestetä valtakunnallisia vaaleja. Seuraavat vaalit ovat eduskuntavaalit huhtikuussa 2027. Vaalien toimittamisesta vastaa keskusvaalilautakunta.

KESKUSVAALILAUTAKUNTA	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	15 756	3 000	0
Toimintamenot	-16 762	-11 300	0
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-1 006	-8 300	0
Laskennalliset kustannukset			
Muut laskennalliset kustannukset	0	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-16 762	-11 300	0

2.1.2 Hallinnon ja talouden tarkastus

Tarkastuslautakunnan toiminta perustuu kuntalain 14 luvun mukaisiin tehtäviin. Lautakunnan keskeisenä tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet.

Tarkastuslautakunta suorittaa pääosin ulkoista valvontaa ja antaa tarvittaessa ohjeita sisäisen valvonnan toteuttamisesta kunnassa. Tarkastuslautakunta valmistele kunnanvaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat.

Toiminnalliset tavoitteet

Tarkastuslautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta lautakunnassa valmistellun viitteellisen aikataulun mukaisesti. Tarkastuslautakunta keskittyy kokouksissaan hankkimaan tietoa hallintokuntien toiminnasta ja tavoitteista sekä niiden toteutumisesta. Tilintarkastus keskittyy kuntalain mukaisten tehtävien ohella tarkastamaan niitä alueita, jotka ovat lautakunnan arviointikäyntien kohteena. Tilintarkastusyhteisönä toimii BDO Oy.

TARKASTUSLAUTAKUNTA	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintamenot	-16 472	-18 900	-20 300
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-16 472	-18 900	-20 300
Laskennalliset kustannukset			
Muut laskennalliset kustannukset	-1 215	-2 600	-3 000
Tehtävän kokonaiskustannukset	-17 687	-21 500	-23 300

2.1.3 Yleishallinto, keskushallinto ja henkilöhallinto

Valtuusto

Kunnanvaltuuston tehtävänä on vastata kunnan toiminnasta ja määritellä kunnan keskeiset tavoitteet. Valtuusto päättää hallinnon järjestämisestä, talouden, rahoituksen ja sijoitustoiminnan perusteista. Valtuuston toiminta perustuu kuntalain 14 §:n säännöksiin – sen keskeinen tehtävä on vastata kuntalaisten hyvinvoinnista ja kunnan kestävästä kehityksestä. Valtuusto vastaa strategisesta päätöksenteosta ja koko kuntakonsernin tavoitteiden asettamisesta, toiminnan ja talouden tasapainosta sekä toiminnan arvioinnista ja seurannan järjestämisestä.

Valtuusto kokoontuu varsinaisten kokousten lisäksi tarvittaessa seminaari- ja iltakoulutilaisuuksiin, joissa käsitellään kunnan kehittämistä ja ajankohtaisia valmisteilla olevia asioita. Uudet valtuutetut kaudelle 2025-2029 valittiin kuntavaaleissa huhtikuussa 2025.

Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen tehtäviin kuuluvat kuntakonsernin hallinnon, talouden ja henkilöstöhallinnon johtaminen ja kunnanvaltuuston asioiden valmistelu. Kunnanhallitus vastaa valtuuston päätösten valmistelusta ja täytäntöönpanosta. Kunnanhallituksen tärkeimpänä tavoitteena on vuotuisen talousarvion tulojen ja menojen pitäminen tasapainossa ja edellisten tilikausien alijäämän kattaminen. Luottamushenkilökoulutuksia järjestetään tarpeen mukaan.

Henkilöstöjaosto

Henkilöstöjaosto ratkaisee ja päättää hallintosäännön mukaisesti asiat, jotka koskevat esimerkiksi virkaehtosopimusten määräysten soveltamista, paikallisen virka- ja työehtosopimuksen tekemistä, harkinnanvaraisia palkkoja, henkilökohtaisen harkinnanvaraisen lisän myöntämistä sekä harkinnanvaraisia palkallisia virka- ja työvapaata ja sivutoimilupia. Henkilöstöjaoston esittelijänä toimii hallintojohtaja.

Yhteiset palvelut / Yleishallinto, keskushallinto ja henkilöstöhallinto			
Strategiset tavoitteet vuosille 2026-2028			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Päätöksenteon avoimuus ja vuorovaikutuksen vahvistaminen kuntalaisten kanssa	Avoin ja ajantasainen viestintä. Kyselyt ja kuntalaisten kuuleminen eri yhteyksissä. Osallisuuden kehittäminen. Vapaa-ajanasukkaiden osallistaminen	Kunnanjohtaja	Kyselyiden tulokset Kuntalaisten kuuleminen
Tasapainoinen talous mahdollistaa kunnan kehittämisen	Luottamushenkilöorganisaation kouluttaminen tehtäviinsä. Talouden seurannan työkalujen kehittäminen ja talouden tasapainottamissuunnitelman seuranta. Luottamuselinten välinen yhteistyö. Konserniyhtiöiden riskienhallinta. Palvelurakenteen sopeuttaminen väestöpohjaan ja taloudellisiin resursseihin. Kuntayhteistyön kehittäminen.	Kunnanjohtaja	Kumulatiivinen ylijäämä Tytäryhtiöiden taloudellinen tilanne

Hyvinvoiva henkilöstö, kiinnostava työnantaja	Aktiivinen tyhy-toiminta. Toimivat työterveyshuollon palvelut. Laadukas esihenkilötoiminta.	Hallintojohtaja	Tyhy-toiminnan määrärahat Kyselyiden tulokset
--	---	-----------------	--

2.1.4 Elinkeino-, työllisyys- ja maahanmuuttajapalvelut

Elinkeinopalveluiden alla toimivat mm.:

- yrityspalvelut
- kuntamarkkinointi ja matkailu
- maaseutuelinkeinot
- joukkoliikenne

Yrityspalvelut

Elinkeinotoimen tavoitteena on vahvistaa yritysten yleisiä toimintaedellytyksiä kunnassa ja toimia yhteistyökumppanina paikallisen yrittäjäjärjestön ja Päijät-Hämeen yrittäjät ry:n suuntaan. Elinvoiman kehittämiseen ja kuntayhteistyöhön on haettu maakunnallista näkökulmaa siten, että kunta on mukana myös Lahden seudun kehitys LADEC Oy:n ja Lahden seutu – Lahti Region Oy:n toiminnassa.

Lahden seudun kehitys LADEC Oy

Yrityspalvelut hankitaan Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy:n kautta, johon Hartola liittyi osakkaaksi vuoden 2019 alusta lukien. Vuoden 2025 alusta lähtien rahoittajasopimuksessa ovat mukana kaikki Päijät-Hämeen maakunnan kunnat ja kaupungit. Sopimus on voimassa toistaiseksi.

Elinkeinoneuvontaan kuuluu laajasti erilaisia maksuttomia ja osittain maksullisia neuvontapalveluja yrityksille. Rahoittajasopimuksen mukaan Hartola maksaa vuosina 2025-2026 vuosittain 8,20 euroa/asukas. Palveluiden vuosikustannus vuonna 2026 on noin 20.400 euroa. LADEC:n osakkaana Hartolan tavoitteena on kehittää ja uudistaa elinkeinoelämää, hankkia yritysten neuvontapalveluja, edistää yritysten toimintaedellytyksiä, saada palveluja yritysten omistajanvaihdoksissa ja avata mahdollisuuksia yritysten kansainvälistymiseen.

Yhtiön toiminta-ajatuksen perustana on maakuntastrategia, sopijapuolten yhteiset elinkeinopoliittiset tavoitteet ja sopijapuolten omat elinkeinopoliittiset kehittämishankkeet/-asiat. Kuntakohtaisesti LADEC sopii vuosittain teemat ja tavoitteet, joihin yhteistyöllä pyritään.

Lahden seutu – Lahti Region Oy

Hartolan jatkaa yhteistyötä Lahti Regionin kanssa. Vuosittainen maksuosuus Lahden Seutu - Visit Lahdelle on 4,50 euroa asukasta kohti. Hartolan kunnan maksuosuus vuonna 2026 on noin 11.200 euroa.

Lahti Region tuottaa jäsenkunnille ja yrityksille matkailun markkinointi- ja kehittämisspalvelut Päijät-Hämeen matkailustrategiaan tukeutuen. Kunta vastaa jäsenyyden tuomien mahdollisuuksien välittämisestä yrittäjille sekä hankkeiden hyödyn jalkauttamisesta kuntaan ja yrittäjille. Matkamessuille ja maakunnallisiin matkailun suur tapahtumiin osallistuminen tapahtuu maakunnallisen yhteistyön kautta.

Matkailu

Vuoden 2026 tavoitteena on toteuttaa paikallisia tapahtumia tiiviissä yhteistyössä yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Kunnan yhteistyökumppaneina ovat mm. Hartolan vapaa-ajan asukkaat ry kesäkauden avauksessa, kaikki paikalliset toimijat Hartolan markkinoilla sekä joulumarkkinoiden osalta useita eri tahoja. Kunnan rooli on olla kannustamassa toimijoita, auttaa tapahtumien rahoituksen hankinnassa ja osallistua erilaisten ympärivuotisten tapahtumien markkinointiin.

Hartolan Markkinat

Hartolan kunnan vuosittainen suur tapahtuma, joka järjestetään taas vuonna 2026. Vuoden 2025 markkinoilla kauppiaita oli noin 300. Tekninen toimi vastaa Hartolan markkinoiden organisoinnista ja hallinto-osasto markkinatoimiston tehtävistä.

Päijänne Leader ry.

Hartola on mukana Päijänne-Leaderin ohjelmakaudella 2023-2027. Kunnan rahoitusosuus vuonna 2026 on noin 14.500 euroa.

Maaseutuelinkeinot

Laki maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa (210/2010) tuli voimaan 1.4.2010. Uusi laki edellytti kuntia muodostamaan 1.1.2013 lukien maaseutuhallinnon tehtävien hoitamiseksi toiminnallisen kokonaisuuden, jonka alueella toimii vähintään 800 maatalousyrittäjää.

Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Kärkölan, Padasjoen ja Sysmän kunnat sekä Lahden ja Heinolan kaupungit ovat liittyneet maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueeseen. Yhteistoiminta-alueen kunnat ovat sopineet, että isäntäkuntana, joka vastaa maaseutuhallinnon järjestämisestä alueella, toimii Asikkalan kunta. Asikkala tuottaa maaseutuhallinnon palvelut pääsääntöisesti ilman paikallista viranhaltijaa. Hartolan kunnan arvioitu vuosikustannus on noin 23.000 euroa.

Kunta hallinnoi Hartolan ja Sysmän alueelta koottua viljelijäryhmähanketta, joka selvittää biokaasulaitoksen rakentamisen edellytyksiä Hartolaan.

Muuttokannustimet

Muuttokannustimet ovat voimassa 31.12.2025 saakka, minkä jälkeen ne talouden tasapainottamissuunnitelman mukaisesti poistuvat käytöstä. Maksatuksia tehdään muuttokannustimien ehtojen mukaisesti vielä vuosina 2026-2027.

Työllisyyspalvelut

Työllisyyspalvelut siirtyivät kuntien vastuulle 1.1.2025 lukien. Lakisääteisten työllisyyspalveluiden tuottamisesta vastaa Päijät-Hämeen työllisyyspalvelut, jonka isäntäkuntana toimii Hollolan kunta. Työllisyysalue tuottaa palvelut Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Iitin, Kärkölan, Padasjoen ja Sysmän kunnille sekä Heinolan ja Orimattilan kaupungeille.

Tehtävien lisäksi kunnille siirtyy myös työllisyyspalveluiden rahoitusta. Tämä rahoitus on osa peruspalvelujen yleiskatteellista valtionosuutta.

Työllisyyspalveluiden järjestämisestä laskutetaan kuntia vuosittain. Vuoden 2026 osalta Hartolan kunnan maksuosuudeksi on arvioitu 259.000 euroa. Tämän lisäksi myös työmarkkinatuen kuntaosuuden ennakoidaan kasvavan merkittävästi, sillä kuntaosuutta aletaan perimään jo 100 päivän ylittävältä työttömyysjaksolta. Työmarkkinatuen kuntaosuuksiin on varattu talousarviossa 265.000 euroa.

Hartolan kunnan tavoitteena on kehittää aktiivisesti työllisyyspalveluja ja edistää hartolalaisten työttömien työnhakijoiden työllistämistä sekä mahdollistaa työvoiman saanti alueen yrityksille. Kustannuksia kasvattavat laajentunut hanketoiminta, jota tehdään yhteistyössä pääosin Heinolan kaupungin ja Sysmän kunnan kanssa, sekä määrärahavaraus työllistämisen kuntalisän, eli ns. Hartola-lisän kokeiluun.

Työllisyyspalvelut toimivat Hollolan kunnan yhteisen työllisyyslautakunnan alaisuudessa.

Maahanmuuttajapalvelut

Maahanmuuttajapalvelut ovat siirtymässä valtaosin kunnan vastuulle. Kunnan vastuut koskevat mm. palvelutarpeen arviointeja, kotoutumispalveluja, kotoutumiskoulutuksen järjestämistä, yhteiskuntaorientaatiota sekä ohjaus- ja neuvontapalveluja. Palvelut tuottaa yhteistyösopimuksen mukaisesti Lahden kaupungin International House Lahti.

Hartolan kunta on sopinut yhteistyöstä International House Lahden kanssa myös muusta yhteistyöstä maahanmuuttajapalvelujen osalta, sillä kunnalla ei ole omaa henkilöresurssia palveluiden järjestämiseen. Toistaiseksi maahanmuuttajien volyymit ovat olleet niin pieniä, että kuntayhteistyö on kustannustehokkain tapa palveluiden järjestämiseen.

Yhteiset palvelut / Elinkeino-, työllisyys- ja maahanmuuttajapalvelut			
Strategiset tavoitteet vuosille 2024-2026			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Hartolan tunnettuuden lisääminen	Kuntastrategian toteuttaminen. Viestintästrategian päivittäminen ja toteuttaminen.	Kunnanjohtaja	Laadullinen arviointi
Hartola on houkutteleva paikka yritystoiminnalle, VT4 kehittäminen	Yritystonttien ja toimitilojen saatavuuden kehittäminen. Päätöksenteon sujuvoittaminen. Markkinavuoropuhelut tärkeissä hankinnoissa. Aktiivinen kaavoitustyö.	Kunnanjohtaja	Markkinavuoropuhelut Kaavoitushankkeiden eteneminen Uusien yritys määrä
Ympäristöstä huolta pitävä luontomatkojen kohde	Aktiivinen yhteistyö alueellisesti ja seudullisesti matkailun edistämiseksi. Kalastus- ja elämysmatkailun edistäminen. Hankerahoituksen hyödyntäminen.	Kunnanjohtaja	Hankerahoitus €/v Hartolan markkinoiden kävijämäärä Laadullinen arviointi
Matala työttömyys, työmahdollisuuksia tarjolla	Kuntayhteistyö työllisyyden ja maahanmuuton palveluissa. Aktiivinen hanketoiminta.	Hallintojohtaja	Työllisyysaste Työpaikkojen määrä

2.1.5 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) ja monet muut lait määrittävät kunnan tehtäviä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkuvaa toimintaa, jota varten on pysyvät, toiminnan edellytyksiä mahdollistavat rakenteet. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on konsernihallinnon alainen toimintayksikkö, mutta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toiminta jakaantuu kunnassa kaikkien toimialueiden kesken ja yhteistyö on välttämätöntä. Teknisten- ja ympäristöpalvelujen tehtävänä on turvata terveyttä ja hyvinvointia edistävät elin- ja toimintaympäristöt kuntalaisille. Koulutus- ja sivistyspalvelujen erityisenä tehtävänä on ihmisenä kasvun tukeminen. Kulttuuri- ja kirjastopalvelut, nuoriso- ja liikuntatoimi edistävät omalta osaltaan kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä tukevat yhteisöllisyyttä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen edellyttää lisäksi toimivaa yhteistyötä mm. sosiaali- ja terveystalouden palvelujen, järjestöjen, seurakunnan, yksityisten toimijoiden ja valtion paikallisviranomaisten kanssa. Kunnassa palveluja ja toimintaa tuottavat tahot luovat laajasti mahdollisuuksia osallisuudelle ja yhteisöllisyydelle sekä hyvinvoinnin edistämiseksi. Ehkäisevä työ on merkittävä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, ja kattaa mielenterveyden edistämisen, ehkäisevän päihdetyön, pelihaittojen sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn. Kuntalaisten tarpeiden ja palautteiden kuuleminen ja niihin vastaaminen ovat tärkeä osa hyte-työtä ja toiminnan kehittämistä. Kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttavassa päätöksenteossa tehdään päätösten vaikutusten ennakkoarviointia (EVA).

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona toimii Hartolassa kunnan johtoryhmä. Moniammatillinen ja poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä tukee hyvinvoinnin ja terveyden edistävää ja ehkäisevää työtä sekä hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laatimista. Lisäksi Hartolassa toimii LAPE-ryhmä sekä nuorisolain mukainen moniammatillinen työryhmä. Ehkäisevän työn työryhmä yhdistetään hyvinvointityöryhmään vuoden 2026 alusta alkaen. Työryhmät pyrkivät toiminnallaan välittämään ja lisäämään tietoa sekä edistämään kohderyhmiensä hyvinvointia ja terveyttä.

Hyvinvointikoordinaattori toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijana sekä vastaa lakisääteisten suunnitelmien ja raporttien laatimisesta. Kuntastrategia 2022–2027, Päijät-Hämeen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärjet vuoteen 2032 sekä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen vuosittaisissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen neuvotteluissa asetetut painopisteet ohjaavat osaltaan tehtävää hyvinvointityötä.

Kunnassa ja Päijät-Hämeessä on useita, pitkälti lakisääteisiä suunnitelmia ja ohjelmia, joissa asetetut tavoitteet ja toimenpiteet osaltaan ohjaavat kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua. Valtuustokauden vaihtuessa vuonna 2025 suunnitelmia päivitetään vastaamaan nykytilannetta ja suuntaamaan toimintaa tarpeellisella tavalla tuleville vuosille. Sekä Hartolassa että Päijät-Hämeessä yhdistetään useat erillissuunnitelmat laajan hyvinvointisuunnitelman 2025–2029 alle. Erillissuunnitelmista luopuminen vähentää osin päällekkäisiä kirjauksia ja helpottaa suunnitelmien seurantaa, mutta haasteena on yhden laajan asiakirjan säilyttäminen luettavassa laajuudessa konkreettisesta ja riittävän yksityiskohtaisesta sisällöstä tinkimättä.

Seuraavat ohjelmat ja suunnitelmat ohjaavat toimintaa kunnassa vuonna 2026:

- Hartolan kunnan strategia 2022–2027
- Laaja hyvinvointisuunnitelma 2025–2029 (sis. lakisääteiset lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, ikääntyvien hyvinvointisuunnitelman ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman)
- Vuosittainen hyvinvointiraportti ja -suunnitelma
- Päijät-Hämeen laaja hyvinvointisuunnitelma 2025–2029
  - o Erilliset seudulliset toteutus suunnitelmat: ikääntyvien hyvinvointisuunnitelma, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, ehkäisevän työn toimintasuunnitelma sekä ravitsemusterveyden edistämisen suunnitelma 2025–2029
- Liikkuva Päijät-Häme 2030

- Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030
- Hartolan ja Sysmän yhteinen kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma
- Ilmastosuunnitelma 2025–2029

Suunnitelmat ovat luettavissa Hartolan kunnan kotisivuilla. Suunnitelmat sisältävät yksityiskohtaisempia tavoitteita ja toimenpiteitä oheisten strategisten tavoitteiden lisäksi.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen			
Strategiset tavoitteet vuosille 2025–2027			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Asukkaat voivat hyvin *Kuntastrategia 2022–2027	<p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä terveysterojen kaventaminen huomioidaan osana kaikkea kunnan toimintaa</p> <p>Toimivat yhteistyörakenteet ja yhteistyö hyvinvointialueen kanssa</p> <p>Työllisyys- ja kotoutumispalvelut toteutuvat sujuvasti</p> <p>Sitoudutaan alueen hyte-neuvotteluissa sovittuihin yhteisiin painopistealueisiin v. 2026: työhön, kouluun ja koulutukseen kiinnittyminen on vahvistunut, sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat ovat vahvistuneet</p> <p>Palveluissa ja toiminnassa huomioidaan saavutettavuus ja kestävyuden osa-alueet (taloudellinen, sosiaalinen, ympäristöllinen)</p> <p>Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) tehdään vaikutuksiltaan merkittävistä asioista</p> <p>Viestitään ja tiedotetaan suunnitelmallisesti hyvinvointiin ja terveyteen sekä niiden omatoimiseen edistämiseen liittyvistä asioista, palveluista ja saatavilla olevasta tuesta (esim. Omaperhe.fi)</p>	Kunnanjohtaja Hyvinvointikoordinaattori	Indikaattori-, kysely- ja kokemustieto Hyte-kerroin TEAviisari Työllisyys- ja kotoutumispalvelut toteutuvat lakisääteisesti (Kyllä/Ei) Tehdyt EVAt Kyselyt ja palautteet
Asukkailla on vaikutusmahdollisuuksia oman arkensa kehittämiseen *Kuntastrategia 2022–2027 Osallisuus ja yhteisöllisyys	Osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien edistäminen (mm. keskustelufoorumit, kyselyt, asukasraadit, yhdistysillat, osallistuva budjetointi, viranhaltijoiden jalkautuminen kylille)	Kunnanjohtaja Hyvinvointikoordinaattori Vapaa-aikapääällikkö	Palautteet ja kyselyt, vastaajien määrät kyselyissä Järjestetyt tapahtumat ja tilaisuudet, osallistujamäärät

*Päijät-Hämeen hyte-kärki	ja keskustaan, vaikuttamistoimielimet) Mahdollistetaan yhteisöllistä toimintaa mm. maksuttomin ja edullisin tiloin, yhdistysavustuksin sekä tapahtumayhteistyön keinoin		(kuntalaiset, viranhaltijat, luottamushenkilöt) Toteutunut toiminta
Mielen hyvinvointi *Päijät-Hämeen hyte-kärki	Mielen hyvinvointia vahvistetaan mm. osallisuutta ja yhteisöllisyyttä edistämällä, mielekkäällä vapaa-ajan toiminnalla sekä terveellisiä elintapoja edistämällä. Lisäksi vahvistetaan ammattilaisten osaamista sekä mm. tunne- ja vuorovaikutustaitoja erityisesti lapsilla, nuorilla sekä perheissä	Hyvinvointikoordinaattori Rehtori	Sotkanet indikaattorit Järjestetyt koulutukset, tapahtumat ja tilaisuudet sekä toiminta
Arjen turvallisuus *Päijät-Hämeen hyte-kärki	Edistetään arjen turvallisuutta eri ympäristöissä ja konteksteissa, kuten liikenneturvallisuus, lähisuhteiden turvallisuus, huumeiden käytön ehkäisy	Tekninen johtaja Hyvinvointikoordinaattori Rehtori	Sotkanet, poliisin tilastot (rikosten määrä jne.) Palautteet, kyselyt Toteutunut toiminta
Päihteettömyys ja terveelliset elintavat *Päijät-Hämeen hyte-kärki	Vahvistetaan hyvinvointia ja terveyttä edistäviä elintapoja mm. ehkäisevän päihdetyön, liikumisen edistämisen sekä terveellisen ravitsemuksen edistämisen keinoin Järjestetään mahdollisuuksia monipuoliseen vapaa-ajan toimintaan, sekä tuetaan 3. sektorin toimijoita	Hyvinvointikoordinaattori Vapaa-aikapäällikkö	Sotkanet indikaattorit Toteutunut toiminta

2.1.6 Ympäristöterveys, ympäristönsuojelu ja rakennusvalvonta

Ympäristöterveydenhuolto ja eläinlääkintähuolto

Seudullinen ympäristöterveydenhuolto, Päijät-Hämeen ympäristöterveys, tuottaa kuntien vastuulla olevat lakisääteiset ympäristöterveydenhuollon palvelut Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Iitin, Kärkölan, Padasjoen ja Sysmän kunnille sekä Heinolan ja Orimattilan kaupungeille. Vastuukuntana toimii Hollolan kunta. Tavoitteena on ympäristöterveydenhuollon valvonnan ja palveluiden toteuttaminen suunnitelmallisesti ja yhdenvertaisesti koko toiminta-alueella. Kuntaosuudet laskutetaan suoriteperusteisesti.

Ympäristöterveydenhuollon viranomaisena toimii Hollolan kunnan ympäristöterveyslautakunta.

Hartolan kunnan osuus vuoden 2026 kustannuksista arvioidaan olevan 90.000 euroa.

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelun viranomaistehtävien järjestämisvastuu siirtyy yhteistyösopimuksen mukaisesti Heinolan kaupungille 1.1.2026 lukien. Heinolan kaupunki järjestää ympäristönsuojelun palvelut Heinolassa, Hartolassa ja

Sysmässä, sekä ostopalveluna Iitin kunnassa. Ympäristösuojeluviranomaisena toimii Heinolan kaupungin ympäristölautakunta.

Hartolan kunnan osuus vuoden 2026 kustannuksista arvioidaan olevan 38.500 euroa.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan viranomaistehtävien järjestämisvastuu siirtyy yhteistyösopimuksen mukaisesti Heinolan kaupungille 1.1.2026 lukien. Heinolan kaupunki järjestää rakennusvalvonnan palvelut Heinolassa ja Hartolassa. Rakennusvalvontaviranomaisena toimii Heinolan kaupungin ympäristölautakunnan alaisuudessa toimiva rakennusvalvontajaosto.

Hartolan kunnan osuus vuoden 2026 kustannuksista arvioidaan olevan noin 27.500 euroa.

YHTEISET PALVELUT	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	118 153	59 900	61 400
Toimintamenot	-1 738 118	-2 079 000	-2 343 500
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-1 619 965	-2 019 100	-2 282 100
Laskennalliset kustannukset			
Poistot ja arvonalentumiset	-3 128	-52 100	-51 400
Muut laskennalliset kustannukset	-120 108	-167 300	-200 600
Laskennalliset tuotot	855 852	887 700	978 400
Tehtävän kokonaiskustannukset	-1 005 502	-1 410 700	-1 617 100

2.1.7. Kaavoitus

Kaavoitusyhteistyö Heinolan kanssa alkoi syksyllä 2023. Varsinaisten kaavahankkeiden lisäksi kehitetään lähivuosina aineistojen digitalisaatiota ja paikkatietojärjestelmien sisältöä ja samaan kaava-aineistot julkaistuiksi nettisivuilla. Lisäksi Ryhti-hankeen toteuttaminen lisää omia paineitaan kaavoituksen digitalisoimiseen. Suurimmaksi osaksi asemakaava-alueen kaavat on jo digitoitu ja ne saadaan Timblen Cloud-järjestelmään ensi vuoden aikana. Kyseisestä järjestelmästä ne voidaan julkaista kunnan nettisivuilla.

Rantarakentamisen strategia päivitetään, koska rantavyöhykkeet ovat keskeisiä rakennuskohteiden alueita. Uudella strategialla luodaan päivitetty ranta-alueiden kaavoitukselliset suunnittelutavoitteet ja mitoituspäätökset. Strategian pohjalta myös arvioidaan uusia rantakaavoitushankkeiden kohteita ja aikatauluja.

Kuntataajaman keskeisenä kaavoitushankkeena vireillä olevaa Kurpan ja valtatie liittymän asemakaavahankkeen valmistelu on luonnosvaiheessa. Kyseisen kaavan valmistelee FCG:n konsultti. Keskeistä on valtatie ja kunnan elinvoiman edistäminen. Vireillä olevaa Tainionvirran ranta-asemakaavaa valmistellaan myös luonnosvaiheeseen Heinolan kaupungin asemakaava-arkkitehdin toimesta. Molempia kaavahankkeita varten laaditaan tarvittavat selvitykset. Kaavahankkeiden aikatauluihin vaikuttaa keskeisesti valtatie 4:n kehittämishankkeen ratkaisujen eteneminen mm. rinnakkaisteiden osalta.

Lisäksi ensi vuonna tehdään taajama-alueella rakennusten kulttuurihistoriallinen selvitys. Selvityksen tekeminen on kilpailutettu ja siitä tehdään päätös loka-marraskuun 2025 aikana. Selvitys liittyy taajama-alueen kaavoituksen ajantasaistamiseen lähivuosien aikana.

Toisin kuin ympäristönsuojelussa ja rakennusvalvonnassa, jossa järjestämisvastuu on siirretty Heinolan kaupungille, on kaavoituksen tehtävät edelleen vahvasti kunnan omalla vastuulla. Kaavoituksen yhteistyössä Hartolan kunta on siirtänyt kaavoitukseen liittyvää toimivaltaa Heinolan kaupungin kaavoituksen viranhaltijoille, mutta viranomaistehtävät ovat edelleen Hartolan kunnassa. Ympäristölautakunnan lakkautuessa, kaavoituksen vastuut siirtyvät suoraan kunnanhallituksen alaisuuteen 1.1.2026 lukien.

Hartolan kunnan maksuosuudeksi Heinolan kaupungin kaavoituksen palveluista arvioidaan 20.000 euroa ja konsulttipalveluihin on varattu 40.000 euroa.

KAAVOITUS	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintamenot	0	0	-101 000
Toimintakate (Netto)	0	0	-101 000
Laskennalliset kustannukset			
Muut laskennalliset kustannukset	0	0	-15 000
Tehtävän kokonaiskustannukset	0	0	-116 000

KUNNANHALLITUS	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	118 153	59 900	61 400
Toimintamenot	-1 738 118	-2 079 000	-2 444 500
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-1 619 965	-2 019 100	-2 383 100
Laskennalliset kustannukset			
Poistot ja arvonalentumiset	-3 128	-52 100	-51 400
Muut laskennalliset kustannukset	-120 108	-167 300	-215 600
Laskennalliset tuotot	855 852	887 700	978 400
Tehtävän kokonaiskustannukset	-1 005 502	-1 410 700	-1 733 100

2.2 SIVISTYS- JA HYVINVOINTIPALVELUT

Yleisenä tavoitteena on tuottaa ja toteuttaa kuntalaisille ajanmukaiset varhaiskasvatus-, perusopetus- ja hyvinvointipalvelut lähellä asukkaita.

Tavoitteena on kunnan strategian mukaisesti kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Sivistystoimen palvelut tuotetaan tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti.

Kunnan elinvoimaisuuden sekä asukkaiden aktiivisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen ”yhessä tehen” on keskeistä kaikkien sivistystoimen palvelujen järjestämisessä. Hyvinvoinnin edistämisessä on tärkeällä sijalla myös moniammatillinen yhteistyö.

2.2.1 Sivistystoimen hallinto

Sivistystoimen hallinnon tehtävänä on mahdollistaa sivistystoimen palvelujen tuottaminen lähellä asukkaita kustannustehokkaasti. Sivistystoimen hallinto vastaa toiminnan suunnittelusta ja koordinoinnista sekä osallistuu kunnan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen yhteistyössä seudullisesti ja muiden toimijoiden kanssa. Sivistystoimenjohtajan tehtävät on jaettu toimialueittain rehtorille ja hallintojohtajalle. Rehtori vastaa esi- ja perusopetuksesta sekä varhaiskasvatuksesta. Hallintojohtajan vastuulla on kirjasto, vapaa-aika, liikunta, kulttuuri, vapaa sivistystyö ja nuorisotyö.

SIVISTYSTOIMEN HALLINTO	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	2 000	0	0
Toimintamenot	-97 945	-100 100	-103 400
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-95 945	-100 100	-103 400
Laskennalliset kustannukset			
Muut laskennalliset kustannukset	-116	0	0
Laskennalliset tuotot	96 061	100 100	103 400
Tehtävän kokonaiskustannukset	-2 000	0	0

2.2.2 Varhaiskasvatus ja esiopetus

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatusta toteutetaan valtakunnallisten säädösten, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja Hartolan linjausten mukaisesti. Varhaiskasvatustalouden muuttui 1.1.2025, jonka myötä velvollisuus laatia paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on poistunut. Opetushallitus uudistaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vuoden 2025 aikana. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkotitilaisuuksissa Vantussa ja ryhmäperhepäiväkotitilaisuuksissa Onnimannissa. Vuorohoito järjestetään tarvittaessa Onnimannissa. Varhaiskasvatuspaikkoja on riittävästi ja varhaiskasvatuksen tarpeeseen on kyetty reagoimaan nopeasti.

Esiopetuksella tarkoitetaan kuusivuotiaille tarjottavaa maksutonta perusopetuslain määrittelemää ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaista velvoittavaa opetusta. Opetus- ja kulttuuriministeriön valmisteleman perusopetuslain muutoksen seurauksena oppimisen tuki on uudistunut esi- ja perusopetuksessa. Laki perusopetuslain muuttamisesta (1090/2024) hyväksyttiin 30.12.2024 ja lainsäädännön muutos tuli pääosin voimaan 1.8.2025. Oppimisen tuen uudistus ei muuta varhaiskasvatuksessa annettavaa tukea.

Perusopetuslain muutoksesta johtuen esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on päivitetty. 1.8.2025 voimaantulleet perusteet julkaistiin ePerusteet -palvelussa helmikuussa 2025. Ensisijaisesti muutokset opetussuunnitelman perusteissa liittyvät oppimisen tukea käsittelevän luvun uudistamiseen kokonaan. Oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuki ja oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt avataan lukuvuosisuunnitelmassa, joka toimii tuen toteutuksen tukena. Esiopetuksen opiskeluhoitoa toteutetaan opiskeluhoitosuunnitelman mukaisesti. Opiskeluhoitosuunnitelma päivitetään vastaamaan esiopetuksen tuenmuutosta lokakuun 2025 loppuun mennessä seudullisen aikataulun mukaisesti. Varhaiskasvatusikäisten lasten monialainen kuntoutustyöryhmä kokoontuu säännöllisesti.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt 150 000€ valtionerityisavustuksen varhaiskasvatukseen ja esi- ja perusopetuksen koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin. Varhaiskasvatukseen ja esiopetuksen osuus käytetään varhaiskasvatuksen erityisopettajan palkkaamiseksi. Myönnetyn avustuksen käyttöaika 31.12.2027 saakka. Varhaiskasvatuksen erityisopettajaresursilla mahdollistetaan ja varmistetaan henkilöstön osaaminen ja lapsen oikeus saada oikea-aikaisesti yleistä, tehostettua tai erityistä tukea. Esiopetuksessa tuki toteutetaan joko ryhmä- tai lapsikohtaisena. Jokainen lapsi on oikeutettu saamaan oikea-aikaista tukea kehitykseensä ja oppimiseensa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tukena toimii monialainen Lasten kuntoutustyöryhmä LaKu ja esiopetuksessa Opiskeluhoitoryhmä OHR. Tukitoimet voivat olla pedagogisia, rakenteellisia tai hoidollisia. Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Esi- ja perusopetuksen tuen muutoksen osalta on päivitetty paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma ja se on otettu käyttöön 1.8.2025. Esiopetusta ja sitä täydentävää varhaiskasvatusta järjestetään päiväkotia Vantussa.

Laadukasta varhaiskasvatusta ei ole ilman riittävää, koulutettua ja hyvinvoivaa henkilöstöä. Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) määrittelee henkilöstön mitoituksen. Varhaiskasvatuslakiin (540/2018) 1.8.2021 tehdyn muutoksen mukaan henkilömitoituksesta poikkeaminen ei ole mahdollista henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä. Mitoituksessa on otettava huomioon myös lasten tuen tarve henkilöstömäärään nähden.

Varhaiskasvatuksen tiloissa syksyllä 2025 toimii 62 lasta ja 14 varhaiskasvatuksen työntekijää, sekä Vantussa 1 yhdistelmätyöntekijä. Lapsista 13 on esiopetuksessa, joista 8 osallistuu esiopetusta täydentävään varhaiskasvatukseen aamuisin ja/tai iltapäivisin. Vapaita paikkoja varhaiskasvatukseen on neljä.

Lapsimäärä ja työn laadulliset vaatimukset ovat lisääntyneet. Monet varhaiskasvatusuudistukset ja uudet vaatimukset sekä jatkuva koulutustarve aiheuttavat ikääntyvälle henkilöstölle työn kuormittavuutta. Varhaiskasvatuksessa korostuu ikäjohtaminen, henkilöstön työ- ja toimintakyvyn, jaksamisen ja työstä palautumisen tukeminen. Työhyvinvointia tuetaan kehittämissuunnitelman mukaisesti mm. avoimella ja innostavalla toimintakulttuurilla, selkeillä palaverirakenteilla, oikea-aikaisella tiedottamisella, asioiden ennakkoinnilla ja suunnitelmallisuudella. Seuraamme tulevalle toimintakaudella erityisen aktiivisesti viestinnän ja vuorovaikutuksen laatua ja dialogisuutta. Työterveyshuolto on tarvittaessa mukana työkyvyn tukemisessa.

Henkilöstön rekrytointi voi olla haasteellista tulevaisuudessa. Lähivuosina henkilöstöä siirtyä eläkkeelle ja uusien työntekijöiden rekrytoinnissa on saatavuuden lisäksi otettava huomioon varhaiskasvatuslaissa määritelty henkilöstön kelpoisuus ja rakenne. Hartolan varhaiskasvatuksen imagoa, näkyvyyttä ja houkuttavuutta nostetaan ja tehdään aktiivisesti ja monipuolisesti näkyväksi erilaisissa medioissa mm. Instagramissa.

Päijät-Hämeen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen seudullista arviointia tehdään vuosittain syksyllä. Seudullinen arviointi koostuu kolmesta kokonaisuudesta: Lasten kysely toteutuu Seikkaillen Päijät-Hämeessä -peliä pelaten lapsiryhmissä. Huoltajien kysely toteutuu sähköisesti, ja sitä hallinnoidaan seututiimissä. Henkilöstön kysely toteutuu Valssi arviointina. Nämä kolme aineistoa yhdistyvät Valssi arviointituloksissa kokonaisuudeksi, jossa lasten,

huoltajien sekä henkilöstön näkökulmat tuottavat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen vahvuudet ja kehittämiskohteet. Arviointituloksista tiedotetaan arviointiin osallistuneita ja toimenpiteet kootaan kehittämissuunnitelmaksi. Varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä Valssi otettiin Hartolan varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa käyttöön loppusyksystä 2023. Valssin avulla arvioidaan ja kehitetään varhaiskasvatuksen laatua vuosittain.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on laadittu toiminnallisesti ja prosessi on ollut jatkuva v.2025 saakka.

Talousarviossa on huomioitu talouden tasapainotuksen luomat paineet. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen konkreettiset säästöt kohdistuvat rakennuksiin ja alueisiin, koulutus- ja kulttuuripalveluihin, henkilöstön koulutuspalveluihin ja kalustehankintoihin. Tavoitteisiin päästään tiedolla johtamisella, suunnitelmallisuudella ja asioiden ennakkoinnilla. Panostamme toimivaan viestintään, henkilöstön hyvinvointiin ja varhaiskasvatuksen laatuun. Turvallisuudesta ja lakien ja asetusten noudattamisesta emme voi tinkiä.

Kunnan saamat perintövarat on kohdistettu varhaiskasvatuksen terveellisyttä ja turvallisuutta edistäviin toimenpiteisiin, joiden tarkoituksena on varmistaa toimivat ja turvalliset tilat sekä edistää varhaiskasvatuspalveluihin osallistumista ja palvelujen laatua. Varat käytetään 2026–2028.

Strategiset tavoitteet vuosille 2026–2028			
Hartolan varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Työntekijöiden työtyytyväisyyden säilyttäminen	Yhteistyön lisääminen yksiköiden välillä Voimavarat kohdata muutoksia ja haasteita vahvistuu Lähiesihenkilötyössä korostuu kiireettömyys ja kohtaamiset	Varhaiskasvatuspäällikkö	Työhyvinvointikysely ja työhyvinvoinnin kehittämissuunnitelman seuranta ja arviointi
Varhaiskasvatuksen laadullisten tavoitteiden toteutuminen	Leikkiin kannustavan toimintakulttuurin vahvistaminen Digikasvatuksen laadunseuranta	Varhaiskasvatuspäällikkö Varhaiskasvatuspäällikkö	Valssilaadunarviointijärjestelmä, Seudullinen arviointi ja Seikkaillen Päijät-Hämeessä pelin dokumentaatioiden analysointi Valssi kehittämissuunnitelma 2024-2026 Vopeka 2024 ja 2026 Jopeka 2024 ja 2026

	Vastavuoroisen vuorovaikutuksen laadunseuranta Lasten osallisuuden kokemusten lisääminen Toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun toteuttaminen	Varhaiskasvatuspäällikkö Varhaiskasvatuspäällikkö Varhaiskasvatuspäällikkö	Valssi kehittämissuunnitelma 2024-2026 Seikkaillen Päijät-Hämeessä pelin dokumentaatioiden analysointi Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelman arviointi 3 v. välein
Varhaiskasvatuksen arvioinnin kehittäminen	Varhaiskasvatuksen laadun ja arvioinnin vuosikello luotu henkilöstön työn tueksi Perehdytys uudistettuun seudulliseen arviointiin ja Seikkaillen Päijät-Hämeessä pelin käyttöönotto	Varhaiskasvatuspäällikkö Varhaiskasvatuspäällikkö	Vuosikellon toteutumisen ennakointi ja seuranta Seudullisen arvioinnin tulokset (huoltajat ja lapset) ja Valssi arvioinnin tulokset (henkilöstö) Lasten arviointien dokumentointi ja analysointi (Seikkaillen Päijät-Hämeessä pelin yhteydessä)
Hartolan varhaiskasvatuksen näkyväksi tekeminen	Instagramin aktiivinen käyttö ja sisällön monipuolinen tuottaminen	Varhaiskasvatuspäällikkö, Instagram-vastaavat	Instagramin seuraajaluvut ja saatu palaute
Hartolan varhaiskasvatuksen imagon, työnantajakuvan ja haluttavuuden lisääminen	Näkyvyyttä erilaisissa medioissa lisätään	Varhaiskasvatuspäällikkö	Henkilöstökysely

Kotihoidontuki

Kotihoidontukea myönnetään vanhemmalle tai muulle huoltajalle, jonka alle 3-vuotias lapsi ei ole kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa (päivähoidossa). Lasta voi hoitaa jompikumpi vanhemmista tai muu hoitaja (esim. sukulainen). 1.8.2017 lähtien Hartolan kunta on myöntänyt hakemuksesta kuntalisää. Talouden tasapainottamissuunnitelman mukaisesti sivistys- ja hyvinvointilautakunta on kokouksessaan 5.9.2024 päättänyt kuntalisän lakkauttamisesta siten, että kuntalisän maksaminen päättyi 31.7.2025.

Lasten kotihoidontuen varatut määrärahat 2025 alkaen.

Lasten kotihoidontuki	
Vuosi	Kotihoidotukeen varattu määräraha
2025	sis. kuntalisä 110 000 €
2025 Kuntalisä 31.7.2025 saakka	8 000 €
2026	102 000 €

VARHAISKASVATUS	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	48 741	51 000	46 000
Toimintamenot	-860 392	-822 000	-902 600
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-811 652	-771 000	-856 600
Laskennalliset kustannukset			
Muut laskennalliset kustannukset	-298 197	-124 300	-137 300
Laskennalliset tuotot	94 573	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-1 064 016	-946 300	-1 039 900

ESIOPETUS	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintamenot	-164 094	-170 200	-116 700
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-164 094	-170 200	-116 700
Laskennalliset kustannukset			
Muut laskennalliset kustannukset	-37 567	-22 100	-17 900
Laskennalliset tuotot	90	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-201 572	-192 300	-134 600

2.2.3 Perusopetus

Perusopetuksen 1.- 9. luokkien oppilasmäärä tilastopäivänä 20.9.2025 on 138 oppilasta. Oppilasmäärä pysyy lähes samana suunnittelukauden aikana.

Perusopetuksessa noudatetaan valtakunnallista opetussuunnitelmaa (2016), jossa korostuu oppilaiden osallisuus, digitalisaation tuomat mahdollisuudet ja laaja-alainen osaaminen. Oppimisen arviointia on uudistettu vuosina 2020–2023 yhtenäistämällä arvioinnin periaatteita koulujen ja opettajien arviointityön tueksi. Samalla on uudistettu päättöarviointia ja 6. luokan lukuvuosi-arvioinnin kriteerejä. Arviointiuudistuksella on lisätty arvioinnin yhdenvertaisuutta ja arvosanojen vertailukelpoisuutta. Tuntijakouudistuksessa 1.8.2024 on kansalliskielistrategian mukaisesti lisätty yläkouluun 1 vuosiviikkotunti (vvh) B1-kieleen (ruotsi). Lisäksi perusopetusta on parannettu 1.8.2025 alkaen lisäämällä alakouluun 3 vvh luku- ja kirjoitus- sekä laskutaidon opetukseen laajentamatta opetussuunnitelmaa. Uudistus on toteutettu 1-2 luokkien tuntijakoa muokkaamalla ja lisäämällä 3. luokalle yksi tunti äidinkieltä.

Opetustoimen strategisena painopisteenä on turvata laadukas esi- ja perusopetus 0–9-luokille ja säilyttää yhtenäiskoulu Hartolan kunnassa. Tavoitteena on säilyttää yläkoulun aineenopetus- ja valinnaisainetarjonta riittävänä, laadukkaana, pätevien opettajien opettamana sekä huolehtia myös taito- ja taideaineiden saatavuudesta. Opettajien henkilötyövuosiin ei suunnitelmakaudella ole tulossa vähennyksiä. Yhteistyötä naapurikuntien kanssa pyritään aktiivisesti lisäämään, samoin etäyhteyksin toteutettavaa opetusta esim. seudullisena yhteistyönä.

Oppimisessa ja opetuksessa hyödynnetään digitaalisia oppimisympäristöjä ja -materiaaleja. Ajanmukaisiin digilaitteisiin, niiden käyttöön, toimivuuteen ja yhteyksiin panostetaan. Lisäksi on tärkeää lisätä ja tehostaa digiosaamisen ja tekoälyyn liittyvää koulutusta.

Hartolan Yhtenäiskoulussa tukea tarvitsevat oppilaat opiskelevat pääsääntöisesti oman ikäluokkansa yleisopetuksen ryhmässä kahden laaja-alaisen erityisopettajan ja koulunkäynninohjaajien (4) tuella. Keväällä 2025 tukea saavia perusopetuksen oppilaita oli koulussa 8,1 % ja tehostettua tukea saavia oppilaita 20 % (yht. 28,1 %). Oppimisen tuki uudistuu 1.8.2025 alkaen ja perusopetuksessa luovutaan kolmiportaisesta tuen mallista (yleinen tuki – tehostettu tuki – erityinen tuki). Ennen oppimisen tuen uudistusta tehdyt tehostetun tuen oppimissuunnitelmat, päätökset erityisestä tuesta ja HOJKS:it ovat kuitenkin voimassa siihen saakka, kunnes ne on tarkistettu uuden lainsäädännön mukaiseksi 31.8.2026 mennessä.

Jatkossa Hartolan Yhtenäiskoulussa oppimisen tuki järjestetään ensisijaisesti oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä sekä ryhmäkohtaisena tukena. Tarvittaessa tukea täydennetään oppilaskohtaisilla tukitoimilla. Oppilaskohtaiset tukitoimet vaativat hallintopäätöksen. Uudistus selkeyttää oppimisen tukea ja yhtenäistää oppimisen tuen jatkumon varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Keskeisenä lähtökohtana on siirtää tuen painopistettä varhaiseen ja oikea-aikaiseen tukemiseen.

Erityisopetus, ohjaus ja muu opiskeluhoito vaativat myös taloudellista panostusta. Pieni ryhmäkoko sekä koulunkäynninohjaajien, erityisopettajien ja varhaisen tuen asiantuntijan työ ovat oppimisen tuen uudistuksen toteuttamisessa ja oppilaiden hyvinvoinnin tukemisessa ensiarvoisen tärkeitä. OKM:n vuosille 2024–2027 myöntämän tasa-arvorahoituksen myötä perusopetukseen on ollut mahdollista palkata resurssiopettaja samanaikaisopetukseen, erityisopetukseen ja jakotunteihin tukea tarvitsevien oppilaiden oppimisen turvaamiseksi. Talouden tasapainottamissuunnitelman mukaisesti koulunkäynninohjausresurssia on kuitenkin vuonna 2025 supistettu mm. vähentämällä ohjaustunteja ja eläköitymisten/hvt vähennysten muodossa, mikä on ristiriidassa oppimisen tuen uudistamisen kanssa. Perusopetuksessa tärkeänä tavoitteena on huolehtia lakisääteisen tuen resurssien riittävydestä myös jatkossa. Lisäksi oppimisen tuen uudistuksessa koulu yhteisön toimintakulttuurin tietoinen tarkastelu, sen kehittäminen ja arvioiminen omassa yhteisössä on tulevalle suunnitelmakaudella tärkeää.

Tänä lukuvuonna opetustoimen keskeisenä tavoitteena on aktivoida koulupäivää oppitunneilla, välitunneilla ja koulupäivän jälkeen harrasteissa. Esimerkiksi täysi mobiililaitteikielto, toiminnallisuus ja liikunta-aktiviteetit välituntisin,

koulunuorisotyö ja kerhotoiminta toimivat tällaisina aktivaattoreina. Tavoitteena on vahvistaa myös koulun yhteisöllistä toimintakulttuuria kiinnittämällä huomiota hyvään ja toiset huomioivaan käytökseen, toisen kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen sekä työrauhaan ja turvallisuuteen. Lisäksi oppimisen tuen uudistus kehittää koulun toimintakulttuuria. Suunnitelmakaudella 2026–2028 panostamme edelleen hyvinvoinnin lisäämiseen, yhdessä tekemiseen ja toiset huomioon ottavaan toimintaan. Nykyaikaisten koulurakennusten ja -tilojen myötä turvataan kaikille puhtaat, turvalliset ja viihtyisät opiskelu- ja työtilat. Vanhan, puretun koulurakennuksen paikalle on laajennettu koulun piha-alueita. Lähiympäristöä on muokattu, maisemoitu ja rakennettu toimivaksi ja turvalliseksi välitunti- ja lähiliikunta-alueeksi. Oppilaiden koulutyön sitoutumista edistetään yhdessä tekemisen, aktiivisen osallisuuden ja vaikuttamisen kautta. Oppilaiden läsnäoloa koulussa tuetaan monin tavoin opiskeluhoillon, oppimisen varhaisen tuen, hyvinvointituntien, tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelun sekä oppilaskunta- ja kerhotoiminnan kautta. Poissaoloihin puututaan järjestelmällisesti yhteisen poissaoloihin puuttumisen mallin pohjalta ja kansallisen poissaololuokituksen avulla.

Päijät-Hämeen hyvinvointialue huolehtii opiskeluhoillon terveydenhoito-, psykologi- ja kuraattoripalveluista. Koulukuraattoripalveluita on saatavilla yhtenä päivänä viikossa, kouluterveydenhoitoa laskennallisesti 1,5 päivänä ja psykologi toimii lähinnä konsultoivassa roolissa. Koulun oma muu opiskeluhoollollinen tuki varhaisen tuen asiantuntijan, koulunkäynninohjaajien ja koulunuorisotyöntekijän kautta on tärkeä lisä hyvinvointialueelta saatuun opiskeluhoillon resurssiin. Hyvinvointityössä panostetaan tulevaisuuden uskon luomiseen, koulupoissaolojen vähentämiseen sekä koulumotivaation ja -viihtyvyyden lisäämiseen. Syksyllä 2025 alkaneen seudullisen Turvallinen koulupäivä- hankkeen myötä tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten hyvinvointia sekä kasvatuksen ja opetuksen turvallista arkea vuorovaikutussuhteineen. On tärkeää turvata elämänmyönteiset, yhteisöstä voimaa ammentavat rutiinit, henkilökunnan ja oppilaiden jaksaminen sekä oppilaiden mahdollisuus oppia ja saada riittävästi ohjausta ja tukea.

Hyvinvoiva oppilas ja koulu tarvitsevat myös hyvinvoivan henkilöstön. Työn kuormittavuus ja stressi opetustyössä on kovaa. Työhyvinvointia vahvistaa positiiviset tunteet, kuten työhön kiinnittyminen tai työstä palautuminen. Tähän tarvitaan sekä ryhmätason että yksilöllistä tukea. Avoimuus, asioiden jakaminen ajoissa, kokoukset ja keskustelutilaisuudet koko yhteisönä ja pienryhmissä ovat tarpeen. Taloudellisia resursseja kohdennetaan työyhteisöön ja työhyvinvoinnin kehittämiseen, erityisesti täydennyskoulutuksen, tyhy-toiminnan ja työnohjauksen keinoin.

Strategiset tavoitteet vuosille 2026–2028			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Lasten ja nuorten oppimisen, kasvun ja kehityksen edistäminen ja tukeminen	<p>Oppimisen rohkaiseva tukeminen ja kouluun kiinnittyminen</p> <p>erityisopetus ja koulunkäynnin ohjaus</p>	Rehtori	Opiskeluhoillon Mitä kuuluu -kyselyt ja huoltajakyselyt
	<p>opiskeluhoolto</p> <p>varhainen tuki ja ennalta ehkäisy</p> <p>oppilaiden kohtaaminen</p> <p>vanhempien tapaamiset</p> <p>henkilökunnan koulutus</p> <p>seudullisen poissaolomallin toteuttaminen</p>	<p>Opiskeluhoultoryhmä</p> <p>Vanhempaintoimikunta</p>	<p>Oppilaskunnan ja ruokahuollon kyselyt</p> <p>Poissaolomäärien seuraaminen</p> <p>Kouluterveyskyselyt</p> <p>Hyvinvointi-, tunne- ja vuorovaikutustuntien toteuttaminen</p>

	<p>Syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisy Kiva koulu -ohjelma oppilaskuntatoiminta kerhotoiminta iltapäivätoiminta</p> <p>hyvinvointi-, tunne- ja vuorovaikutustunnit</p> <p>Monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden edistäminen suvaitsevaisuuskasvatus kotikansainvälisyys kansainvälisyyskasvatus kulttuurikasvatus</p> <p>Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen</p> <p>oppilaskuntatoiminta kerhotoiminta välkkäritoiminta</p>	<p>Kiva Koulu -vastaava/tiimi Oppilaskuntavastaava Opiskeluhoitoryhmä Varhaisen tuen asiantuntija Rehtori Oppilaskuntavastaava Vapaa-aikapäällikkö Kerhovastaava Taito- ja taideainevastaava</p>	<p>Kiva Koulu -kysely Kouluterveyskyselyt Harrastuskyselyt Hyvinvointi-, tunne- ja vuorovaikutustuntien toteutuminen Oppilaille järjestettävien tapahtumien määrä Kansainväliset vieraat/ mahd. opintomatkat Oppilaiden osallistuminen yhteistoimintaan, vaikuttamiseen ja erilaisiin tapahtumiin Oppilaskunnan ja ruokahuollon kyselyt, ruokaraati Harrastuskyselyt</p>
<p>Monipuolinen ja laadukas opetus</p>	<p>Opetussuunnitelman ja toimintasuunnitelmien toteuttaminen pätevät opettajat ja ohjaajat pienet opiskeluryhmät monipuolinen opetus- ja valinnaisainetarjonta opiskelutaitoihin ohjaaminen, jatko-opintovalmiuksien turvaaminen/tehostettu oppilaanohjaus, etsivä nuorisotyö digitaitojen parantaminen</p>	<p>Rehtori Johtotiimi Rehtori Kasvatuksen ja opetuksen digiryhmä</p>	<p>Opetustunnit/ oppilas Perusopetuksen caf-itsearviointi/ seudullinen arviointi Koulupudokkaiden määrä Jatko-opintoihin sijoittuminen</p>

<p>Hyvinvoiva ja työhönsä sitoutunut henkilöstö</p>	<p>Työhyvinvoinnin ja osallisuuden parantaminen</p> <p>fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten työolosuhteiden parantaminen</p> <p>kehityskeskustelut</p> <p>täydennyskoulutus ja työnohjaus</p> <p>tyhy-toiminnan monipuolistaminen</p>	<p>Rehtori</p> <p>Johtotiimi</p>	<p>Henkilöstökyselyt/ työhyvinvointikyselyt</p> <p>Seudullinen arviointi</p> <p>Caf-itsearviointi</p> <p>Tiimien arvioinnit</p> <p>Täydennyskoulutukseen osallistuminen</p>
<p>Kustannustehokas ja vaikuttava palvelutoiminta</p>	<p>Tehtävien hoitaminen tehokkaasti ja taloudellisesti</p> <p>henkilöstö- ja toimintasuunnitelman yhteensovittaminen</p> <p>tilojen joustava ja monipuolinen käyttö</p> <p>opetusryhmien järkevä muodostaminen</p> <p>hanketoiminta</p> <p>kiinteistön järkevä ja monipuolinen käyttö</p>	<p>Rehtori</p> <p>Johtotiimi</p>	<p>Kustannukset euroa/oppilas</p> <p>Keskimääräinen ryhmäkoko</p> <p>Tilojen käyttöaste koulupäivän aikana ja muu käyttö</p>

Tunnuslukuja

	TP 2023	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TA 2027	TA 2028
Oppilasmäärä 20.9. ka	145	134	135	138	134	138
€/oppilas ilman vammaisopetusta	22 663	19 252				
€/oppilas sisältää vammaisoppilaat ja 11v	56 810	–				
€/valmistava opetus	–	2 852				
Ryhmäkoko (oppilasmäärä 20.9.)	13,2	14,9	15	15,3	14,9	15,3

Oppilasmäärään 20.9.2025 sisältyy valmistavan opetuksen oppilas, ei kotioppilas. Kustannukset (ilmoitettu tuhat €/opp.) OPH raportilta 20.9. saatavilla edellisen vuoden oppilaan hinta.

PERUSOPETUS	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	70 081	55 300	57 100
Toimintamenot	-2 376 892	-2 787 500	-2 431 100
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-2 306 811	-2 732 200	-2 374 000
Laskennalliset kustannukset			
Muut laskennalliset kustannukset	-417 669	-320 500	-356 500
Laskennalliset tuotot	1 220	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-2 793 340	-3 108 000	-2 787 600

2.2.4 Kansalaisopisto ja musiikkikoulu

Vapaan sivistystyön palvelut ostetaan Itä-Hämeen Opistolta. Itä-Hämeen Opiston kansalaisopisto tarjoaa nuorille ja aikuisille mahdollisuuden kehittävään opiskeluun ja harrastamiseen. Itä-Hämeen Opiston musiikkikoulu tarjoaa taiteen perusopetuksen mukaista musiikin perusopetusta. Itä-Hämeen Opiston musiikkikoulussa on mahdollista suorittaa musiikin perusopetuksen yleinen oppimäärä. Vapaan sivistystyön opetus järjestetään Itä-Hämeen opiston omien tilojen lisäksi kunnan eri kiinteistöissä.

Talouden tasapainottamissuunnitelmaa vuosille 2024–2027 noudattaen kansalaisopiston kustannuksia vähennetään vuosittain noin 10 % esimerkiksi kurssitarjontaa supistamalla, ja musiikkikoulun toiminta lakkautetaan asteittain ja opiskelijat ohjataan esimerkiksi Heinolaan.

Tunnuslukuja

Asiakaspalvelujen ostot	TP 2023	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TA 2027	TA 2028
Kansalaisopisto euroa	54 996 *)	67 375 **)	40 800	36 700	33 100	33 100
Musiikkikoulu euroa	20 372	34 771 **)	20 000	12 000	6 000	–

*) Kansalaisopiston vuoden 2023 laskutus pitää sisällään myös vuoden 2022 kuluja, jotka laskutettiin vasta vuoden 2022 tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen.

***) Vuoden 2024 lukemat pitävät sisällään myös vuoden 2023 kuluja, jotka laskutettiin vasta vuoden 2023 tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen. Vuoden 2024 oikaisut on huomioitu täysimääräisesti.

2.2.5 Kirjasto

Hartolan kunnankirjasto kuuluu kunnan lakisääteisiin peruspalveluihin ja sen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia lukuharrastukseen ja sivistykseen.

Kirjasto mahdollistaa kansalaisvalmiuksien kehittämisen ja elinikäisen oppimisen, sekä väestön opastamisen digitaalisten yhteyksien äärelle. Kirjasto tuo iloa ja hyötyä kaikenikäisille ihmisille ja on kuntalaisille erittäin tärkeä palvelu.

Hartolassa omatoimikirjaston valikoima on hyvä, sillä koko kirjaston aineisto, varastoaineistoa lukuun ottamatta on omatoimiasiakkaiden käytössä. Lisäksi kirjastossa voi omatoimijalla käyttää asiakaskoneita ja lukea digimuotoisia sanomalehtiä ePress-palvelusta. Omatoimikirjastoon pääsee kirjastokortilla ja siihen liitettyllä PIN-koodilla, lainausautomaatti toimii samoilla tunnuksilla.

Kirjastoasioita voi hoitaa myös kotoa käsin <https://lastu.finna.fi> sivuston kautta, josta löytyy myös lainattavaa e-aineistoa, sekä Cineast-elokuvapalvelu. Kansallinen e-kirjasto-sovellus on asiakkaiden käytettävissä vahvalla tunnistautumisella.

Kirjastossa käytössä oleva KOHA-kirjastojärjestelmä on kirjastojen omaan käyttöönsä kehittämä tietokanta, jota kirjastot itse kehittävät. LASTU-alueella jokainen kunta on hankkinut asukasluukuun nähden suhteutetun määrän KOHAn osakkeita. KOHA on ollut Lastu-kirjastoissa käytössä lokakuusta 2024 saakka.

LASTU-alueen kunnissa ja kaupungeissa toimii yhteensä kahdeksan pääkirjastoa sivukirjastoineen, sekä seitsemän kirjastoautoa: Lahdessa (4 kpl), Heinolassa, Hollolassa ja Orimattilassa. Omatoimikirjastot ovat käytössä 16 toimipisteessä, joista osa on sivukirjastoja.

Kirjasto	TP 2023	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TA 2027	TA 2028
Kokonaislainaus	34 128	38 879	36 000	36 000	36 000	36 000
- pääkirjasto	19 169	23 168				
- omatoimikirjasto	14 959	15 711				
- kaukolainat (erillinen muista lainoista)	12	12				
Laina / asukas	13,5	15	14	14	14	14
Kirjastokäynnit	21 805	22 348	23 000	23 000	23 000	23 000
- pääkirjasto	16 503	17 280				
- omatoimikirjasto	5 302	5 068				

Strategiset tavoitteet vuosille 2026–2028			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Kattavat ja kustannustehokkaat kirjastopalvelut	Monipuolinen, ajantasainen kokoelma. Päivitetyt kirjastojärjestelmät sekä hyvät digi- ja verkkopalvelut	Kirjastonjohtaja	Lainausmäärät
Omatoimikirjaston käyttö pitkällä aukioloajoilla ja ilman ikärajoja.	Toimivat omatoimilaitteet, valvontakamerat, kirjastoaineiston selkeä järjestely	Kirjastonjohtaja	Omatoimikirjaston käyttö

2.2.6 Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut

Perustehtävänä on tuottaa laadukkaita kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluita, jotka edistävät asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja lisäävät yhteisöllisyyttä.

Kulttuuripalvelut

Monipuoliset kulttuuripalvelut vahvistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä paikallista identiteettiä. Rikas paikallinen kulttuuritoiminta luo edellytyksiä hyvinvoinnin kokemuksellisuudelle lisäten yhteisöllisyyttä ja kunnan veto-, pito- ja lumovoimaa. Kulttuuritoimi on vahvistamassa kulttuuri- ja tapahtumatoimijoiden välistä yhteistyötä järjestämällä esimerkiksi yhteistyötapaamisia ja tarjoamalla tukea ja asiantuntemusta eri toimijoiden yksilöllisiin tarpeisiin. Toimintafilosofiana on olla mahdollistamassa kulttuurin ja taiteen saavutettavia palveluita laajasti eri ikäryhmille. Tilaa toteuttaa taiteen ja kulttuurin ohjattuja sisältöjä sekä omaehtoista toimintaa on tarjolla maksuttomasti tai nimellisellä korvauksella esimerkiksi Hartolan terveysasemalla ja Jokirannassa.

Kulttuuri rakentaa henkistä huoltovarmuutta tarjoten välineitä sietää epämukavuutta ja päästä yli vaikeuksista. Kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta taistellen polarisaatiota vastaan. Kulttuuritoimen välityksellä tarjotaan monipuolisia sisältöjä ja toimintaa kaikenikäisille, luodaan edellytyksiä taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle. Yhtenäiskoululla ja varhaiskasvatuksessa toteutetaan kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteita.

Hartolan kunta on mukana Päijät-Hämeen kuntien yhteisessä lastenkulttuurikeskus Efektin toiminnassa, joka tuottaa kulttuurisisältöjä paikallisen kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteita tukevasti varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen arkeen. Yhteistyö valtakunnallisesti toimivan Konserttikeskukseen kanssa jatkuu joko Konsertti-joka kouluun (KJK) toimintamallilla tai ESR-hankemuotoisesti. Kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteiden mukaisia Konsertti joka kouluun kiertuepäiviä on toteutettu Hartolassa vuosittain (yksi konserttipäivä/vuosi). Konserttipäiviin on sisältynyt sopimuksen mukaisesti kolme koulukonserttia. ESR-hankekumppanuuteen liittyvä rahoitusosuus korvaa vuosien 2026–2028 aikana KJK-sopimusrahoituksen, mikäli Konserttikeskukseen hallinnoimalle hanke saa positiivisen rahoituspäätöksen. Hankeaika on 1.1.2026–31.12.2028, josta kiertuetoimintaa järjestetään toukokuusta 2026 lokakuuhun 2028. Hankkeessa rahoitusosuus Hartolan kunnan osalta on 1 000 € / vuosi, jota vastaan hankkeen sisältöinä koululaisille saadaan vähintään viisi esitystä vuodessa. ESR-hankekumppanuuteen liittyvä rahoitusosuus korvaa vuosien 2026–2028 aikana KJK-sopimusrahoituksen.

Valmisteilla olevan Kaikuja Päijät-Hämeeseen -hankkeen välityksellä vahvistetaan hyvinvointia parantamalla kulttuuri- ja liikuntapalveluiden saavutettavuutta ottamalla käyttöön Kaikukortti Päijät-Hämeessä. Alustava toteutusaika 1.1.2026.-30.6.2027. Kaikukortti annetaan taloudellisin perustein, ja sillä on mahdollista päästä maksutta taiteen, kulttuurin ja liikunnan ääreen. Hankkeen painopiste on maaseutumaisilla alueilla. LAB-ammattikorkeakoulu toimii hankkeen päähakijana yhteistyössä Päijät-Hämeen hyvinvointialueen ja Päijät-Hämeen liiton kanssa. Alueen kunnilla on mahdollisuus olla mukana hankkeessa, jossa rakennetaan verkostoja palveluntuottajien välille ja tuetaan uusien palveluiden syntymistä. Hankkeesta ei muodostu mukana oleville kunnille omarahoitusosuuksia maksettavaksi.

Kuntien ja maakuntaliiton kulttuuritoimintaa, kuntien välistä kulttuuritoiminnan yhteistyötä ja kulttuurialan verkostoja koko maakunnassa kehittävä Päijät-Hämeen kulttuuriverkko jatkaa toimintaansa. Päijät-Hämeen liiton ”Päijät-Hämeen aarrekartta” -tiedonvälityshanke toteutetaan yhteistyössä kuntien ja maakuntaliiton kanssa 2025–2026. Hankkeen tuloksena syntyvästä aineistosta kootaan Päijät-Hämeen kulttuuriperinnöstä kumpuavat aarteet, joiden pohjalta luodaan matkailukartta.

Kulttuurityötä ohjaileva strateginen asiakirja on maakunnan Päijät-Hämeen kulttuurin suunta 2030 -kulttuuriohjelma. Tavoitteena on edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä sekä luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle maakunnassa.

Kulttuuripalveluiden talousarviossa on huomioitu taloudentasapainottamissuunnitelma ja taloussuunnitelmassa edetään vuoden 2025 tasolla. Työpanosta kulttuurista on siirtynyt 10% matkailuun. Kulttuuripalveluiden lakisäänteisenä perustehtävänä myös taloudellisesti haastavina aikoina on edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä.

Strategiset tavoitteet vuosille 2026–2028			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Kulttuurin ja taiteen avulla luodaan asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa.	<p>Kulttuurin ja taiteen yhdenvertaisen saatavuuden edistäminen.</p> <p>Tarjotaan monipuolisia sisältöjä ja toimintaa kaikenikäisille. Luodaan edellytyksiä taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle.</p> <p>Luodaan edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle.</p> <p>Yhtenäiskoululla ja varhaiskasvatuksessa toteutetaan kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteita.</p> <p>Kulttuuri- ja tapahtumatoimijoiden yhteistyön vahvistaminen: -tapaamiset, toiminta ja tuki</p>	Vapaa-aikapääällikkö	<p>Laadullinen arviointi: osallistujien tyytyväisyys kulttuuripalveluihin</p> <p>Kulttuurikasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta.</p> <p>Järjestetään kaksi kulttuuri- ja tapahtumatoimijoiden yhteistyötapaamista.</p> <p>Hankkeiden toteutuminen.</p>

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden lakisääteisenä perustehtävänä on luoda edellytyksiä liikkumiselle järjestämällä palveluja ja tarjoamalla tukea elämänkulun eri vaiheissa tapahtuvalle fyysiselle aktiivisuudelle. Toiminnan päätavoitteena on terveyden ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen erilaiset liikkujat ja palvelujen saavutettavuus huomioiden. Toiminnassa tärkeässä roolissa on yhteistyö paikallisesti ja seudullisesti, keskeisiä yhteistyötahoja ovat Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry, Päijät-Hämeen hyvinvointialue, Päijät-Hämeen liitto, alueen kunnat sekä 3. sektori, erityisesti paikalliset urheiluseurat. Kunnan omien toimintayksiköiden kanssa kehitetään yhdessä kunnan liikkumisolosuhteita sekä erityisesti lasten ja nuorten liikkumisen edistämistä.

Toimintaa ohjaa strategisena asiakirjana Liikkuva Päijät-Häme 2030 -ohjelma. Toiminnassa huomioidaan myös hallitusohjelmaan sisältyvä Suomi liikkeelle -ohjelma, jolla edistetään liikkuvan arjen valintoja ja sitä, että yhä useampi ihminen tarttuu liikkumisen mahdollisuuksiin.

Suunnitelmissa on jatkaa Hartolan ja Sysmän kuntien välistä yhteistyötä. Hankerahoituksia haetaan vuodelle 2026 ainakin Liikuntaneuvonnan järjestämiseen ja Liikunnallista elämäntapaa edistäviin toimenpiteisiin. Valtionavustuksilla on mahdollista rikastaa paikallisia liikunnan ohjaus- ja neuvontapalveluja. Talousarviossa on turvattu toimintaedellytyksiä myös tilanteessa, jossa jäädään ilman avustuksia.

Liikuntapalveluiden talousarviossa on huomioitu talouden tasapainottamissuunnitelma. Liikuntamajan ja KunkkuAreenan hinnastot päivitetään 1.1.2026 alkaen, huomioiden mahdollinen alv-muutos. Aiemmasta käytännöstä poiketen Liikuntamajan käytöstä saatavat tuotot kohdistetaan Liikuntamajan kiinteistölle, ei liikuntapalveluille. Näin kyetään seuraamaan Liikuntamajan aitoa kustannus- ja tulorakennetta, kuten jo tehdään KunkkuAreenan osalta.

Strategiset tavoitteet vuosille 2026–2028			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Kaikenikäisten kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden edistäminen	<p>Liikuntaneuvonta, matalan kynnyksen liikuntaryhmät ja -tapahtumat tukevat liikunnallisten ja terveellisten elämäntapojen omaksumisessa</p> <p>Liikuntaneuvonnan kirjaamiskäytäntöjä ja ohjautuvuutta kehitetään</p> <p>Hankeavustuksia liikuntaneuvontaan ja liikunnallisen elämäntavan edistämiseen haetaan ja toimintaa toteutetaan yhdessä Sysmän kanssa</p> <p>Selvitetään ja kehitetään liikuntatilojen käyttäjä- ja käyttömäärien seuranta</p>	Hyvinvointikoordinaattori	<p>Asiakas- ja osallistujamäärät</p> <p>Liikuntatilojen käyttäjä- ja käyttömäärät siltä osin, kun saatavilla</p> <p>Palautteet</p> <p>Toimenpiteiden toteutuminen</p>

Nuorisopalvelut

Tavoitteena on tarjota laadukkaita ennaltaehkäisevän nuorisotyön toimintamuotoja nuorten yksilölliset tarpeet huomioiden. Nurkan, Ohjaamon, Nuorten Työpaja Signaalin ja Etsivän Nuorisotyön yhteinen Nuortentalo Nurkka29 mahdollistaa 7–29-vuotiaille suunnatun kasvua ja kehitystä tukevan toiminnan. Nuortentalo on nuorten suvaitsevaisuutta, päihteettömyyttä ja itsenäistymistä tukeva nuorten oma tila.

Nuortentalolla toimiva Ohjaamo on alle 30-vuotiaiden matalan kynnyksen monialainen palvelupiste, joka tarjoaa työllistymiseen, koulutukseen ja hyvinvointiin liittyvää tietoa, neuvontaa, ohjausta sekä palveluja keskimäärin kaksi kertaa kuukaudessa. Itä-Hämeen Ohjaamossa yhteistyökumppaneina ovat Hartola, Heinola ja Sysmä. Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajan työtoiminnan ohjaaja vastaavat Hartolan Ohjaamon suunnittelusta ja toteutuksesta yhteistyössä Itä-Hämeen Ohjaamo-koordinaattorin kanssa.

Nuorille järjestetään monipuolista toimintaa niin omina toteutuksina kuin yhteistyössä eri toimijoiden kanssa kunta- ja maakuntarajat ylittävästi. Esimerkkeinä toiminnasta: etsivän nuorisotyön ja Nuorten työpajan toteuttamat Nuotta-valmennukset lähikuntien kanssa ja naapurikuntien kanssa toteutettava kerhotoiminta, loma-aikojen toimintaa ja erilaiset retket. Nuorisotoimi on osaltaan vahvistamassa lasten ja nuorten turvallisen vesillä ja veden äärellä

liikkumisen taitoja ammattitaidolla toteutettua toimintaa järjestämällä: kesäisin järjestetään rantauimakouluja ja lukuvuoden aikana Harrastamisen Suomen malli -hankkeessa järjestetään uimakerhotoimintaa alakoululaisille.

Etsivä nuorisotyö -hankkeen pääkohderyhmänä ovat hartolalaiset, alle 29-vuotiaat nuoret, jotka ovat jääneet työelämän ja opintojen ulkopuolelle. Se on tavoitteellista ja toiminnallista tukea, joka pitää sisällään yksilö- ja pienryhmätoiminnan ohjausta, päihdekasvatusta ja arjenhallintataitojen vahvistamista. Etsivän nuorisotyön painopisteenä on ennaltaehkäisevä työ, joka näkyy tiiviinä yhteistyönä esim. Hartolan yhtenäiskoulun ja alueen toisen asteen oppilaitosten kanssa. Etsivä toimii myös Rikosseuraamuslaitoksen apuvalvojana ja on mukana Puolustusvoimien Time Out – Aikalisä! -toiminnassa. Ohjaamalla etsivä nuorisotyö on tavoitettavissa kerran kuukaudessa.

Nuorten työpaja -hankkeessa tarjotaan valmennuspalveluita esimerkiksi työttömille tai vailla opiskelupaikkaa jääneille nuorille. Nuorten Työpaja Signaalissa alle 29-vuotiailla nuorilla on mahdollisuus osallistua ohjattuun ja tuettuun pajatoimintaan: erilaisia työtehtäviä mediapajaympäristössä, nuorisolain mukaista aktivoivaa toimintaa, mahdollisuus osaamistodistuksien suorittamiseen ja peruskouluopintojen sekä lukio-opintojen loppuun saattamiseen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa. Pajatoiminnalla tuetaan avoimille työmarkkinoille työllistymistä ja opiskelupaikan löytymistä ja kehitetään yksilöllisesti nuoren elämänhallintataitoja myös terveellisiin elämäntapoihin tukien. Nuorten työpaja on toteuttamassa Ohjaamotoimintaa kerran kuukaudessa.

Aluehallintoviraston koulunuorisotyön kehittämishankkeen rahoituksella Hartolassa työskentelee lukuvuosien 2025–2026 ja 2026–2027 aikana koulunuorisotyöntekijä 60%:n työpanoksella keskimäärin kolmena päivänä viikossa. Koulunuorisotyö tukee oppilaiden hyvinvointia, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä perusopetuksen arjessa. Toiminta toteutetaan yhteistyössä koulun henkilökunnan, oppilashuollon, nuorisotyön ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa.

Harrastamisen Suomen malli -hankkeella luodaan lapsille ja nuorille harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteyteen lukuvuoden aikana. Toimintaa toteutetaan lasten ja nuorten toiveiden pohjalta. Toiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota harrastustoiminnan saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä lasten ja nuorten liikunnalliseen aktivointiin.

Nuorisotyön seudullisen koordinaation kehittämishankkeen toteutumiseen liittyy epävarmuuksia, mutta mikäli seudullinen nuorisotyön kehittäminen jatkuu, on Hartola yhteistyössä mukana. Hankemuotoisessa toiminnassa aluekoordinaattori tukee nuorisotyön osaamista ja laatua sekä jakaa aiheeseen liittyvää tietoa, kokoaa alueellisia yhteistyöverkostoja sekä järjestää tapaamisia ja yhteisiä tilaisuuksia.

Nuorisopalveluiden talousarviossa on huomioitu taloudentasapainottamissuunnitelma jo aikaisemmin ja taloussuunnitelmassa edetään vuoden 2025 tasolla. Aikaisempaa toimintaa ovat hankemuotoisesti rikastamassa koulunuorisotyön lisäksi lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan avustus, jonka avulla toteutetaan sisältöjä koulun loma-aikoihin ajoittuvaan päiväleiritoimintaan.

Strategiset tavoitteet vuosille 2026–2028			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Lasten ja nuorten kasvun ja kehityksen tukeminen.	Alle 29-vuotiaiden nuorten arjenhallinnan ja kasvun tukeminen perus- ja erityisnuorisotyössä. Ennaltaehkäisevää toimintaa, ohjausta ja palveluja toteutetaan lähipalveluna Hartolassa. Nuorten toiminnallinen ja suunnitelmallinen aktivointi. Hankeavustusten hyödyntäminen toiminnan toteutuksessa. Nuorisolain mukaisen monialaisen yhteistyöryhmän toiminta.	Vapaa-aikapäällikkö	Kunnallisen nuorisotyön dokumentointijärjestelmä nuoDo käytössä Osallistavat kyselyt sekä osallistuja- ja kävijäpalautteet SOVARI-mittaristo Nuorten jatkosijoittuminen pajajaksojen jälkeen (PAR-asiakas- ja tilastointijärjestelmä).
Ylläpidetään ja kehitetään lasten ja nuorten osallistumis-, kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. kuntalaki (410/2015) 26 § nuorisolaki (1285/2016) 24 § laki hyvinvointialueesta (29.6.2021/611) 32 §	Nuoria kuullaan heitä koskevissa asioissa nuorisolain mukaisesti. Nuorten vaikuttajaryhmät toimivat aktiivisesti: -Hartolan nuorisovaltuusto -Hyvinvointialueen nuorisovaltuustossa edustaja Hartolasta -Nurkkakunta	Vapaa-aikapäällikkö Rehtori	Vaikuttajaryhmien toiminnan laadullinen arviointi vaikuttavuuden näkökulmasta. Osallistumisaktiivisuuden arviointi ja vaikutusmahdollisuudet kunnallisessa päätöksenteossa.

MUU SIVISTYSTOIMI	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	165 884	78 000	128 200
Toimintamenot	-789 064	-780 400	-765 800
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-623 179	-702 400	-637 600
Laskennalliset kustannukset			
Muut laskennalliset kustannukset	-123 064	-89 800	-102 000
Laskennalliset tuotot	33	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-912 095	-870 200	-867 800

SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	286 706	184 300	231 300
Toimintamenot	-4 288 388	-4 660 200	-4 319 600
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-4 001 682	-4 475 900	-4 088 300
Laskennalliset kustannukset			
Muut laskennalliset kustannukset	-876 614	-556 700	-613 700
Laskennalliset tuotot	191 977	100 100	103 400
Tehtävän kokonaiskustannukset	-4 973 024	-5 116 800	-4 829 900

2.3 TEKNINEN TOIMI

Tekninen toimi sisältää teknisen toimen hallinnon, alueiden hoidon, tilapalvelut, jätehuollon sekä vesi- ja viemärilaitoksen. Vesi- ja viemärilaitos muodostaa oman taseyksikkönsä.

2.3.1 Teknisen toimen hallinto

Tekninen toimi järjestää kunnan muiden toimialueiden tarvitsemia tukipalveluita, suoraan kuntalaisille tuotettuja palveluita sekä toimialaan kuuluvia viranomaistehtäviä.

TEKNISEN TOIMEN HALLINTO	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	33 048	800	0
Toimintamenot	-291 186	-188 600	-263 800
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-258 138	-187 800	-263 800
Laskennalliset kustannukset			
Poistot ja arvonalentumiset	-1 929	0	0
Muut laskennalliset kustannukset	-200	0	0
Laskennalliset tuotot	260 267	187 800	263 800
Tehtävän kokonaiskustannukset	-33 048	-800	0

2.3.2 Alueiden hoito

Kunta ylläpitää keskustaajaman katuja ja yleisiä alueita. Keskustie ja Yhdystie kuuluvat ELY:n ylläpitämiin teihin. Katujen parantamishankkeissa erityistä huomiota kiinnitetään kevyen liikenteen turvallisuuteen sekä esteettömyyteen ja kevyenliikenteen verkoston yhtenäistämiseen. Hartola on yhdessä Sysmän kanssa osallistunut v. 2023 hankkeeseen, jossa on laadittu taajama-alueen kävelyn ja pyöräliikenteen edistämishjelma kummallekin kuntataajamalle. Edistämishjelma on osa katualueiden kunnossapidon pitkäntähtäimen suunnittelua.

Taajama-alueen katualueiden talvikunnossapidon hoitaa sopimusurakoitsijat. Kunnan oma henkilöstö osallistuu alueiden hoitoon 0,5 htv:n osuudella.

Yksityistieavustuksiin varataan aiempien vuosien tapaan 50 000 €:n määräraha, jonka jaosta päättää tekninen lautakunta.

Päivitetty metsätilojen metsänhoitosuunnitelma on laadittu vuoden 2035 loppuun asti. Kunnan metsänhoito on ulkoistettu yksityiselle yritykselle. Kestävän metsätalouden mukainen keskiarvoinen vuosituotto kunnan metsäomaisuudelle on ollut noin 90 000 €.

Kunta ylläpitää Visainlahden venesatamaa ja vuokraa sataman laituripaikkoja, maallevetopaikkoja sekä talaspaikkoja. Jääsjärven ja Rautaveden kalastusmatkailuhankkeessa 2020 – 2023 tehdyt laiturit ja taukopaikat mm. Riihiluodolla Jääsjärvellä ja Sikosaassa Rautavedellä mahdollistavat hyvät mahdollisuudet virkistyskäyttöön, kalastusmatkailuun sekä kalastukseen liittyviin elinkeinoihin. Vuoden 2026 aikana Visainrannan venelaituriin on suunnitteilla lisätä 12 lukollista laituripaikkaa.

ALUEIDEN HOITO	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	180 918	130 400	131 600
Toimintamenot	-350 101	-399 000	-362 000
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-169 183	-268 600	-230 400
Laskennalliset kustannukset			
Poistot ja arvonalentumiset	-89 732	-80 900	-88 000
Muut laskennalliset kustannukset	-272 079	-83 400	-108 000
Laskennalliset tuotot	45	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-711 867	-563 300	-558 000

2.3.3 Tilapalvelut

Tekninen osasto tuottaa kiinteistönhoidon ja puhtaanapidon palveluita kunnan muille toimialoille sekä kunnan omistamissa kiinteistöissä toimiville muille organisaatioille (hyvinvointialue). Niillä pyrimme vastaamaan tilaajien tarpeisiin viihtyvyydestä ja toiminnoista. Toiminnan näkökulmana on asiakastyytyväisyys, lähtöiminto, taloudellisuus ja henkilöstön hyvinvointi.

Toiminnassa on tapahtunut/ tapahtuu merkittäviä muutoksia henkilöstön vähentymisen myötä. Henkilöstösuunnitelman mukaan rakennusten ja ulkoalueiden kunnossapidossa sekä siivouspalveluissa on käytettävissä 5,52 htv vuonna 2026, joten jatkossa ulkoalueiden ja rakennusten kunnossapidossa sekä siivouspalveluissa käytetään enenevässä määrin ostopalveluita.

Kunnan omistamien kiinteistöjen osalta jatketaan rakennusten vuosittaisia korjauksia ja energiatehokkuustoimenpiteitä. Tavoitteena on erityisesti turvata tilojen terveellisyys, turvallisuus sekä energiatehokkuus. Käytöstä poistuneet rakennukset myydään tai puretaan.

Jokirantaan ei ole tehty rakennuksen kunnan edellyttämiä korjaustöitä. Jokirannan käyttötarkoitus ja käyttöaste on alhainen verrattuna korjaustarpeeseen, joten tulevaisuuden osalta on perusteltua selvittää rakennuksen myyntiä. Jokirannan kiinteistössä pidetään talvikaudella ns. ylläpitolämpö ja välttämättömiin korjaustoimenpiteisiin on varattu investointisuunnitelmassa rahaa tuleville vuosille mm. katon korjaaminen 2027. Myös talvikaudella Jokirantaa voi vuokrata juhla yms. käyttöön. Tuolloin vuokraaja joutuu vuokran lisäksi maksamaan sähkökulut.

Siivouspalvelujen tavoitteena on siivouksen kohdentaminen aktiivisesti käytettävien tilojen puhtaanapitoon. Tilojen käytön aktiivisella seurannalla kohteiden käyttöajat huomioidaan ja työpanostus kohdennetaan niihin. Vantun ruokahuolto ja siivous toteutetaan yhdistelmätyöntekijällä, joka huolehtii jakelukeittiöstä ja päiväkodin puhtaudesta.

Kunnalla on vapaa-ajan asuntojen sekä asuinrakennusten ja yritysten käyttöön kaavoitettuja tontteja. Tonttien markkinointi on ollut vähäistä ja niiden markkinointia tehostetaan vuoden 2026 aikana.

TILAPALVELUT	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	1 943 331	2 039 000	1 597 300
Toimintamenot	-1 349 709	-1 167 800	-1 148 900
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	593 622	871 200	448 400
Laskennalliset kustannukset			
Poistot ja arvonalentumiset	-548 127	-552 600	-542 000
Muut laskennalliset kustannukset	-212	-289 400	-347 200
Laskennalliset tuotot	212	0	0
Tehtävän kokonaiskustannukset	-1 897 836	-2 009 800	-2 038 100

2.3.4 Jätehuolto

Hartolan kunta ylläpitää jäteasemaa, jossa vastaanotetaan erilliskeräysjätteitä mm. sekajätettä, SER-romua, pieniä määriä rakennusjätettä, lasia sekä vaarallista jätettä. Jäteasema toimii jätevedenpuhdistamon yhteydessä.

Eri kyliltä löytyy noin 40 aluekeräyspistettä, joihin kaikkiin voi viedä sekajätettä. Osissa paikoista on paperin-, lasin- sekä pienraudan keräyspisteet. Aluekeräyspisteiden merkintöjä ja ohjeistusta tarkennetaan edelleen vuoden 2026 aikana.

Erillinen puutarhajätteiden ja risujen keräyspaikka löytyy Valittulantien varrelta.

KUNTATEKNIikka	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	220 647	231 500	231 500
Toimintamenot	-191 233	-200 900	-198 400
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	29 414	30 600	33 100
Laskennalliset kustannukset			
Poistot ja arvonalentumiset	-4 367	-2 000	-4 200
Muut laskennalliset kustannukset	-27 289	-48 800	-58 100
Tehtävän kokonaiskustannukset	-222 890	-251 700	-260 700

2.3.5 Vesi- ja viemärlaitos

Vesilaitoksen vedenlaadun jatkuva tarkkailu perustuu valvontaviranomaisen kanssa yhdessä seurattavaan valvontaohjelmaan. Verkoston toimivuutta, ja sen häiriöiden rajattavuutta kehitetään edelleen. Vesilaitos toimii yhden vedenottamon varassa, mutta vesihuollon kehittämisessä on pyritty vesihuollon varavedenottovalmiuden parantamiseen. Varavedenottamolle on saatu vesilain mukaiset luvat sekä maanhankinta- ja maanvuokrasopimukset on laadittu. Kissamäen varavedenottamoon ei ole varattu investointisuunnitelmassa määrärahoja, vaan tehdään molemminpuolista yhteistyötä naapurikuntien kanssa varaveden saamiseksi kriisitilanteissa.

Vesilaitoksen verkosto on paikoin ikääntynyttä ja kunnossapitovelkaa on reilusti. Riskinä nähdään, että verkostossa tulee yllättäviä korjaustarpeita. Vesihuollon pitkäntähtäimen korjaussuunnitelma on tarve laatia, ja alkaa noudattamaan sitä vuosittaisten korjausinvestointien osalta.

Vesihuoltolaitos on tehnyt selvitystyötä varautumisen ja erityistilanteiden osalta. Vesilaitoksen osalta varautumisen selvitystyötä, erityistilanneharjoituksia kuin myös toimintavarmuuden maksimointia on syytä jatkaa niin luonnonolosuhteiden kuin muuttuneen maailmantilanteen vuoksi. Varavoimavalmiuden avulla pyritään varmistamaan laitoksen toimintakyky myös sähkökatkotilanteissa.

Jätevedenpuhdistamon prosessilaitteet ja valvomo sekä puhdistamon automaatio uusittiin vuosina 2018-2020. Häiriötilannevalmiutta, koulutusta sekä puhdistamon prosessiautomaation kehittämistä jatketaan vuonna 2026.

Haja-asutusalueella kunnalla on noin 55 km vesihuollon (puhdasvesi/ jätevesi) runkolinjoja. Linjat on rakennettu 2000-luvulla, joten isoja investointipaineita ei kohdistu haja-asutusalueen vesihuoltoon. Hartolan kunnan vesilaitos toimittaa vettä ja vastaanottaa jätevettä vesiosuuskunnilta. Yhteydenpitoa ja erityistilanteiden hallintaa kehitetään edelleen vuoden 2026 aikana.

VESI- JA VIEMÄRILAITOS	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat (sisäiset ja ulkoiset)			
Toimintatulot	584 584	556 300	556 300
Toimintamenot	-445 006	-398 800	-412 800
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	139 578	157 500	143 500
Laskennalliset kustannukset			
Poistot ja arvonalentumiset	-105 468	-103 500	-93 500
Tehtävän kokonaiskustannukset	-550 474	-502 300	-506 300

Tekninen toimi			
Strategiset tavoitteet vuosille 2025-2027			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit ja vertailu
Energiatehokkuutta edistetään Hinku-tavoitteiden mukaisesti.	Kiinteistöjen energiankulutusseurantaa tehostetaan ja tarvittaessa reagoidaan toimenpitein. Kiinteistöautomaation hyödyt otetaan käyttöön. Hankinnoissa kiinnitetään huomiota energiatehokkuuteen.	Tekninen johtaja	Energiankulutusseuranta Kets-raportointi
Yhdyskuntatekniset palvelut ovat toimivia, kustannustehokkaita ja arkea tukevia	Katu-, liikunta- ja puistoalueiden hoito on tarkoituksen- ja kysynnänmukaista. Vesihuollon toimintavarmuus ja laatu on lainsäädännön vaatimusten mukaista.	Tekninen johtaja	Asiakaspalautteet, asiakaskysely Vedenlaatututkimukset Vesihuollon häiriötilannetilastointi
Vesihuollon varmuutta parannetaan ja yhteistyömahdollisuuksia selvitetään	Korjataan taajama-alueen vesi- ja jätevesiverkostoa suunnitelmallisesti. Selvitetään vesihuollon yhteistyön vaihtoehdot.	Tekninen johtaja	Rikkoontumistapauksien määrä

TEKNINEN LAUTAKUNTA	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Tuloarviot ja määrärahat			
Toimintatulot	2 962 528	2 958 000	2 516 700
Toimintamenot	-2 627 235	-2 355 100	-2 385 900
Toimintakate (Netto)	335 293	602 900	130 800
Laskennalliset kustannukset			
Poistot ja arvonalentumiset	-749 625	-739 000	-727 700
Muut laskennalliset kustannukset	-299 780	-421 600	-513 300
Laskennalliset tuotot	260 524	187 800	263 800
Tehtävän kokonaiskustannukset	-3 416 115	-3 327 900	-3 363 100

3. TULOSLASKELMAOSA

3.1 Ulkoiset tuotot ja kulut

	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINTATUOTOT					
MYYNITUOTOT	1 012 145	910 100	945 600	931 500	934 700
MAKSUTUOTOT	51 866	54 300	37 800	36 800	36 800
TUET JA AVUSTUKSET	265 110	128 000	190 000	190 000	190 000
MUUT TOIMINTATUOTOT	835 890	774 600	738 000	739 000	739 000
TOIMINTATUOTOT	2 165 011	1 867 000	1 911 400	1 897 300	1 900 500
TOIMINTAKULUT					
HENKILÖSTÖKULUT	-3 621 908	-3 432 700	-3 550 700	-3 631 300	-3 664 200
PALKAT JA PALKKIOT	-2 912 158	-2 747 000	-2 848 100	-2 906 600	-2 933 600
HENKILÖSIVUKULUT	-709 749	-685 700	-702 600	-724 700	-730 600
ELÄKEKULUT	-646 698	-595 300	-612 900	-632 700	-637 600
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-63 051	-90 400	-89 700	-92 000	-93 000
PALVELUJEN OSTOT	-2 765 907	-3 201 600	-3 371 300	-3 371 400	-3 400 500
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-681 329	-710 800	-692 900	-688 600	-688 300
AVUSTUKSET	-380 946	-498 800	-487 800	-484 800	-479 300
MUUT TOIMINTAKULUT	-174 340	-163 900	-169 600	-167 700	-167 700
TOIMINTAKULUT	-7 624 428	-8 007 800	-8 272 300	-8 343 800	-8 400 000
TOIMINTAKATE	-5 459 417	-6 140 800	-6 360 900	-6 446 500	-6 499 500
VEROTULOT	6 735 316	7 019 000	7 252 000	7 336 000	7 444 000
VALTIONOSUUDET	322 331	278 000	94 600	-220 000	-43 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT					
KORKOTUOTOT	29 456	7 400	6 900	6 800	6 800
MUUT RAHOITUSTUOTOT	69 277	57 000	61 000	62 000	62 000
KORKOKULUT	-316 433	-200 200	-220 200	-200 200	-180 200
MUUT RAHOITUSKULUT	-4 010	-2 200	-2 700	-2 700	-2 700
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-221 711	-138 000	-155 000	-134 100	-114 100
VUOSIKATE	1 376 519	1 018 200	830 700	535 400	787 400
POISTOT JA ARVONALENTUMISET					
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-752 753	-791 100	-779 100	-775 400	-774 700
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-752 753	-791 100	-779 100	-775 400	-774 700
TILIKAUDEN TULOS	623 767	227 100	51 600	-240 000	12 700
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	623 767	227 100	51 600	-240 000	12 700

3.2 Talousarvio sitovuustason mukaisesti

Valtuuston määrittelemä sitovuustaso on tilikauden bruttomääräiset määrärahat ja tuloarviot (ulkoiset toimintatuotot ja toimintakulut)

Talousarvion määrärahojen ja tuloarvioiden yhteenveto		
	Määrärahat	Tuloarviot
Käyttötalousosa		
Keskusvaalilautakunta	0	0
Tarkastuslautakunta	-20 300	0
Kunnanhallitus	-2 352 500	61 400
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	-3 576 600	231 300
Tekninen lautakunta	-2 322 900	1 618 700
Tuloslaskelmaosa		
Verotulot	0	7 252 000
Valtionosuudet	0	94 600
Korkotulot	0	6 900
Muut rahoitustulot	0	61 000
Korkomenot	-220 200	0
Muut rahoitusmenot	-2 700	0
Investointiosa		
Korjausinvestoinnit	-839 000	7 200

4. INVESTOINTIOSA

Investointisuunnitelma

Vuosien 2026-2028 investointisuunnitelman lähtökohta talouden tasapainottamissuunnitelman mukaisesti rajoittaa investointien vuosittaista kokonaismäärää. Talouden tasapainottamissuunnitelmassa otettiin tavoitteeksi 500.000 euron vuosittaiset investoinnit, mutta KOy Kuninkaanpitäjän asuntokannan ja kattavamman kiinteistöjen läpikäynnin myötä on tullut selväksi, että minimitaso on lähempänä miljoonan euron vuositaso. Esitetty investointitaso kasvattaa kunnan investointivelkaa. Erityisesti kiinteistökantaa on välttämätöntä lähivuosina pienentää.

Vuoden 2026 suurin investointi on Mahlamäentie 3:n ja 4:n putkiremontin loppuun saattaminen. Investointi on aloitettu vuonna 2025 ja urakoitsija kilpailutettiin vuoden 2025 kesällä. Myös Mahlamäentien asunnon saneerauksen toteutus siirtyy vuoden 2026 puolelle. Lisäksi asuntoihin toteutetaan lähivuosina märkätila- ja keittiöremontteja.

Toisena merkittävänä investointina on kunnantalon vesikaton uusiminen. Kustannustaso on tarkentunut ja tähän on varattu 100.000 euron määräraha. Myös kirjaston vesikaton uusiminen on kolmivuotissuunnitelmassa mukana.

Kolmevuotisen investointisuunnitelman suurin yksittäinen investointi on terveysaseman putkiremontti, joka on tarkoitus toteuttaa vuonna 2027. Hankkeen suunnittelu aloitetaan vuoden 2026 puolella. Vantun putkiremontti on edessä vuonna 2027.

Merkittävimät energiatehokkuusinvestoinnit ovat Vantun iv-koneen ja -automaation uusiminen sekä kirjaston iv-koneen uusiminen. Lisäksi KunkkuAreenan valaistuksen uusimisella haetaan merkittävää vaikutusta kiinteistön sähkönkulutukseen.

Vesihuollon verkostoinfran parantamiseen on varattu vuosittaiset määrärahat, joista suurimmat vuosina 2027-2028. Vuoden 2026 osalta vesi- ja viemärlaitoksen investointien painopiste on varautumisessa ja tähän liittyviin toimenpiteisiin onkin varattu 95.000 euron määräraha.

Laituripaikkojen varustamisen lisäksi on lähitulevaisuudessa tehdä laiturien peruskorjauksia. Tähän haetaan myös Leader-rahoitusta. Samoin Leader-rahoitusta on tarkoitus hakea siirrettävän esiintymislavan hankintaan vuonna 2027. Tällä investoinnilla on tarkoitus lisätä kunnan kulttuuritarjontaa ja tuoda lisäarvoa Hartolassa asuville, mutta myös houkutella Hartolaan uutta väkeä.

Katualueiden hankintaan on vuodelle 2026 varattu 80.000 euroa. Katualueiden lunastuksia on tarkoitus tehdä vaiheittain. Katujen päällystämistä tehdään vuosien 2026-2027 aikana pienimuotoisesti. Töihin on varattu 40.000 euron vuosittaiset määrärahat.

Liikuntamajan märkätilaremontilla parannetaan kunnan liikuntatiloja. Viimeisenä mainittakoon vielä ICT-työt, joilla on tarkoitus parantaa kunnan oman toiminnan verkkoyhteyksiä ja niiden turvallisuutta myös varautumisen näkökulmasta.

Investointisuunnitelman vuosi 2026 on sitova ja suunnitelmavuodet suuntaa antavia.

Investointiohjelma vuosille 2026-2028

10	Korjausinvestoinnit	2026	2027	2028
110	KI / Maa- ja vesialueet			
M303	Katualueiden hankinnat 2026			
Menot		-80 000	0	0
110	KI / Maa- ja vesialueet yhteensä			
Menot		-80 000	0	0
Tulot		0	0	0
Netto		-80 000	0	0
111	KI / Rakennukset			
R100	Kunnanviraston vesikaton uusin			
Menot		-100 000	0	0
R102	Mahlamäentie asunnon peruskorj			
Menot		-33 000	0	0
Tulot		7 200	0	0
Netto		-25 800	0	0
R103	Mahlamäent. märkätilasaneeraus			
Menot		-31 000	-100 000	0
R104	Mahlamäentie keittiösaneeraus			
Menot		0	0	-42 000
R105	Kirjaston vesikatto ja kourut			
Menot		0	0	-95 000
R106	Liikuntamaja märkätilasaneer.			
Menot		0	-40 000	0
111	KI / Rakennukset yhteensä			
Menot		-164 000	-140 000	-137 000
Tulot		7 200	0	0
Netto		-156 800	-140 000	-137 000
113	KI / Kiinteät rakent. ja lait.			
L113	KunkkuAreenan valaistus			
Menot		-26 000	0	0
L114	Mahlamäentie putkiremontti			
Menot		-157 000	0	0
L115	Vanttu iv-kone ja -automaatio			
Menot		-54 000	0	0

L116	Vanttu putkiremontti			
Menot		0	-150 000	0
L117	Terveysasema putkiremontti			
Menot		-20 000	-325 000	0
L123	Katujen päällystäminen 2026			
Menot		-40 000	-40 000	0
L124	Vantun ja leikkipuiston aita			
Menot		0	0	-55 000
L125	Kirjaston iv-kone			
Menot		-33 000	0	0
L126	Terveysaseman ovien saneeraus			
Menot		-15 000	0	0
L127	Yhtenäiskoulu hulevesisukitus			
Menot		-20 000	0	0
L128	Laituri paikkojen varustaminen			
Menot		-35 000	0	0
L129	Laitureiden peruskorjaus			
Menot		0	0	-200 000
Tulot		0	0	120 000
Netto		0	0	-80 000
L130	Vesihuollon verkostoinfra 2026			
Menot		-50 000	-250 000	-350 000
L133	Vesihuollon varautuminen 26-27			
Menot		-95 000	-30 000	0
L134	ICT-työt ja yhteyslaitteet			
Menot		-50 000	0	0
113	KI / Kiinteät rakent. ja lait. yhteensä			
Menot		-595 000	-795 000	-605 000
Tulot		0	0	120 000
Netto		-595 000	-795 000	-485 000
116	KI / Koneet ja kalusto			
K303	Siirrettävä esiintymislava			
Menot		0	-54 000	0
Tulot		0	32 000	0
Netto		0	-22 000	0
116	KI / Koneet ja kalusto yhteensä			
Menot		0	-54 000	0
Tulot		0	32 000	0
Netto		0	-22 000	0

10	Korjausinvestoinnit yhteensä			
Menot		-839 000	-989 000	-742 000
Tulot		7 200	32 000	120 000
Netto		-831 800	-957 000	-622 000
YHTEENSÄ				
Menot		-839 000	-989 000	-742 000
Tulot		7 200	32 000	120 000
Netto		-831 800	-957 000	-622 000

5. RAHOITUSOSA

	TP 2024	TA 2025	TA 2026	TS 2027	TS 2028
TOIMINNAN RAHAVIRTA					
VUOSIKATE	1 376 519	1 018 200	830 700	535 400	787 400
TULORAHOITUKSEN KORJAUSET	-4 233	-3 000	0	0	0
	1 372 287	1 015 200	830 700	535 400	787 400
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA					
INVESTOINTIMENOT	-1 134 954	-1 058 000	-839 000	-989 000	-742 000
RAHOITUSOSUUDET	120 843	292 000	7 200	32 000	120 000
INVESTOINTIMENOIHIIN PYS. VAST. HYÖDYKK. LUOVUTUSTULOT	14 950	3 000	0	0	0
	-999 160	-763 000	-831 800	-957 000	-622 000
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	373 127	252 200	-1 100	-421 600	165 400
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA					
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET					
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	35 686	36 200	36 700	37 300	37 800
	35 686	36 200	36 700	37 300	37 800
LAINAKANNAN MUUTOKSET					
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	2 000 000	1 500 000	1 500 000	1 700 000	1 500 000
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-1 233 572	-1 260 000	-1 328 000	-1 378 000	-1 428 000
	766 428	240 000	172 000	322 000	72 000
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET					
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA PÄÄOMIEN MUUT. SAAMISTEN MUUTOS	7 166	0	0	0	0
	-360 695	0	0	0	0
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	161 532	0	0	0	0
	-191 997	0	0	0	0
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	610 117	276 200	208 700	359 300	109 800
RAHAVAROJEN MUUTOS	983 244	528 400	207 600	-62 300	275 200

Muut maksuvalmiuden muutokset erää ei esitetä talousarviossa, koska mainittuun erään sisältyviä toimeksiantojen varojen ja pääomien muutoksia, vaihto-omaisuuden ja saamisten muutoksia, sekä korottomien velkojen muutoksia ei käytännössä voida budjetoida etukäteen.

Vuoden 2026 talousarvion rahoituslaskelmaan sisältyy varaus enintään 1.500.000 euron lainan ottamiseen, mihin kunnanhallitukselle annetaan lainanottovaltuudet.

LIITE 1 HENKILÖSTÖSUUNNITELMA

Henkilöstöstrategia

Nykytila:

- henkilöstö on kokenutta ja vahva osaaminen tehtäviin
- moni tehtävä on yhden henkilön varassa
- toimintaprosessit vaativat osittain kehittämistä
- työkyky ja motivaatio
- vuosittain kehityskeskustelut
- myönteinen suhtautuminen opiskeluun
- pienet henkilöstöresurssit, johtotehtävissä laaja-alainen tehtäväkenttä tuo haastetta asioiden hallintaan, hallinnolliset tehtävät vievät ison osan ajasta

Henkilöstöstrategian painopistealueet:

Eläköitymisiin varautuminen ja henkilöstön ikääntymisen huomioiminen

- liikunnan ja työssäjaksamisen lisääminen
- kokeiluna työnohjauksen tarjoaminen matalalla kynnyksellä
- uusien henkilöiden rekrytointi vapaisiin tehtäviin: työtehtävien luonne, perheystävällisyys, palkkaus

Työhyvinvointi

- uusien työntekijöiden perehdytys
- säännölliset työhyvinvointikyselyt ja seuranta
- etätyömahdollisuus (osittain)
- osa-aikaeläkkeen ja osa-aikatyön mahdollistaminen
- talkoovapaa, liikuntamajan käyttö ja liikunta- ja kulttuurisetelit, yhteiset henkilöstötapahtumat
- ajanmukaiset työvälineet
- palkkauksen oikeudenmukaisuus
- työhyvinvointikyselyn tulosten suunnitelmallinen hyödyntäminen
- työyhteisö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen ja ylläpitäminen

Toimintaympäristön muutokset ja osaamisen kehittäminen

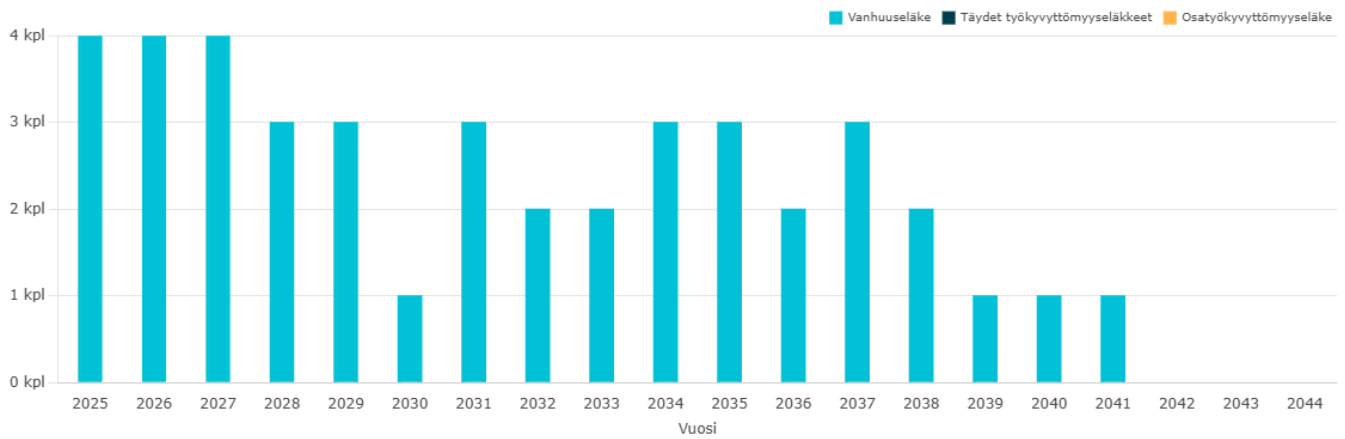
- kehityskeskustelut vuosittain
- ajankohtaiset koulutukset
- tiimiyttäminen ja pelisäännöt kaikille toimintayksiköille
- yhteistyön sujuvuuden varmistaminen
- prosessien kehittäminen
- sähköisten toimintamallien hyödyntäminen
- yhteistyö naapurikuntien kanssa
- vaihtoehtona osaamisen ostaminen yrityksiltä
- uusissa rekrytoinneissa puuttuvan osaamisen huomioiminen osastokohtaisesti
- lähitulevaisuuden tarpeiden tunnistaminen organisaation kehittämisen näkökulmasta.

Kunnan henkilöstöpolitiikan haasteena on houkuttelevan työnantajan maineen säilyttäminen, uusien työntekijöiden rekrytointi eläköityvien tilalle sekä työntekijöiden työkyvyn ylläpitäminen ja työssä viihtymisen edistäminen, jotta mahdollisimman moni jatkaisi työssä varsinaiseen eläkeikään saakka. Hartolan kunnan henkilöstön vähäinen vaihtuvuus kertoo vahvasta sitoutumisesta paikkakuntaan ja työpaikkaan.

Vakinaisen henkilöstön rekrytoimiseksi Hartolan kunnassa on käytössä täyttöluvan hakeminen kunnanhallitukselta. Uusissa rekrytoinneissa on pyritty varautumaan tuleviin eläköitymisiin. Työeläkevakuuttaja Kevan eläköitymisennusteen mukaan vuosina 2026–2028 eläkkeelle jää 15 henkilöä. Vuonna 2024 eläkkeelle jäi yksi työntekijä.

Eläköitymisennuste eläkelajeittain

Lähde: Kevan Avaintiedot, Hartolan kunta

Henkilöstöressisuuennitelma vuosille 2026-2028

Henkilöstösuunnitelman tavoitteena on suunnitella henkilöstön määrä ja rakenne vastaamaan tulevaisuuden haasteita. Suunnitelma perustuu Hartolan kunnan henkilöstöstrategiaan ja talouden tasapainottamistyöryhmän kehityssuunnitelmaan.

Hartolan kunnan väkiluku on laskenut vuosittain. Pitkällä aikavälillä väkiluvun laskeminen vähentää huomattavasti kunnan verotuloja ja valtionosuuden kertymiä.

Henkilöstömäärän vähentämisessä hyödynnetään luontaista poistumaa ja säästöjä haetaan myös toimintatapoja uudistamalla.

Henkilöstörakenne ja jakautuminen osastoille

Hartolan kunnassa oli vakinaista henkilöstöä vuonna 2024 yhteensä 55,26 henkilötyövuotta ja määräaikaisia 12,58 henkilötyövuotta. Kunnan henkilöstömäärä laski edelliseen vuoteen verrattuna lähes 8 henkilötyövuotta. Määräaikaisista henkilöstöä kunnalla on palkattuna sijaisuuksissa ja hankkeissa. Hankerahoitusta ei voi käyttää vakinaisen henkilöstön palkkakuluihin.

Henkilöstön jakautuminen toimialueille (henkilötyövuodet):

Toimiala	Vuosi 2023			Vuosi 2024		
	Vakinaiset	Määräaik.	Yhteensä	Vakinaiset	Määräaik.	Yhteensä
Kunnanhallitus	7,22	0,46	7,68	6,78	0,59	7,37
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	38,76	8,31	47,07	37,04	7,27	44,31
Tekninen lautakunta	9,81	7,35	17,16	10,94	3,60	14,54
Ympäristölautakunta	0,60	3,24	3,84	0,50	1,12	1,62
Yhteensä	56,39	19,36	75,75	55,26	12,58	67,84

Koko kunnassa henkilöstä on eniten sivistystoimessa (44,31 henkilötyövuotta) ja toiseksi eniten teknisessä toimessa (14,54 henkilötyövuotta).

Henkilöstörakenne sukupuolen mukaan

Kunta-alan henkilöstön sukupuolirakenne on naisvaltainen. Hartolassa naisten osuus koko henkilöstömäärästä on noin 76 %.

Henkilöstörakenne sukupuolen mukaan toimialoittain 2024	naisia (htv) yhteensä	pros.	miehiä (htv) yhteensä	pros.
Kunnanhallitus	5,62	8,3 %	1,75	2,6 %
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	40,15	59,2 %	4,16	6,1 %
Tekninen lautakunta	5,68	8,4 %	8,86	13,0 %
Ympäristölautakunta	1,04	1,5 %	0,58	0,9 %
Koko henkilöstö	52,49	77,4 %	15,35	22,6 %
Kunta-ala keskimäärin		76 %		24 %

Ikärakenne

Keski-ikä		Keski-ikä	
Hartolan kunta 31.12.2024		kunta-ala (2023)	
naiset	53,4	naiset	45,2
miehet	49,6	miehet	45,6
kaikki	52,5	kaikki	45,3

Henkilöstön keski-ikä on kunta-alalla korkeampi kuin muilla työmarkkinasektoreilla. Hartolan kunnan keski-ikä taas on vielä merkittävästi korkeampi kuin kunta-alalla keskimäärin.

Kunta-alalla työskentelevän henkilöstön keski-ikä oli vuonna 2023 noin 45,3 vuotta. Hartolan kunnan koko henkilöstön keski-ikä vuonna 2024 oli 52,5 vuotta.

Kunnan henkilöstöpolitiikan haasteena on uusien työntekijöiden rekrytointi eläköityvien tilalle, työntekijöiden työkyvyn ylläpitäminen ja työssä viihtymisen edistäminen, jotta mahdollisimman moni jatkaisi työssä varsinaiseen eläkeikään saakka. Hartolan kunnan henkilöstön vähäinen vaihtuvuus kertoo vahvasta sitoutumisesta paikkakuntaan ja työpaikkaan. Tavoitteena on hyödyntää myös eläkkeelle jääneitä työntekijöitä mm. vuosiloma- ja muina sijaisina.

Poissaolot

Poissaolojen syyt ja määrä vaihtelevat pienessä henkilöstössä runsaastikin vuosittain. Työnantajan näkökulmasta poissaolojen syyt, kuten äitiyslomat ja perhevapaat sekä vuorotteluvapaa ja kuntoutus ovat normaaleja elämäntilanteesta johtuvia ja yhteiskunnan tukemia työssä poissaolon syitä. Työnantajan myöntämä oikeus koulutukseen voidaan nähdä myös investointina työntekijän osaamiseen. Sairauspoissaolojen määrän muutoksen perusteella on arvioitu henkilöstön hyvinvoinnin tilaa ja siinä tapahtuneita muutoksia.

Henkilöstön poissaolot syineen vuosina 2021–2024 ovat seuraavat (kalenteripäiviä):

Keskeytykset perusteiden mukaan ryhmiteltynä:

Keskeytyksen syy	2024	2023	2022	2021
Vuorotteluvapaa	0	8	294	180
Kuntoutus	8	3	0	0
Sairausloma	1055	1344	1206	651
Palkaton virkavapaa/työloma	95	68	163	127
Opintovapaa	0	365	269	13
Koulutus	217	234	280	234
Perhepoliittiset vapaat	99	274	51	37

Palkattomaan virkavapauteen sisältyy myös palkattomat talkoovapaapäivät, joita on vuonna 2024 pidetty 27 päivää. Sairauslomapäivien merkittävään kasvuun vaikutti erityisesti useamman työntekijän pitkittynyt sairauspoissaolo.

Työkyky ja terveys

Lakisääteiset työterveyspalvelut hankintaan Terveystalolta. Työterveyshuollon käytössä on työkyvyn kolmikantapalaverit, joissa on mukana työterveyslääkäri, työntekijöiden ja työnantajan edustajat. Niiden tarkoituksena on sopia yhteistoiminnassa asioista, jotka edistävät työntekijän työssä jaksamista ja kuntoutumista. Hartolan kunnassa on käytössä myös päihdeongelmista kärsiville hoitoonohjausmalli.

Henkilöstösuunnitelma vuosille 2026–2028

Vakinaisen henkilöstön rekrytoimiseksi Hartolan kunnassa on käytössä täyttöluvan hakeminen kunnanhallitukselta. Uusissa rekrytoinneissa on pyritty varautumaan tuleviin eläköitymisiin, joita on kunnan henkilöstössä tulossa tulevina vuosina paljon. Henkilöstön eläköityminen ja ikärakenteen muutos on Hartolan kunnan henkilöstöstrategian suurimpia haasteita, mutta myös henkilöstön saatavuus vapautuviin tehtäviin voi tulevaisuudessa vaikeutua.

Toimintaympäristö muuttuu ja osaamistarpeiden muutosta tuetaan koulutuksilla. Samalla voidaan hyödyntää sähköisen toimintaympäristön tarjoamat mahdollisuudet. Kehityskeskustelut käydään henkilöstön kanssa vuosittain ja niissä kartoitetaan samalla ajankohtaiset koulutustarpeet.

Kunnan väkiluvun vähetessä toiminnan organisointia ja henkilöstörakennetta sopeutetaan käytettävissä oleviin tuloihin kesäkuussa 2024 hyväksytyyn talouden tasapainottamissuunnitelman mukaisesti.

Henkilöstömenoja on sopeutettu merkittävästi. Lähivuosina sopeutusta tehdään henkilöstön luonnollisen vähenemän avulla (eläkkeelle siirtymisten ja työpaikan vaihdosten yhteydessä). Sopeutus edellyttää myös tehtävien yhdistämisiä ja uudelleen järjestelyjä, joissain toiminnoissa ostopalvelujen hankkimista ja toiminnan automatisointia sekä digitalisaation hyödyntämistä. Jokaisen tehtävän täyttötarve arvioidaan ennen tehtävän avaamista hakuun.

Henkilöstöluettelossa on osin arvioitu työntekijöiden eläköitymistä, mutta lähtökohtaisesti työntekijä itse päättää eläköitymisen ajankohdan. Henkilöstömuutokset ovat myös mahdollisuus miettiä kunnan sisäistä tehtäväjakoa.

Henkilöstömäärän kehitys

HENKILÖSTÖLUETTELO					
Luvut henkilötyövuosina					
	2025	2026	2027	2028	Lisätietoja
HALLINTOPALVELUT					
kunnanjohtaja	1	1	1	1	
hallintojohtaja	1	1	1	1	
toimistosihteeri	3,4	3,4	3,4	3,4	ICT 0,2 ja kaavoitus 0,2
hyvinvointikoordinaattori	0,9	0,8	0,8	0,8	20 % liikuntapalveluissa
työllisyyskoordinaattori (määräaik.)	0,5	0,5	0	0	tavoitteena seudullinen yhteistyö
vapaa-aikapäällikkö	0,1	0,1	0,1	0,1	matkailu
markkinavastaava/erikoisammattimies	0,13	0,13	0,13	0,13	markkinavastaava
yhteensä	7,03	6,93	6,43	6,43	
SIVISTYS- JA HYVINVOINTIPALVELUT					
rehtori	1	1	1	1	
kirjaston johtaja	1	1	1	1	
kirjastovirkailija	1,5	1,5	1,5	1	
toimistosihteeri	1	1	1	1	
luokanopettaja	5	5	5	5	
lehtori	4,7	4,7	4,7	4,7	
erityisopettaja	2	2	2	2	
päätoiminen tuntiopettaja (ma/vak)	2	2	1,5	2	1 määräaikainen/tasa-arvohanke
sivutoiminen tuntiopettaja (määräaik.)	0,5	0,5	0,5	0,5	
koulunkäynninohjaaja	3,6	3,6	3,6	3,9	
varhaisen tuen asiantuntija	1	1	1	1	
hyvinvointikoordinaattori	0,1	0,2	0,2	0,2	liikuntapalvelujen osuus
varhaiskasvatuspäällikkö	1	1	1	1	
varhaiskasvatuksen opettaja/sosionomi	2	2	2	2	
varhaiskasvatuksen erityisopettaja	0,75	0,75	0,75	0,75	määräaikainen/tasa-arvohanke
varhaiskasvatuksen lastenhoitaja	5,77	6	6	6	1.8.2026 alkaen kuusi
perhepäivähoitaja	5	5	5	5	
yhdistelmätyöntekijä	0,3	0,3	0,3	0,3	varhaiskasvatuksen ruokahuolto
vapaa-aikapäällikkö	0,9	0,9	0,9	0,9	
työpajatoiminnan ohjaaja (määräaik.)	1	1	1	1	
etsivä nuorisotyöntekijä	1	1	1	1	
koulunuorisotyöntekijä	0,3	0,6	0,3	0	hankerahoitus 2025-2027
Yhteensä	41,42	42,05	41,25	41,25	

TEKNINEN TOIMI	2025	2026	2027	2028	
tekninen johtaja	1	1	1	1	
toimistos sihteeri	1,5	1,6	1,6	1,6	ICT ja kaavoitus hallinnolla
kuntatekniikan insinööri	1	1	1	1	
ammattimies	2	2,33	2,33	2,33	
erikoisammattimies	1,87	1,87	1,87	1,87	markkinavastaavan teht. hallinnolla
liikunta-alueiden hoitaja	0,42	0	0	0	
kirvesmies	0,42	0	0	0	
yhdistelmätyöntekijä	0,7	0,7	0,7	0,7	
siivouksen osallistuva siivoustyönjohtaja	1	1	1	1	
siivooja	2	1,5	1	0,42	
yhteensä	11,91	11,0	10,5	9,92	